

Frumvarp til laga um útlendinga.

I. KAFLI

Almenn ákvæði

1. gr.

Gildissvið.

Ákvæði laga þessara gilda um heimild útlendinga til að koma til landsins, dvöl þeirra hér á landi og rétt til alþjóðlegrar verndar.

Um útlendinga, sem falla undir EES-samninginn eða stofnsamning EFTA, gilda sérreglur, sbr. ákvæði XI. kafla.

Íslenskir ríkisborgarar geta einnig borið skyldur samkvæmt lögnum.

Íslensk skip í siglingum erlendis og íslensk loftför í flugferðum erlendis falla ekki undir gildissvið laganna.

2. gr.

Tilgangur og markmið.

Tilgangur laga þessara er að kveða á um réttarstöðu og tryggja réttaröryggi útlendinga sem koma til landsins eða fara frá því, sækja um dvalarleyfi eða dveljast hér á landi samkvæmt lögnum.

Enn fremur er það tilgangur laganna að veita heimild til eftirlits með komu útlendinga til landsins, dvöl útlendinga hér á landi og för þeirra úr landi.

Lögin veita grundvöll fyrir alþjóðlegri vernd erlendra ríkisborgara og ríkisfangslausra einstaklinga sem eiga þann rétt samkvæmt alþjóðlegum skuldbindingum íslenskra stjórnvalda.

Markmið laganna er að tryggja að mannúð og skilvirkni ríki við meðferð stjórnvalda í málefnum útlendinga hér á landi.

3. gr.

Orðskýringar.

Almennt.

1. *Útlendingur*: Einstaklingur sem hefur ekki íslenskan ríkisborgararétt.
2. *EES-borgari*: Útlendingur sem er ríkisborgari ríkis sem fellur undir samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (EES).
3. *EFTA-borgari*: Útlendingur sem er ríkisborgari ríkis sem fellur undir stofnsamning Fríverslunarsamtaka Evrópu (EFTA).
4. *Nánustu aðstandendur*: Maki, sambúðarmaki, börn viðkomandi yngri en 18 ára á framfæri hans og í forsjá hans og foreldrar í beinan legg 67 ára eða eldri.
5. *Ólögmat dvöl*: Þegar útlendingur dvelst hér á landi án tilskilinna heimilda eða getur ekki sýnt fram á heimild sína til dvalar.
6. *Frávísun*: Ákvörðun stjórnvalds um að vísa útlendingi frá landinu.
7. *Brottvísun*: Ákvörðun stjórnvalds um að útlendingi, sem dvelst hérlendis, skuli vísað úr landi og honum bönnuð endurkoma í tiltekinn tíma eða að fullu og öllu.
8. *Schengen-samstarfið*: Samstarf Evrópuríkja á sviði lögreglusamstarfs og landamæraeftirlits sem byggist á Schengen-samningnum.
9. *Schengen-ríki*: Ríki sem eru þátttakendur í Schengen-samstarfinu.

10. *Mansal*: Mansal er skilgreint í 227. gr. a almennra hegningarlaga sem byggist á Palermó-samningi Sameinuðu þjóðanna gegn fjölþjóðlegri skipulagðri glæpastarfsemi og mansalsbókun við samninginn.

11. *Fylgdarlaust barn*: Barn sem kemur fylgdarlaust inn á yfirráðasvæði ríkis, svo lengi sem það hefur ekki í reynd verið tekið í umsjá foreldra eða fullorðins einstaklings sem ber ábyrgð á því samkvæmt lögræðislögum. Þetta á einnig við ef barnið er skilið eftir án fylgdar eftir að það kemur á yfirráðasvæði ríkis.

12. *Talsmaður*: Sá sem talar máli útlendinga eða þess sem sækir um alþjóðlega vernd á Íslandi og gætir hagsmuna hans við meðferð máls gagnvart íslenskum stjórnvöldum á meðan mál hans er til meðferðar. Talsmaðurinn skal vera lögfræðingur og þegar um er að ræða fylgdarlaust barn skal talsmaðurinn vera lögfræðingur og hafa sérþekkingu á málefnum barna.

13. *Hagsmunagæslumaður barns*: Sá sem gætir hagsmuna barns á ýmsum sviðum og gegnir því hlutverki að aðstoða barnið meðan á málsmeðferð stendur, þ.m.t. að tryggja fylgdarlausu barni sem sótt hefur um alþjóðlega vernd hér á landi stuðning umfram þá þjónustu sem veitt er á grundvelli barnaverndarlaga og laga um félagsþjónustu. Hagsmunagæslumaður skal hafa sérþekkingu á málefnum barna.

Flóttamenn og umsækjendur um alþjóðlega vernd.

14. *Flóttamannasamningurinn*: Flóttamannasamningur Sameinuðu þjóðanna frá 1951, sbr. viðauka við samninginn frá 31. janúar 1967.

15. *Samningur um ríkisfangsleysi*: Samningur um réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga frá 1954 og samningur um að draga úr ríkisfangsleysi frá 1961.

16. *Flóttamaður*: Útlendingur sem er utan heimalands síns vegna þess að hann óttast af ríkum ástæðum að vera ofsóttur vegna kynþáttar, trúarbragða, þjóðernis, aðildar að tilteknum þjóðfélagshópi eða vegna stjórnmalaskoðana og getur ekki eða vill ekki vegna slíks ótta færa sér í nyt vernd þess lands; eða sá sem er ríkisfangslaus og er utan þess lands þar sem hann áður hafði reglulegt aðsetur vegna slíkra atburða og getur ekki eða vill ekki vegna slíks ótta hverfa aftur þangað, sbr. A-lið 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og viðauka við samninginn frá 31. janúar 1967. Þeir einstaklingar sem falla undir viðbótarvernd teljast einnig flóttamenn skv. lögum þessum.

17. *Ofsóknir*: athafnir sem í eðli sínu eða vegna þess að þær eru endurteknar fela í sér alvarleg brot á grundvallarmannréttindum, einkum ófrávíkjanlegum grundvallarmannréttindum á borð við réttinn til lífs og bann við pyndingum eða ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu, bann við þrældómi og þrælkun og bann við refsingum án laga. Sama á við um samsafn athafna, þ.m.t. ólögmeta mismunun, sem hafa eða geta haft sömu eða sambærileg áhrif á einstakling.

18. *Viðbótarvernd*: Útlendingur sem telst ekki flóttamaður samkvæmt ákvæði A-liðar 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna ef raunhæf ástæða er til að ætla að hann eigi á hættu að sæta dauðarefsingu, pyndingum eða annarri ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu eða hann verði fyrir alvarlegum skaða af völdum handahófskennds ofbeldis vegna vopnaðra átaka verði hann sendur aftur til heimalands síns. Sama gildir þegar um er að ræða ríkisfangslausan einstakling.

19. *Fjöldaflótti*: þegar fjöldi fjöldi flóttamanna flýr tiltekið landsvæði

20. *Ríkisfangslaus einstaklingur*: Einstaklingur sem ekkert ríki telur til ríkisborgara sinna skv. landslögum, sbr. samning um réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga frá árinu 1954.

21. *Alþjóðleg vernd*: Vernd sem stjórnvöld veita einstaklingi sem hingað leitar og fullnægir þeim skilyrðum sem sett eru í A-lið 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og viðauka við samninginn frá 31. janúar 1967 eða í lögum þessum og vernd veitt ríkisfangslausum einstaklingum skv. samningi um réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga frá 1954.

22. *Umsækjandi um alþjóðlega vernd*: Útlendingur sem óskar eftir viðurkenningu á stöðu sinni sem flóttamaður eða ríkisfangslaus einstaklingur hér á landi.

23. *Einstaklingar í sérstaklega viðkvæmri stöðu*: Einstaklingar sem vegna tiltekinna persónulegra eiginleika eða aðstæðna hafa sérþarfir sem taka þarf tillit til við meðferð máls eða sem geta ekki með fullu eða engu móti nýtt sér rétt eða uppfyllt skyldur sem kveðið er á um í lögum þessum án aðstoðar eða sérstaks tillits, eins og t.d. börn, fylgdarlaus börn, fatlað fólk, fólk með geðraskanir eða geðfötlun, aldrað fólk, þungaðar konur, einstæðir foreldrar með ung börn, fórnarlömb mansals, alvarlega veikir einstaklingar og einstaklingar sem hafa orðið fyrir pyndingum, kynfæralímlestingum, nauðgun eða öðru alvarlegu andlegu, líkamlegu eða kynferðislegu ofbeldi.

24. *Dyflinnarsamstarfið*: Samstarf byggt á reglugerð ráðsins (EB) nr. 604/2013 frá 26. júní 2013 um að koma á viðmiðunum og fyrirkomulagi við að ákvarða hvaða aðildarríki beri ábyrgð á meðferð umsóknar um alþjóðlega vernd sem ríkisborgari þriðja lands leggur fram í einu aðildarríkjana.

4. gr.

Almennt um framkvæmd laganna.

Ráðherra fer með yfirstjórn mála samkvæmt lögum þessum.

Útlendingastofnun, kærunefnd útlendingamála, lögregla, sýslumenn, Þjóðskrá Íslands og önnur stjórnvöld annast framkvæmd laganna.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur starfssvið einstakra stofnana sem annast framkvæmd laganna að því leyti sem lögin og stjórnvaldsfyrirmæli kveða ekki á um það.

5. gr.

Útlendingastofnun.

Starfrækja skal sérstaka stofnun, Útlendingastofnun, undir yfirstjórn ráðherra.

Ráðherra skipar forstjóra Útlendingastofnunar til fimm ára í senn. Forstjórinn skal hafa lokið meistaraþrófi í lögfræði eða sambærilegu námi og hafa haldgóða þekkingu á verkswiði stofnunarinnar og málaflóknum í heild. Heimilt er að skipa forstjóra Útlendingastofnunar til áframhaldandi 5 ára að upprunalegum tíma liðnum.

Útlendingastofnun starfar að þeim verkefnum er skilgreind eru í lögum þessum sem og þeim reglugerðum sem settar eru á grundvelli laganna.

Útlendingastofnun skal árlega gefa út skýrslu um starfsemi sína.

Ráðherra kveður á um starfssvið Útlendingastofnunar að því leyti sem lög þessi kveða ekki á um það og getur falið stofnuninni önnur verkefni tengd málefnum útlendinga en hér greinir.

6. gr.

Hlutverk, valdsvið og skipan kærunefndar útlendingamála

Kærunefnd útlendingamála er sjálfstæð stjórnarsýslunefnd sem úrskurðar í málum sem til hennar eru kærð á grundvelli 7. gr. Úrskurðum nefndarinnar er ekki unnt að skjóta til æðra stjórnvalds.

Við úrlausn mála hefur kærunefnd útlendingamála sömu valdheimildir og ráðherra sem úrskurðaraðili á æðra stjórnarsýslustigi.

Ráðherra skipar kærunefnd útlendingamála til fimm ára í senn. Nefndin skal skipuð sjö mönnum og jafnmörgum til vara. Nefndarmenn skulu vera sérfróðir um mál er lög þessi ná til.

Til þess að hljóta skipun í kærunefnd útlendingamála skulu nefndarmenn fullnægja almennum skilyrðum 6. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins auk þess að fullnægja sérstökum skilyrðum samkvæmt lögum þessum. Heimilt er að framlengja skipun nefndarmanna að fengnu samþykki tilnefningaraðila.

Ráðherra skipar formann nefndarinnar til fimm ára í senn að undangenginni auglýsingu í samræmi við lög um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Skal formaður nefndarinnar hafa starfið að aðalstarfi. Hann skal uppfylla starfsgengisskilyrði héraðsdómara. Kjararáð ákveður laun og önnur starfskjör formanns nefndarinnar. Ráðherra ákveður þóknun annarra nefndarmanna. Við val á formanni nefndarinnar skal ráðherra skipa þriggja manna nefnd til að meta hæfi umsækjenda. Nefndin skal láta ráðherra í té skriflegt og rökstutt álit um umsækjendur um starfið. Í umsögn nefndarinnar skal tekin afstaða til þess hvaða umsækjandi sé hæfastur til að hljóta starfið. Óheimilt er að skipa umsækjanda sem nefndin hefur ekki talið hæfastan meðal umsækjenda. Varamaður formanns skal skipaður með sama hætti og uppfylla sömu hæfisskilyrði og formaður. Aðrir nefndarmenn eru skipaðir af ráðherra til fimm ára í senn og skulu hafa embættispróf í lögfræði auk sérþekkingar á sviði útlendingamála. Einn skal tilnefndur af Mannréttindaskrifstofu Íslands og hafa sérþekkingu einkum hvað varðar dvöl og búsetu útlendinga hér á landi. Annar skal tilnefndur af Mannréttindastofnun Háskóla Íslands og hafa sérþekkingu á málefnum flóttamanna og rétti til alþjóðlegrar verndar. Þriðji skal tilnefndur af UN Women – íslenskri landsnefnd. Þrír nefndarmenn eru skipaðir án tilnefningar. Varamenn allra nefndarmanna skulu skipaðir með sama hætti og uppfylla sömu hæfisskilyrði og aðalmenn.

Formaður kærunefndar útlendingamála hefur yfirstjórn hennar með höndum. Hann fer með fyrirsvar nefndarinnar út á við og ber ábyrgð á fjárhag hennar og daglegum rekstri. Formaðurinn úthlutar málum til meðferðar. Hann ræður starfsfólk í samræmi við samþykktar fjárheimildir og ákvæði laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Varaformaður er staðgengill formanns og gegnir störfum hans þegar formaður er forfallaður eða fjarstaddur.

Kærunefndin skal að jafnaði birta úrskurði sína, eða eftir atvikum útdrætti úr þeim, sem fela í sér efnislega niðurstöðu með aðgengilegum og skipulegum hætti. Úrskurðirnir skulu birtir án nafna, kennitalna eða annarra persónugreinanlegra auðkenna aðila að viðkomandi málum. Kærunefnd útlendingamála skal árlega gefa út skýrslu um starfsemi sína. Kostnaður vegna kærunefndar greiðist úr ríkissjóði.

7. gr.

Kæruheimild.

Ákvarðanir Útlendingastofnunar og lögreglunnar samkvæmt lögum þessum er heimilt að kæra til kærunefndar útlendingamála innan 15 daga frá því útlendingi var tilkynnt um ákvörðunina. Þegar kærandi er ríkisborgari ríkis sem er á lista Útlendingastofnunar yfir örugg ríki og stofnunin hefur afgreitt málið á grundvelli b-, c-, d- e- og f - liðar 1. mgr. 29. gr. er frestur til kæru þó 5 dagar.

Kæru sem berast kærunefnd útlendingamála vegna ákvarðana Vinnumálastofnunar og snerta atvinnuþátttöku útlendinga skulu áframsendast til ráðuneytis sem fer með vinnumarkaðsmál.

8. gr.

Málsmeðferð fyrir kærunefnd útlendingamála.

Að jafnaði skulu þrír nefndarmenn sitja fundi kærunefndarinnar til að fjalla um hvert mál sem nefndinni berst. Formaður ákvarðar hvernig nefndin er skipuð í hverju máli og skal hann gæta þess að í nefndinni eigi sæti þeir sem besta þekkingu hafa til úrlausnar málsins. Formaður eða varaformaður eiga sæti í nefndinni í öllum málum. Formanni er heimilt að ákveða að nefndin starfi deildaskipt.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. er formanni nefndarinnar heimilt að úrskurða í þeim málum sem nefndin hefur til meðferðar og varða vegabréfaáritanir, ákvarðanir er snerta málsmeðferð hjá

Útlendingastofnun og frestun réttaráhrifa ákvarðana stofnunarinnar og kæruneftdarinnar. Formanni er jafnframt heimilt að úrskurða einum í málum er varða umsókn um hæli ef:

- a) kærandi er ríkisborgari ríkis sem er á lista Útlendingastofnunar yfir örugg ríki og
- b) Útlendingastofnun hefur afgreitt málið á grundvelli b-, c-, d- e- og f - liðar 1. mgr. 29 . gr.

Sömu heimild og í 2. mgr. hefur formaður nefndarinnar í öðrum málum sem nefndin telur ekki fela í sér stefnumótandi ákvarðanir og ekki er til staðar efnislegur vafi um þau málsatvik og lagaatriði sem hafa verulega þýðingu fyrir niðurstöðu málsins. Skal nefndin þá fela formanni að úrskurða í þeim málum. Mál sem falla undir 2. og 3. mgr. skulu ákvörðuð í samræmi við 1. mgr ef formaður telur að efnislegur vafi sé á niðurstöðu máls eða vafi sé á að málsatvik hafi verið rannsökuð á fullnægjandi hátt.

Nefndinni er heimilt að kveðja sérfróða aðila sér til ráðgjafar og aðstoðar við úrskurði í einstökum málum. Skulu þeir starfa með nefndinni við undirbúning og meðferð máls samkvæmt ákvörðun formanns.

Nefndin skal meta að nýju alla þætti kærumáls. Hún getur ýmist staðfest ákvörðun að niðurstöðu til, breytt henni eða hrundið að nokkru eða öllu leyti. Þá getur nefndin einnig vísað málinu til meðferðar að nýju til þeirrar stofnunar sem tók þá ákvörðun er kærð var.

Málsmeðferð skal að jafnaði vera skrifleg. Nefndin getur, telji hún sérstaka ástæðu til, eða ef kærandi máls sem sätir efnislegri meðferð hjá nefndinni skv. 37. gr. óskar eftir því, gefið kæranda kost á að koma fyrir nefndina og tjá sig um efni máls eða einstök atriði þess eftir atvikum. Þá getur nefndin, telji hún ástæðu til, kallað til aðra en kæranda. Hafi formanni verið falið að úrskurða einum í máli sem fellur undir 2. mgr., skal mat á því hvort gefa eigi viðkomandi kost á að koma fyrir nefndina vera í höndum formanns. Formaður eða varamaður hans stýrir störfum nefndarinnar við umfjöllun máls. Þegar nefndarmenn eru ekki sammála ræður meirihluti niðurstöðu máls.

Ákvæði stjórnssýslulaga gilda um meðferð mála fyrir nefndinni ef ekki er öðruvísi mælt fyrir í lögum þessum.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um starfshætti og störf kæruneftdar útlendingamála, m.a. um nánari skilyrði fyrir beitingu 2. og 3 mgr.

9. gr.

Flóttamannanefnd

Ráðherra sem fer með félagsmál skipar flóttamannanefnd til fimm ára í senn. Ráðuneyti dómsmála og utanríkismála skulu eiga sæti í nefndinni. Rauði krossinn á Íslandi og Útlendingastofnun auk fulltrúa Sambands íslenskra sveitarfélaga skulu eiga áheyrnarfulltrúa í nefndinni. Formaður er skipaður af ráðherra sem fer með málefni félagsþjónustu og skal formaður hafa þekkingu á málefnum flóttafólks. Varamenn eru skipaðir með sama hætti.

Hlutverk flóttamannanefndar er meðal annars að leggja til við ríkisstjórn heildarstefnu og skipulag um móttöku flóttamannahópa skv. 43. gr., hafa yfirumsjón með framkvæmd við móttöku hópa flóttafólks og veita stjórnvöldum umsögn um einstök tilvik eftir því sem óskað er. Flóttamannanefnd starfar í samvinnu við Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna. Tillaga flóttamannanefndar um það hvaðan flóttafólki kemur hverju sinni skal tekin í samráði við Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna.

Nefndin skal árlega gera ríkisstjórninni grein fyrir störfum sínum og leggur ráðuneyti málefna félagsþjónustu nefndinni til starfsmann.

Ráðherra er fer með félagsmál er heimilt að setja í reglugerð reglur um störf nefndarinnar og getur falið nefndinni önnur verkefni sem varða málefni flóttamanna en hér greinir.

10. gr.

Almennar reglur um málsmeðferð.

Stjórnsýslulög gilda um meðferð mála nema annað leiði af lögum þessum.

Ákvarðanir sem varða barn skulu teknar með það sem því er fyrir bestu að leiðarljósi. Barninu skal tryggður réttur til að tjá skoðanir sínar í málum sem það varðar og tekið tillit til skoðana barnsins í samræmi við aldur þess og þroska.

11. gr.

Andmælaréttur.

Áður en ákvörðun er tekin í máli útlendinga skal hann eiga þess kost að tjá sig um efni máls skriflega eða munnlega enda komi ekki fram í gögnum málsins afstaða hans og rök fyrir henni eða slíkt sé augljóslega óþarft að mati viðkomandi stjórnvalds. Réttur til að tjá sig skriflega er þó ekki fyrir hendi þegar útlendingi ber að tjá sig munnlega við landamæraeftirlit eða lögreglu.

Í máli vegna umsóknar um alþjóðlega vernd eða máli þar sem ákvæði 42. gr. eiga við, svo og í máli er varðar frávísun eða brottvísun, skal stjórnvald eftir fremsta megni sjá um að útlendingurinn eigi kost á að koma sjónarmiðum sínum á framfæri á tungumáli sem ætla má að hann geti með sanngirni skilið og tjáð sig á.

12. gr.

Leiðbeiningarskylda.

Í máli er varðar frávísun, brottvísun eða afturköllun leyfis skal útlendingi þegar í upphafi máls leiðbeint um réttindi hans og meðferð málsins á tungumáli sem ætla má með sanngirni að hann geti skilið. Útlendingi skal m.a. leiðbeint um:

- a. rétt hans til að leita aðstoðar lögmanns eða annars fulltrúa á eigin kostnað við meðferð málsins,
- b. rétt hans til að fá sér skipaðan talsmann við meðferð máls á kærustigi, sbr. 3. mgr. 13. gr.,
- c. rétt hans til að hafa samband við fulltrúa heimalands síns og viðurkennd mannúðar- eða mannréttindasamtök.

Í máli vegna umsóknar um alþjóðlega vernd skal útlendingi þegar í upphafi máls leiðbeint um réttindi hans og meðferð málsins á tungumáli sem ætla má með sanngirni að hann geti skilið. Útlendingi skal m.a. leiðbeint um:

- a. rétt hans til að fá sér skipaðan talsmann við meðferð máls á báðum stjórnsýslustigum, sbr. 1. og 2. mgr. 30. gr.,
- b. rétt hans til að njóta aðstoðar túlks á öllum stigum máls,
- c. rétt hans til að hafa samband við fulltrúa Flóttamannastofnunar Sameinuðu þjóðanna, Rauða krossins á Íslandi og viðurkennd mannúðar- eða mannréttindasamtök.

Að öðru leyti gildir almenn leiðbeiningarskylda skv. 7. gr. stjórnsýslulaga um framkvæmd laganna.

13. gr.

Réttaraðstoð.

Útlendingur á rétt á verjanda í samræmi við ákvæði laga um meðferð sakamála þegar krafist er gæsluvarðhalds skv. 115. gr. laga þessara.

Þegar krafist er aðgerða fyrir dómi skv. 109. gr., 110. gr. og 114 laga þessara. gr. skal dómari skipa útlendingi talsmann úr hópi lögmanna sem gæta skal hagsmuna hans í málinu.

Þegar kærð er ákvörðun, sem varðar frávísun, brottvísun eða afturköllun dvalarleyfis, skal stjórnvald skipa útlendingi talsmann úr hópi lögmanna til að gæta hagsmuna hans nema þegar um er að ræða kæru vegna ákvörðunar um brottvísun skv. c- og d-lið 1. mgr. 98. gr., b- og c-lið 1. mgr. 99. gr., a-lið 1. mgr. 100. gr. og 2.–3. mgr. 95. gr. eða þegar útlendingur, sem sótt hefur um alþjóðlega vernd, kærir þá ákvörðun að hann hafi einungis fengið dvalarleyfi skv. 74. gr.

Ef dómari tekur til greina beiðni um að afla upplýsinga fyrir dómi skv. 16. gr. skal kostnaður útlendings við lögfræðiaðstoð meðan öflun upplýsinganna fer fram greiddast úr ríkissjóði.

Kostnaður vegna starfa talsmanns greiðist úr ríkissjóði. Heimilt er að krefja útlending um endurgreiðslu kostnaðarins að hluta eða að öllu leyti.

Ráðherra skal með reglugerð setja nánari reglur um réttaraðstoð og talsmenn, þar á meðal um fjárhæð þóknunar til talsmanna, frekari skilyrði sem talsmaður þarf að uppfylla og endurgreiðslur útlendings á kostnaði vegna starfa talsmanns.

14. gr.

Upplýsinga- og tilkynningarskylda útlendinga.

Útlendingi er skylt að kröfu lögreglu að sýna skilríki og veita upplýsingar ef þörf er á svo að ljóst sé hver hann er og hvort dvöl hans í landinu sé lögmæt.

Ráðherra getur ákveðið að útlendingar, aðrir en danskir, finnskir, norskir og sænskir ríkisborgarar, skuli ávallt bera vegabréf eða annað kennivottorð við komu og dvöl hér á landi. Við undirbúning máls samkvæmt lögnum er heimilt að leggja fyrir útlending eða þann sem málið varðar, að mæta í samræmi við óskir stjórnvalda þar um og veita upplýsingar sem geta haft þýðingu við úrlausn þess.

15. gr.

Miðlun upplýsinga úr landi.

Stjórnvöldum sem fara með málefni útlendinga er heimilt að láta erlendum stjórnvöldum í té upplýsingar um útlending vegna meðferðar á máli er varðar vegabréfsáritun, dvalarleyfi eða alþjóðlega vernd að því marki sem nauðsynlegt er vegna samninga sem Ísland hefur gert um viðmiðanir og fyrirkomulag við að ákvarða hvaða ríki skuli fara með beiðni um alþjóðlega vernd sem lögð er fram á Íslandi eða í einhverju samningsríkjanna.

Stjórnvöld mega ekki afla upplýsinga eða veita upplýsingar um einstök mál, er varða umsókn útlendings um alþjóðlega vernd hér á landi, á þann hátt að þeir sem hafa valdið ofsóknum eða ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð í máli viðkomandi útlendings geti fengið upplýsingar um mál hans þannig að öryggi viðkomandi eða fjölskyldu hans sé teft í tvísýnu.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um hvaða upplýsingar megi veita og um skilyrði sem þarf að fullnægja til að upplýsingar verði veittar.

16. gr.

Öflun gagna fyrir dómi.

Útlendingi, svo og stjórnvaldi sem hefur til meðferðar mál útlendings, er heimilt að krefjast þess að upplýsinga, sem ekki verður aflað á annan hátt svo að fullnægjandi sé í máli samkvæmt lögnum, verði aflað fyrir dómi eftir reglum XII. kafla laga um meðferð einkamála um öflun sönnunargagna án þess að mál hafi verið höfðað. Dómari ákveður hvort skilyrði eru til að fallast á beiðni.

Heimild skv. 1. mgr. gildir ekki þegar til meðferðar er mál gegn útlendingi um frávísun eða þegar sá sem óskað er að gefi skýrslu fyrir dómi er erlendis.

17. gr.

Vinnsla persónuupplýsinga.

Útlendingastofnun, kærunefnd útlendingamála, Þjóðskrá Íslands og lögreglu er heimil vinnsla persónuupplýsinga, þar á meðal þeirra sem viðkvæmar geta talist, að því marki sem slík vinnsla telst nauðsynleg við framkvæmd laganna. Að því marki sem nauðsynlegt er til að tryggja að útlendingar dveljist löglega hér á landi er heimilt við vinnslu persónuupplýsinga að samkeyra upplýsingar Útlendingastofnunar, kærunefndar útlendingamála, lögreglu, skattýfirvalda, félagsþjónustu sveitarfélaga, Vinnumálastofnunar og Þjóðskrár Íslands. Slíkar samkeyrslur skulu gerðar án þess að upplýsingar úr skráum einstakra stofnana séu sendar öðrum þessara stofnana umfram það sem nauðsynlegt er til skoðunar á fyrirfram skilgreindu athugunarefni. Að öðru leyti fer um meðferð persónuupplýsinga samkvæmt lögum um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga.

Fái Útlendingastofnun, kærunefnd útlendingamála, Vinnumálastofnun eða Þjóðskrá Íslands upplýsingar, sem gefa til kynna lögbrot, er viðkomandi stofnun skylt að afhenda hlutaðeigandi eftirlitsstjórnvaldi eða lögreglu, eftir atvikum, upplýsingarnar.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur, að fenginni umsögn Persónuverndar, hvaða skrár skulu haldnar af Útlendingastofnun, kærunefnd útlendingamála og lögreglu.

II. KAFLI

Koma og brottför.

18. gr.

Landamæraeftirlit.

Hver sá útlendingur sem kemur til landsins skal þegar í stað gefa sig fram á landamærastöð eða við næsta lögregluýfirvald. Sama gildir um þann sem fer af landi brott og skal hann sæta brottfarareftirliti. Undanskilin er för yfir innri landamæri Schengen-svæðisins, svo og aðrar ferðir sem eru í samræmi við reglur sem ráðherra setur.

Koma til landsins og för úr landi skal fara fram á stöðum og afgreiðslutímum sem ráðherra ákveður. Ákvæði tollalaga gilda um för yfir innri landamæri Schengen-svæðisins.

Ráðherra setur nánari reglur um för yfir landamæri, þar á meðal skilyrði fyrir komu til landsins, tilhögun eftirlits, skráningu upplýsinga og jafnframt um undantekningar frá ákvæðum 1. og 2. mgr. um för yfir innri landamæri Schengen-svæðisins. Hann setur einnig reglur um skyldu stjórnanda skips eða loftfars til að ganga úr skugga um að farþegar hafi gild ferðaskilríki.

Ráðherra er heimilt að setja með reglugerð nánari reglur um þátttöku Íslands í sjóðum, stofnunum og verklegu samstarfi í tengslum við samvinnu á ytri landamærum á grundvelli skuldbindinga samkvæmt samningi sem undirritaður var í Brussel 18. maí 1999 um þátttöku Íslands í Schengen-samstarfinu.

19. gr.

Vegabréf.

Útlendingur, sem kemur til landsins, skal hafa vegabréf eða annað kennivottorð sem viðurkennt er sem ferðaskilríki nema annað sé ákveðið í lögum þessum eða í reglum sem ráðherra setur.

Ráðherra setur reglur um hvaða skilyrðum vegabréf eða annað kennivottorð þarf að fullnægja til að teljast gilt til komu til landsins og dvalar.

Útlendingastofnun getur, ef sérstaklega stendur á, undanþegið útlending þeirri skyldu að hafa vegabréf eða viðurkennt önnur skilríki en leiðir af almennum reglum.

20. gr.

Vegabréfsáritanir

Útlendingur þarf að hafa vegabréfsáritun til að koma til landsins nema annað sé ákveðið í reglum sem ráðherra setur.

Útlendingur, sem hefur dvalarleyfi gefið út af ríki sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu, er undanþeginn áritunarskyldu. Sama gildir um útlending sem hefur bráðabirgðadvalarleyfi gefið út af þátttökuríki í samstarfinu, enda hafi hann auk þess ferðaskilríki gefin út af sama ríki.

Vegabréfsáritun, gefin út af ríki sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu, gildir til komu og dvalar hér á landi þann tíma sem tilgreindur er ef það kemur fram í árituninni.

Ráðherra getur sett reglur um skyldu til að hafa vegabréfsáritun til að fara um flugvöll.

Vegabréfsáritun skal gilda fyrir eina eða fleiri komur til landsins í allt að 90 daga á nánar tilgreindu tímabili.

Heimilt er að veita útlendingi vegabréfsáritun sem gildir á öllu Schengen-svæðinu ef eftirfarandi grundvallarskilyrðum er fullnægt:

- a. hann hefur gilt vegabréf eða annað gilt kennivottorð sem viðurkennt er sem ferðaskilríki við komu til Íslands og annarra Schengen-ríkja og við brottför er gildir a.m.k. í þrjá mánuði fram yfir þann tíma sem vegabréfsáritunin sem sótt er um tekur til,
- b. hann hefur heimild til að ferðast til baka til heimalandsins eða annars ríkis sem gildir a.m.k. þrjá mánuði fram yfir gildistíma áritunarinnar,
- c. hann hefur nægileg fjárráð sér til framfærslu meðan á fyrirhugaðri dvöl stendur og til að greiða fyrir ferð til baka til heimalandsins eða annars lands þar sem honum hefur verið tryggður aðgangur eða getur framfleytt sér á löglegan hátt,
- d. hann getur sýnt fram á tilgang dvalar,
- e. ekki liggur fyrir ástæða til frávísunar eða brottvísunar hans skv. 98., 99. og 106. gr.,
- f. hann er ekki skráður í Schengen-upplýsingakerfið í því skyni að honum verði meinað að koma til landsins,
- g. hann telst ekki ógn við allsherjarreglu, þjóðaröryggi eða alþjóðasamskipti ríkisins eða annars ríkis sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu,
- h. hann hefur gilda sjúkrakostnaðar- og heimferðartryggingu.

Ef ástæður, sem varða utanríkisstefnu eða almannaöryggi, mæla gegn því skal vegabréfsáritun ekki veitt. Sama gildir ef ástæða er til að véfengja uppgefinn tilgang ferðar útlendinga hingað til lands eða réttmæti upplýsinga sem hann hefur veitt, svo og þegar grunur leikur á að umsækjandi eða barn hans muni sæta misnotkun eða ofbeldi. Þegar stjórnvald telur sérstaka ástæðu til er heimilt að óska eftir umsögn lögreglu til að afla upplýsinga um sakaferil gestgjafa í því skyni að meta hvort umsóknar skuli synjað á grundvelli þessa ákvæðis.

Ráðherra setur reglur um vegabréfsáritanir, þar á meðal um skilyrði fyrir því að veita þær. Við mat á umsókn um vegabréfsáritun ber auk þjóðernis að taka tillit til félagslegrar stöðu og hættu á að útlendingur dveljist lengur á Schengen-svæðinu en honum er heimilt. Heimilt er að taka tillit til reynslu og framkvæmdar annarra Schengen-ríkja við mat á umsókn um vegabréfsáritun.

Ráðherra setur reglur um íslenskan hluta upplýsingakerfis um vegabréfsáritanir, þar á meðal persónuvernd við skráningu og meðferð upplýsinga í því kerfi. Með íslenskum hluta upplýsingakerfis um vegabréfsáritanir er átt við rafrænt gagnasafn sem starfrækt er hér á landi og tengt sameiginlegu upplýsingakerfi á Schengen-svæðinu.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um umsókn um útgáfu vegabréfsáritunar. Heimilt er að fela utanríkisþjónustunni að taka ákvörðun um slíkar umsóknir. Enn fremur er heimilt að fela utanríkisþjónustu annars ríkis, sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu, að verða við umsókn um vegabréfsáritun. Þegar sérstaklega stendur á er jafnframt heimilt að fela

utanríkisþjónustu ríkis, sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu, að synja umsókn um vegabréfsáritun.

21. gr.

Langtímavegabréfsáritun

Langtímavegabréfsáritun má veita þegar umsækjandi óskar eftir dvöl umfram 90 daga en tilgangur dvalar er ekki af ástæðu sem tilgreind er almennt í dvalarleyfisflokkum og ekki er ætlun umsækjanda að setjast að á landinu. Vegabréfsáritun samkvæmt þessu ákvæði verður að jafnaði ekki veitt til lengri tíma en 180 daga.

Í sérstökum undantekningartilvikum þegar umsækjandi ætlar ekki að stunda neina atvinnutengda starfsemi hér á landi er heimilt að gefa út langtímavegabréfsáritun sem gildir í allt að 365 daga. Heimilt er að afturkalla langtímavegabréfsáritun ef útlendingur brýtur gegn skilyrðum áritunar, t.d. með því að stunda atvinnu án heimildar.

Dvöl samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur um nánari framkvæmd

langtímavegabréfsáritunar og í hvaða tilvikum heimilt er að gefa út slíka áritun.

22. gr.

Áhafnir skipa og loftfara.

Útlendingur, sem lætur af starfi um borð í skipi eða loftfari, eða er laumufarþegi, má ekki ganga hér á land án leyfis lögreglunnar. Ákvæði um stjórnvald í málum vegna frávisunar og um málskot gilda eftir því sem við á.

Ráðherra setur reglur um landgönguleyfi útlendra sjómanna við dvöl skips í höfn og um heimild til að meina þeim landgöngu.

III. KAFLI

Málsmeðferðarreglur í málum um alþjóðlega vernd

23. gr.

Stjórnvald og málsmeðferð.

Útlendingastofnun tekur ákvarðanir í málum er varða umsóknir skv. ákvæðum III., IV. og IX. kafla laga þessara.

Við meðferð mála skv. 1. mgr. skal Útlendingastofnun afla nauðsynlegra og aðgengilegra upplýsinga. Þrátt fyrir lagaákvæði um þagnarskyldu er heimilt að kynna Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna efni málsskjala. Einnig er heimilt að kynna mannúðar- eða mannréttindasamtökum efni málsskjala að því leyti sem það er óhjákvæmilegt í tengslum við öflun upplýsinga.

Íslensk stjórnvöld skulu við framkvæmd kafla III og IV laga þessara eiga samvinnu við Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna sbr. 35. gr. Samnings Sameinuðu þjóðanna um réttarstöðu flóttamanna, m.a. er varðar framkvæmd og túlkun þess samnings og laga þessara.

Í málum, sem varða umsóknir skv. 36., 37. gr. og 39. gr. skal málsmeðferð á stjórnslustigi að jafnaði ekki taka lengri tíma en sex mánuði en aldrei lengur en 12 mánuði í málum á grundvelli 1. og 2. mgr. 36. gr. um það hvort taka skuli umsókn til efnismeðferðar og 18 mánuði við efnismeðferð umsóknar sbr. 37. og 39. gr.

Starfsfólk sem vinnur með umsækjendum um alþjóðlega vernd og að ákvörðunum um réttarstöðu flóttamanna og ríkisfangslausra einstaklinga skal hafa sérþekkingu í þeim málaflokkum og hafa aðgang að endurmenntun og þjálfun í samræmi við starfsvið.

24. gr.

Umsókn um alþjóðlega vernd.

Umsókn um alþjóðlega vernd skv. IV. kafla skal lögð fram hjá lögreglu eða Útlendingastofnun. Eftir að skráningu umsóknar um alþjóðlega vernd er lokið tekur Útlendingastofnun hana til meðferðar eins fljótt og kostur er. Úr því skal skorið hvort maki, sambúðarmaki, foreldrar og þau börn eða aðrir ættingjar, sem komu með umsækjanda, sækja einnig um alþjóðlega vernd. Skjalfesta, rannsaka og ákvarða skal um allar umsóknir um alþjóðlega vernd sem koma frá meðlimum fjölskyldu sem sækir um alþjóðlega vernd, ekki aðeins fullorðnum einstaklingum.

Umsækjandi skal afhenda með umsókninni vegabréf eða önnur ferðaskilríki sem hann hefur í fórum sínum. Sama gildir um maka, sambúðarmaka umsækjanda og börn hans hvort sem þau komu með umsækjanda eða sækja um alþjóðlega vernd síðar.

Útlendingastofnun skal sjá til þess að útlendingur, sem sótt hefur um alþjóðlega vernd, skuli upplýstur um skyldur hans til að veita þær upplýsingar sem óskað er eftir og um afleiðingar þess ef hann skýrir ekki satt og rétt frá eða heldur leyndum upplýsingum sem skipt geta máli við úrlausn málsins.

Að sama skapi skal Útlendingastofnun sjá til þess að útlendingur, sem sótt hefur um alþjóðlega vernd, sé eins fljótt og unnt er vera upplýstur um framhald málsins og réttindi sín, þ.m.t. um skipun talsmanns skv. 30. gr. og hagsmunagæslumanns skv. 31. gr.

Skulu slíkar leiðbeiningar vera skriflegar og/eða aðgengilegar á mynd- eða hljóðmiðli og á tungumáli sem ætla má með sanngirni að umsækjandi geti skilið. Þegar um fylgdarlaust barn er að ræða skulu leiðbeiningar vera í samræmi við aldur þess og þroska.

Ef um er að ræða fylgdarlaust barn skal fulltrúa hlutaðeigandi barnaverndarnefndar einnig tilkynnt um málið.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð um nánari framkvæmd greinarinnar, m.a. um aðkomu barnaverndarnefnda og annarra stjórnvalda.

25. gr.

Greining á sérþörfum og stöðu umsækjenda um alþjóðlega vernd.

Umsækjandi um alþjóðlega vernd skal gangast undir læknisskoðun svo fljótt sem verða má frá því að umsókn er lögð fram. Skal sú læknisskoðun fara fram í samræmi við gildandi lög og fyrirmæli heilbrigðisyfirvalda.

Við meðferð umsóknar um alþjóðlega vernd skal Útlendingastofnun sjá til þess að eins fljótt og kostur er fari fram, með aðstoð viðeigandi sérfræðinga, einstaklingsbundin greining á því hvort umsækjandi geti talist vera í sérstaklega viðkvæmri stöðu sbr. 23. tl. 3. gr. Teljist umsækjandi vera í sérstaklega viðkvæmri stöðu skal meta hvort hann hafi af þeim sökum mögulegar sérþarfir sem taka þarf tillit til við meðferð málsins, t.d. þörf fyrir tiltekna heilbrigðisþjónustu. Slíkt mat skal ekki bundið við einn tímapunkt í ferlinu og ekki skal takmarka rétt einstaklings til sérstakrar aðstoðar þótt sérþarfir, sem leiða af viðkvæmri stöðu hans, komi fram síðar en við umsókn.

Ákvæði IV., V. og VII. kafla stjórnsýslulaga um andmælarétt, um birtingu ákvörðunar, rökstuðning o.fl. og um stjórnsýslukæru og viðeigandi ákvæði I. og IX. kafla laga þessara gilda ekki um ákvörðun um sérstaklega viðkvæma stöðu skv. 2. mgr. Skilgreining á stöðu skv. 2. mgr. hefur ekki önnur réttaráhrif en þau sem sérstaklega er getið í lögum eða reglugerð.

Varði mál samkvæmt þessum kafla barn, skulu stjórnvöld hafa það að leiðarljósi sem barninu er fyrir bestu, gefa því færi á að tjá sig og taka tillit til sjónarmiða þess í samræmi við aldur og þroska, sbr. 2. mgr. 10. gr. Við ákvörðun sem er háð mati skal hafa í huga möguleika

barns á sameiningu við fjölskyldu, öryggis þess, velferðar og félagslegs þroska. Varði mál fylgdarlaust barn eða annan einstakling í sérstaklega viðkvæmri stöðu skal reynt að tryggja að starfsmaður með viðeigandi sérþekkingu og reynslu vinni að málinu.

Ef fylgdarlaust barn sækir um alþjóðlega vernd skal Útlendingastofnun gæta að því að það fái þjónustu og meðferð í samræmi við aldur þess og þroska. Eftir að fylgdarlaust barn hefur sótt um alþjóðlega vernd skal stofnunin, Eins fljótt og unnt er, skipa barninu talsmann skv. 1. mgr. 30. gr. og hagsmunagæslumann skv. 31. gr.

Ráðherra skal setja í reglugerð nánari reglur um framkvæmd greinarinnar, m.a. um mat á viðkvæmri stöðu skv. 2. mgr. og um rannsókn og skráningu einkenna og ummerkja um pyndingar eða annað alvarlegt líkamlegt og andlegt ofbeldi, þar á meðal kynferðislegt ofbeldi.

26. gr.

Öflun upplýsinga vegna umsóknar um alþjóðlega vernd.

Eftir að umsókn hefur verið skráð skal lögregla taka mynd af umsækjanda og fingraförum hans, sbr. 111. gr. Heimilt er að afrita ferðaskjöl og kennivottorð í fórum umsækjanda. Einnig er heimilt að afrita önnur skjöl í fórum umsækjanda ef nauðsyn krefur. Lögreglu er heimilt að leita á viðkomandi umsækjanda, í hirslum hans eða híbýlum, sbr. 110. gr., og leggja hald á eða gera afrit af skjölum í fórum hans, sbr. 109. gr.

Lögregla aflar eins fljótt og kostur er persónuupplýsinga um umsækjanda um alþjóðlega vernd til að sannreyna hver hann er. Sama á við um öflun upplýsinga um ferðaleið hans. Lögregla skal eftir atvikum framkvæma mat á aðstæðum og ástandi umsækjanda með aðstoð viðeigandi sérfræðinga á því hvort umsækjandi geti verið hættulegur sjálfum sér eða öðrum.

Ef Útlendingastofnun telur sig hafa rökstuddan grun um að umsækjandi sem kveðst vera fylgdarlaust barn sé ekki barn og staðfesting þess efnis fæst ekki með öðrum hætti skal aldursgreining skv. 113. gr. fara fram eins fljótt og kostur er. Ávallt skal gengið út frá því að umsækjandi um alþjóðlega vernd sem segist vera barn sé álitinn barn við meðferð máls þar til annað kemur í ljós með aldursgreiningu eða öðrum hætti. Þó er heimilt að víkja frá þessu ef augljóst er að viðkomandi sé ekki barn. Synjun á umsókn um alþjóðlega vernd getur ekki byggst á því eingöngu að viðkomandi hafi neitað að gangast undir aldursgreiningu.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um nánari framkvæmd greinarinnar.

27. gr.

Móttökumiðstöð.

Ráðuneytið skal sjá til þess að til staðar sé fullnægjandi móttökukerfi, m.a. móttökumiðstöð, fyrir umsækjendur um alþjóðlega vernd. Ráðuneytið getur eftir atvikum falið viðeigandi stofnun, sveitarfélagi, félagasamtökum eða öðrum rekstur hennar á grundvelli þjónustusamnings.

Móttökumiðstöð skv. ákvæði þessu skal vera opið móttöku- og þjónustuúrræði fyrir umsækjendur um alþjóðlega vernd við komu þeirra til landsins, og eftir atvikum fórnarlömb mansals og útlendinga í neyð, og tryggja fullnægjandi þjónustu, réttindi þeirra og öryggi.

Ráðherra skal setja reglugerð um nánari framkvæmd greinarinnar, m.a. stofnun og almennan rekstur miðstöðvarinnar og framkvæmd á mati á því sem lýst er í 2. mgr. 25. gr. og viðmiðum sem hafa skal til hliðsjónar við slíkt mat.

28. gr.

Viðtal við umsækjanda um alþjóðlega vernd.

Starfsmaður Útlendingastofnunar tekur viðtal við umsækjanda um alþjóðlega vernd að viðstöddum talsmanni, sbr. 30. gr., eins fljótt og unnt er eftir skráningu umsóknar. Skal

talsmanni gefinn kostur á því að ræða við umsækjanda og leiðbeina honum um viðtalið áður en það fer fram.

Viðtali skal hagað þannig að mestar líkur séu á að upplýst verði um þær aðstæður umsækjanda sem hafa þýðingu fyrir umsókn hans. Í þeim tilgangi skal Útlendingastofnun huga að því hvort taka þurfi sérstakt tillit til umsækjanda við viðtal vegna persónulegra aðstæðna hans. Nema umsækjandi afþakki sérstaklega slíka þjónustu skal sá sem tekur viðtalið kalla til túlk til aðstoðar.

Gera skal umsækjanda grein fyrir að þær upplýsingar sem hann gefur verði lagðar til grundvallar við ákvörðun um umsókn hans. Umsækjandi skal inntur eftir því hvort hann samþykki að upplýsinga um hann verði aflað frá öðrum stjórnvöldum, þ.m.t. frá stjórnvöldum í öðrum ríkjum en heimaríki hans, ef þess gerist þörf við afgreiðslu málsins með fyrirvara um 2. mgr. 15. gr.

Sinni umsækjandi ekki boði Útlendingastofnunar í viðtal, tvívegis, samkvæmt þessari grein skal stofnuninni heimilt að taka ákvörðun í máli hans án þess að viðtal fari fram. Forsendur þessa er að umsækjanda hafi verið gerð fullnægjandi grein fyrir þessum afleiðingum fjarveru sinnar og að fjarveran hafi ekki átt sér réttmætar ástæður.

Þegar tekið er viðtal við barn skal sá sem tekur viðtalið hafa sérþekkingu á málefnum barna og vera til þess hæfur og er Útlendingastofnun í slíkum tilvikum heimilt að kveðja til sérfræðinga sér til aðstoðar. Ef kostur er skal sá starfsmaður, sem fer með málið hjá Útlendingastofnun, hafa sérþekkingu á málefnum barna.

Talsmanni barns skv. 30. gr. og hagsmunagæslumanni skv. 31. gr. skal gefinn kostur á að ræða við barnið og leiðbeina því um viðtalið áður en það fer fram.

Heimilt er að mynda og taka upp viðtal starfsmanns Útlendingastofnunar við umsækjanda um alþjóðlega vernd sem og viðtal sem tekið er með aðstoð sérfræðinga skv. 5. mgr. Upplýsa skal umsækjanda um slíka upptöku fyrirfram.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um framkvæmd viðtals, einkum að því er varðar viðtal þegar börn eiga í hlut eða aðrir sem vegna stöðu sinnar hafa þörf á ríkri vernd eða aðstoð.

29. gr.

Sérstök málsmeðferð – flýtimeðferð.

Í málum sem tekin eru til efnismeðferðar getur Útlendingastofnun ákveðið að umsókn um alþjóðlega vernd sæti flýtimeðferð, m.a. þegar:

a. líkur eru á að umsókn um alþjóðlega vernd verði samþykkt eða þegar sérstakar ástæður umsækjanda mæla með því, þ.m.t. ef um fylgdarlaust barn er að ræða eða einstakling sem hefur þörf á ríkri vernd eða aðstoð,

b. umsókn er bersýnilega tilhæfulaus, þ.e.:

1. útlendingur hefur ríkisfang í ríki þar sem hann þarf ekki að óttast ofsóknir eða meðferð sem brýtur gegn 37. gr. laganna eða það sama á við um ríki þar sem ríkisfangslaus einstaklingur hefur áður hefur haft aðgang að vernd eða

2. senda má útlending til ríkis þar sem hann þarf ekki að óttast ofsóknir eða meðferð sem brýtur gegn 37. gr. laganna,

c. umsækjandi hefur gefið ófullkomnar eða misvísandi upplýsingar til stuðnings umsókn sinni eða þær upplýsingar sem umsækjandi hefur veitt gefa ekki tilefni til að ætla að 37. gr. laganna eigi við um hann,

d. hætta er á að umsækjandi muni með framkomu sinni stofna sér eða öðrum í hættu

e. um endurtekna umsókn er að ræða eftir synjun umsóknar um alþjóðlega vernd eða umsókn hefur verið dregin til baka eða

f. víst má telja að umsókn sé í því skyni gerð að tefja framkvæmd ákvörðunar um brottvísun.

Í málum þeim sem greinir í b-lið 1. mgr. er Útlendingastofnun heimilt að styðjast við lista yfir ríki sem almennt eru álitin örugg upprunaríki. Með öruggu upprunaríki er átt við ríki þar sem einstaklingar eiga almennt ekki á hættu að vera ofsóttir eða verða fyrir alvarlegum mannréttindabrotum. Útlendingastofnun er skylt að halda með skipulegum hætti utan um slíkan lista sem unninn skal í samráði við ráðuneytið. Skal hann uppfærður reglulega og birtur á vef Útlendingastofnunar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari skilyrði fyrir því að beita megi flýtimeðferð samkvæmt greininni.

30. gr.

Réttaraðstoð í málum um alþjóðlega vernd.

Umsækjandi um alþjóðlega vernd á rétt á að Útlendingastofnun skipi honum talsmann við meðferð málsins hjá íslenskum stjórnvöldum. Sá réttur helst við mögulega kærumeðferð. Talsmaðurinn skal vera lögfræðingur með þekkingu á málefnum umsækjenda um alþjóðlega vernd og flóttafólks.

Heimilt er að skipa barni yngra en 18 ára og sem sækir um alþjóðlega vernd eigin talsmann þrátt fyrir að vera í fylgd foreldra sinna eða annarra forsjáraðila.

Útlendingur, sem sótt hefur um alþjóðlega vernd, á rétt á aðstoð tólks við meðferð málsins hjá stjórnvöldum nema hann afþakki sérstaklega slíka þjónustu. Finnist ekki hæfur túlkur hér á landi innan sólarhrings eftir að slík beiðni kemur fram skal stjórnvald bjóða fram aðstoð tólks í útlöndum í gegnum síma, tölvu eða annars konar fjarskiptataeki.

Ákvæði 3. mgr. á við í samskiptum umsækjanda við talsmann sinn sé það nauðsynlegt.

Að öðru leyti gilda ákvæði 13. gr. um réttaraðstoð þar sem við á.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd þessa, þ.á.m. um talsmenn, kröfur sem gerðar eru til talsmanna, m.a. frekari kröfur um menntun og reynslu, og þóknun þeirra og um túlka og þjónustu þeirra, þ.m.t. um mat á þörf fyrir slíka þjónustu.

31. gr.

Hagsmunagæslumaður barns.

Barnaverndarnefnd skal án tafa eftir að umsækjandi um alþjóðlega vernd er skilgreindur sem barn eða kveðst vera það, skipa barni skv. 11. tl. 3. gr., hagsmunagæslumann. Skal það gert jafnvel þó að vafi leiki á raunverulegum aldri viðkomandi nema hann sé augljóslega ekki undir 18 ára aldri, sbr. ákvæði 3. mgr. 26. gr.

Ákvæði þetta á við þegar umsækjandi um alþjóðlega vernd er undir 18 ára aldri og dvelur hér á landi án foreldra eða forsjáraðila eða þegar foreldrar eða forsjáraðilar geta ekki sinnt skyldum sínum gagnvart barninu eða barnaverndarnefnd telur að þau geti ekki sinnt þeim með fullnægjandi hætti. Ákvæði þetta á einnig við um börn sem talið er að geti verið fórnarlömb mansals og eftir atvikum önnur börn þegar barnaverndarnefnd telur það nauðsynlegt og hún fer með forsjá viðkomandi barns.

Hagsmunagæslumaður skal hafa sérþekkingu á sviði barnaverndar og hafa hreint sakarvottorð.

Hagsmunagæslumaður skv. ákvæði þessu skal gæta hagsmuna barns við meðferð máls vegna umsóknar þess um alþjóðlega vernd. Auk þess skal hann sjá til þess að hagsmunir barnsins séu hafðir í fyrirrúmi að öðru leyti t.d. hvað varðar búsetu og að þarfir þess séu uppfylltar á viðeigandi hátt m.a. að því er snertir heilbrigðisþjónustu og/eða sál-gæslu. Hagsmunagæslumaður skal m.a.:

- a. vera viðstaddur skýrslutökur og önnur viðtöl við fulltrúa stjórnvalda,
- b. vera viðstaddur og aðstoða barn sé þess krafist af stjórnvöldum að það gangist undir aldursgreiningu,
- c. aðstoða barn við að nýta sér leitarþjónustu Rauða krossins á Íslandi þegar þess er þörf og

d. vera upplýstur um stöðu umsóknar barns um alþjóðlega vernd og í samskiptum við þann lögmann sem sér um mál barnsins.

Þrátt fyrir að hagsmunagæslumaður skv. þessu ákvæði beri ábyrgð á því að þarfir barns skv. 1. mgr. séu uppfylltar með fullnægjandi hætti telst hann ekki forsjáraðili skv. barnalögum og ber ekki ábyrgð á almennri umsjá og daglegri umönnun barnsins.

Við störf sín skal hagsmunagæslumaður taka tillit til þjóðernis, kyns, tungumáls, trúar- og menningarlegs uppruna barnsins, t.d. með því að tryggja fullnægjandi samskipti við barnið með aðstoð túlks.

Hagsmunagæslumaður telst formlega hafa lokið störfum þegar:

- a. barn verður 18 ára eða er ákvarðað eldra en 18 ára skv. ákvörðun Útlendingastofnunar þess efnis (eftir aldursgreiningu),
- b. barninu er veitt dvalarleyfi hér á landi og skipaður forsjáraðili skv. barnalögum,
- c. barn fer formlega úr landi,
- d. foreldrar barns eða aðili sem fer með forsjá barns getur tekið við því og sinnt skyldum sínum með fullnægjandi hætti.

Hagsmunagæslumaður getur óskað eftir því að verða leystur frá störfum auk þess sem barnaverndarnefnd getur ákveðið að leysa hann frá störfum ef það er talið barni fyrir bestu.

Kostnaður vegna starfa hagsmunagæslumanns skal greiddur úr ríkissjóði.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um hagsmunagæslumenn, t.d. um þóknun þeirra og hæfisskilyrði.

32. gr.

Refsileysi vegna ólöglegrar komu og/eða falsaðra eða stolinna skilríkja.

Umsækjanda um alþjóðlega vernd, sem kemur hingað til lands með ólöglegum hætti eða dvelst hér á landi án heimildar verður, í samræmi við 31. gr. samnings um réttarstöðu flóttamanna, ekki refsað geti hann fært rök fyrir því eða að líkur séu á að hann komi beint frá svæði þar sem hann hafði ástæðu til að óttast ofsóknir, sbr. 37. og 38. gr. eða var án ríkisfangs og gat ekki öðlast slíkt, sbr. 39. gr. enda gefi hann sig fram við stjórnvöld eins fljótt og unnt er eða færi ella gildar ástæður fyrir því að hafa ekki gert það, sem og ástæðu fyrir ólöglegri komu eða dvöl. Vafi um ofangreint skal túlkaður umsækjanda í hag.

Ef grunur leikur á að útlendingur, sem kemur hingað til lands með ólöglegum hætti eða dvelst hér í landi án heimildar falli undir 1. mgr. skal lögregla kanna hver tilgangur dvalar viðkomandi er.

33. gr.

Réttindi umsækjanda um alþjóðlega vernd.

Umsækjanda um alþjóðlega vernd skal standa til boða:

- a. húsnæði.
- b. lágmarksframfærsla.
- c. nauðsynleg heilbrigðisþjónusta, þar á meðal vegna geðraskana og geðfatlana. Sérstakt tillit skal tekið til þeirra sem hafa sérþarfir eða þurfa sérstaka aðstoð. Barnshafandi konur skulu fá aðgang að mæðravernd og fæðingarhjálp.

Tryggja skal barni, sem sækir um alþjóðlega vernd, aðgang að skyldunámi grunnskóla eða sambærilegri menntun innan hins almenna skólakerfis eða á dvalarstað barnsins eins fljótt og unnt er.

Við ákvörðun um húsnæði samkvæmt ákvæði þessu skal meginreglan vera sú að halda fjölskyldum saman. Einnig skal við slíka ákvörðun tekið sérstakt tillit til mögulegra sérþarfa umsækjenda sem teljast vera í sérstaklega viðkvæmri stöðu.

Börnum, sem hafa verið fórnarlömb hvers konar misnotkunar, vanrækslu, pyndinga eða grimmilegrar, ómannúðlegrar eða vanvirðandi meðferðar eða hafa þjáðst vegna vopnaðra

átaka skal tryggður aðgangur að viðeigandi heilbrigðisþjónustu og sálgæsluþjónustu og annarri nauðsynlegri þjónustu samkvæmt barnaverndarlögum.

Fórnarlömbum pyndinga, nauðgana eða annars alvarlegs ofbeldis skal veitt viðeigandi heilbrigðisþjónusta og sálgæsluþjónusta vegna skaða af völdum þess.

Útlendingi, sem sækir um alþjóðlega vernd, skal leiðbeint um rétt hans til að sækja um bráðabirgðadvalarleyfi skv. 77. gr. og um réttaráhrif þess.

Fyrir utan nauðsynlega heilbrigðisþjónustu, sbr. c-lið 1. mgr., skulu úrræði skv. 1. mgr. að jafnaði ekki veitt ef viðkomandi umsækjandi um alþjóðlega vernd hefur nægileg fjárráð til þess að bera kostnað af þeim sjálfur. Útlendingi, sem veitt hefur verið bráðabirgðadvalarleyfi skv. 77. gr., skal þó áfram tryggður réttur samkvæmt ákvæði þessu í ákveðinn tíma eða að hluta til sem meta verður sanngjarnan til þess að ætla viðkomandi að verða sér úti um húsnæði og nægilegar tekjur eða í ljósi einstaklingsbundinna aðstæðna viðkomandi. Ef í ljós kemur að umsækjandi um alþjóðlega vernd hafði ekki þörf fyrir þá þjónustu sem veitt var getur Útlendingastofnun krafði hann um endurgreiðslu á kostnaði að hluta eða öllu leyti.

Ráðherra skal ,að hluta til í samráði við viðeigandi fagráðherra, setja í reglugerð nánari ákvæði um réttindi umsækjanda um alþjóðlega vernd, þ.m.t. kröfu um að umsækjandi beri sjálfur kostnað af framfærslu sinni hér á landi og um aðgang að menntun og starfsþjálfun. Ráðherra getur jafnframt kveðið á um að þjónusta við umsækjanda samkvæmt ákvæði þessu sé bundin við tiltekið sveitarfélag eða sveitarfélög.

34. gr.

Skráningarskírteini umsækjanda um alþjóðlega vernd.

Eftir að umsókn um alþjóðlega vernd hefur verið skráð skal Útlendingastofnun gefa út skráningarskírteini umsækjanda um alþjóðlega vernd svo fljótt sem verða má. Skráningarskírteinið skal gilda í ákveðinn tíma, allt að ári, og skal umsækjandi afhenda það lögreglu eða Útlendingastofnun þegar hann fær útgefið dvalarleyfisskírteini, bráðabirgðadvalarleyfi, ferðaskírteini fyrir flóttamann eða vegabréf fyrir útlending, honum er gert að fara úr landi eða hann fær af öðrum ástæðum vegabréf heimaríkis síns á ný.

Skráningarskírteini umsækjanda um alþjóðlega vernd gildir ekki sem staðfesting þess að uppgefnar persónuupplýsingar séu réttar. Það gildir ekki sem ferðaskilríki.

35. gr.

Framkvæmd ákvarðana í málum um alþjóðlega vernd eða vernd gegn ofsóknum.

Ekki er heimilt að framfylgja ákvörðun um að umsækjandi um alþjóðlega vernd skv. 36. 37. og 39. gr. skuli yfirgefa landið fyrir en ákvörðunin er endanleg á stjórnslustigi nema umsækjandi sjálfur óski þess að hverfa úr landi.

Ef útlendingur ber fyrir sig aðstæður sem greinir í 37. gr., 38. gr., 39. gr. eða 42. gr. þegar honum er tilkynnt um að framfylgja eigi á ákvörðuninni og ekki kemur fram að afstaða hafi þegar verið tekin til þeirra aðstæðna sem borið er við skal lögregla leggja fyrir Útlendingastofnun ákvörðun um að fresta framkvæmd. Nú telur Útlendingastofnun augljóst að aðstæður séu ekki þannig og má hún þá ákveða að ákvörðunin komi til framkvæmda.

IV. KAFLI:

Vernd gegn ofsóknum og flóttamenn

36. gr.

Umsókn um alþjóðlega vernd tekin til efnismeðferðar.

Umsókn um alþjóðlega vernd skv. 37. gr. skal tekin til efnismeðferðar nema ef:

a. umsækjandi hefur komið til landsins að eigin frumkvæði eftir að hafa hlotið virka alþjóðlega vernd eða annars konar vernd í öðru ríki eða eftir að hafa dvalist í ríki þar sem hann þurfti ekki að sæta ofsóknum, gat óskað eftir því að fá viðurkennda stöðu sem flóttamaður og ef talinn vera flóttamaður, fengið vernd í samræmi við Flóttamannasamninginn.

b. heimilt er að krefja annað norrænt ríki um að taka við umsækjanda samkvæmt reglum norræna vegabréfaeftirlitssamningsins eða samkvæmt samningi milli Íslands og Færeyja um endursendingu útlendinga sem hingað koma með ferjunni Norrænu,

c. heimilt er að krefja annað ríki, sem tekur þátt í samstarfi á grundvelli samninga sem Ísland hefur gert um viðmiðanir og fyrirkomulag við að ákvarða hvaða ríki skuli fara með beiðni um alþjóðlega vernd sem lögð er fram á Íslandi eða í einhverju samningsríkjanna, um að taka við umsækjanda.

Ef svo stendur á sem segir í 1. mgr. skal þó taka umsókn um alþjóðlega vernd til efnismeðferðar ef útlendingurinn hefur slík sérstök tengsl við landið að nærtækast sé að hann fái hér vernd eða ef sérstakar ástæður mæla annars með því, t.d. ef umsækjandi er í sérstaklega viðkvæmri stöðu, sbr. 19. lið orðskýringa og 2. mgr. 25. gr. eða ef meira en 12 mánuðir hafa liðið frá því að umsókn um alþjóðlega vernd barst fyrst íslenskum stjórnvöldum og tafir á afgreiðslu hennar eru ekki á ábyrgð umsækjanda sjálfs.

Ef beiting 1. mgr. myndi leiða til þess að brotið væri gegn 42. gr., t.d. vegna aðstæðna í því landi sem senda á umsækjanda til, skal taka umsókn til efnismeðferðar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd greinarinnar.

37. gr.

Flóttamannahugtakið.

Flóttamaður samkvæmt lögum þessum telst vera útlendingur sem er utan heimalands síns af ástæðuríkum ótta við að vera ofsóttur vegna kynþáttar, trúarbragða, þjóðernis, aðildar að tilteknum þjóðfélagshópi eða vegna stjórnmalaskoðana og getur ekki eða vill ekki vegna slíks ótta færa sér í nyt vernd þess lands; eða sá sem er ríkisfangslaus og er utan þess lands þar sem hann áður hafði reglulegt aðsetur vegna slíkra atburða og getur ekki eða vill ekki vegna slíks ótta hverfa aftur þangað, sbr. A-lið 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna frá 28. júlí 1951 og viðauka við samninginn frá 31. janúar 1967. Um skilyrði þess að teljast flóttamaður er nánar mælt í 38. gr.

Flóttamaður samkvæmt lögum þessum telst einnig útlendingur sem telst ekki flóttamaður samkvæmt ákvæði A-liðar 1. gr. alþjóðasamnings um stöðu flóttamanna ef raunhæf ástæða er til að ætla að hann eigi á hættu að sæta dauðarefsingu, pyndingum eða annarri ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu eða hann verði fyrir alvarlegum skaða af völdum handahófskennds ofbeldis vegna vopnaðra átaka verði hann sendur aftur til heimalands síns. Sama gildir þegar um er að ræða ríkisfangslausan einstakling.

Það er ekki forsenda fyrir því að útlendingur teljist flóttamaður skv. 1. eða 2. mgr. að hann hafi fullnægt þeim skilyrðum sem þar koma fram er hann yfirgaf land sitt eða land þar sem hann áður hafði reglulegt aðsetur..

Ef útlendingur getur fengið raunverulega vernd í öðrum landshluta heimalands síns en þaðan sem hann flúði, viðkomandi getur ferðast þangað á öruggan og löglegan hátt og hægt er með sanngirni að ætlast til þess af viðkomandi að hann setjist að á því svæði, getur verið að 1. og 2. mgr. eigi ekki við í þeim tilvikum og hann teljist ekki flóttamaður.

Við mat skv. 1. og 2. mgr. í málum sem varða börn, fylgdarlaus sem önnur, skal það sem er barninu fyrir bestu haft að leiðarljósi. Við mat á því hvað barni er fyrir bestu skal Útlendingastofnun við ákvörðun líta til möguleika barns á fjölskyldusameiningu, öryggis

þess, velferðar og félagslegs þroska auk þess sem taka skal tillit til skoðana barnsins í samræmi við aldur þess og þroska. Við ákvörðun í máli er varðar hagsmuni barns skal Útlendingastofnun taka skriflega afstöðu til ofangreindra atriða. Við framkvæmd þessarar greinar skal stofnunin eiga samráð við barnaverndaryfirvöld.

Ef stjórnvald í máli samkvæmt lögum þessum kemst að því að ákvæði 1. eða 2. mgr. eigi ekki við um útlending skal það að eigin frumkvæði taka til skoðunar hvort veita eigi dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða skv. 74. gr.

38. gr.

Nánar um ofsóknir

Til þess að um sé að ræða ofsóknir skv. 1. mgr. 37. gr. verður að vera um að ræða athafnir sem í eðli sínu eða vegna þess að þær eru endurteknar fela í sér alvarleg brot á grundvallarmannréttindum, einkum ófrávíkjanlegum grundvallarmannréttindum á borð við réttinn til lífs og bann við pyndingum eða ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu, bann við þrældómi og þrælkun og bann við refsingum án laga. Sama á við um samsafn athafna, þ.m.t. ólögmeta mismunun, sem hafa eða geta haft sömu eða sambærileg áhrif á einstakling.

Ofsóknir geta m.a. falist í:

- a. andlegu, líkamlegu eða kynferðislegu ofbeldi,
- b. löggjöf og aðgerðum stjórnvalda, lögreglu og dómstóla, sem fela í sér mismunun hvort sem er í eðli sínu eða vegna þess að þær eru framkvæmdar á slíkan hátt,
- c. saksókn eða refsingu sem er óhófleg eða mismunar einstaklingum á ómálefnalegum grundvelli,
- d. synjun um notkun réttarráða sem leiða til óhóflegrar og mismunandi refsingar,
- e. saksókn eða refsingu fyrir að neita að gegna herþjónustu í átökum þar sem þátttaka í slíkri herþjónustu myndi fela í sér glæpi eða athafnir skv. 40. gr.,
- f. athöfnum sem beinast sérstaklega gegn konum eða börnum.

Þegar ástæður ofsókna skv. 1. mgr. eru metnar skal miða við skilgreiningar í a–f-lið þessarar málsgreinar. Ekki skiptir máli við mat skv. 1. mgr. 37. gr. hvort umsækjandi hefur þau einkenni eða skoðanir sem vísað er til ef sá sem er valdur að ofsóknum telur svo vera:

- a. kynþáttur vísar einkum til húðlitar, ætternis og þjóðfélagshópa af tilteknum uppruna,
- b. trúarbrögð vísa einkum til trúarskoðana og annarra lífsskoðana, þ.m.t. guðleysis, og tjáningar þeirra, þátttöku í hvers konar trúarsamkomum, opinberum eða ekki, eða ákvörðunar um að taka ekki þátt í þeim, aðgerða sem byggjast á trúarskoðunum og frelsi til að skipta um trú,

c. þjóðerni tekur ekki aðeins til ríkisborgararéttar eða ríkisfangsleysis heldur geta fallið þar undir þeir sem tilheyra tilteknum kynþætti eða tilteknum hópi fólks sem talar sama tungumál eða hefur sameiginlega menningarlega sjálfsmynd, sameiginlegan uppruna, landfræðilega eða pólitískt eða hópi sem er skilgreindur út frá tengslum við hóp fólks á landsvæði annars ríkis,

d. þjóðfélagshópur vísar einkum til hóps fólks sem umfram það að sæta ofsóknum hefur sameiginleg einkenni eða bakgrunn sem ekki verður breytt, eða hefur sameiginleg einkenni eða lífsskoðanir, svo sem kyngervi, sem eru svo mikilvægar sjálfsmynd þess að ekki ætti að gera kröfu til að þeim verði breytt eða það er talið til tiltekins þjóðfélagshóps þar sem það er álitnið frábrugðið öðrum í samfélaginu. Þá skulu fyrrverandi fórnarlömb mansals teljast meðlimir tiltekins þjóðfélagshóps,

e. stjórnmalaskoðanir vísa einkum til skoðana á stefnumótun og aðferðum stjórnvalda sem kunna að beita ofsóknum án tillits til þess hvort viðkomandi hefur aðhafst eitthvað til að tjá skoðanir sínar.

Þeir sem geta verið valdir að ofsóknum eða ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eru:

- a. ríkið,
- b. hópar eða samtök sem stjórna ríkinu eða verulegum hluta landsvæðis þess,
- c. aðrir aðilar, sem ekki fara með ríkisvald, ef sýnt er fram á að ríkið eða hópar eða samtök skv. b-lið þessarar málsgreinar, þ.m.t. alþjóðastofnanir, geti ekki eða vilji ekki veita vernd gegn ofsóknum eða meðferð sem fellur undir 1. mgr. 37. gr., m.a. með því að ákæra og refsast fyrir athafnir sem fela í sér ofsóknir.

39. gr.

Ríkisfangslausr einstaklingar

Ríkisfangslaus einstaklingur er einstaklingur sem ekkert ríki telur til ríkisborgara sinna skv. landslögum, sbr. samning um réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga frá árinu 1954. Ríkisfangslaus einstaklingur, sem staddur er hér á landi en telst ekki flóttamaður skv. 37. gr. og er ekki útilokaður frá stöðu ríkisfangsleysis skv. 41. gr., á sjálfstæðan rétt á alþjóðlegri vernd á grundvelli ríkisfangsleysis síns samkvæmt umsókn.

Alþjóðleg vernd samkvæmt þessu ákvæði er veitt á grundvelli samnings um réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga.

Útlendingastofnun leggur mat á umsókn um stöðu einstaklings án ríkisfangs.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um meðferð umsókna um viðurkenningu á ríkisfangsleysi, m.a. hvaða gagna skal afla og á hverjum sönnunarbyrði um ríkisfangsleysi hvílir.

40. gr.

Réttur til alþjóðlegrar verndar og útilokun frá réttarstöðu flóttafólks

Flóttamaður, skv. 37. gr., sem er hér á landi eða kemur hér að landi, á samkvæmt umsókn rétt á að fá hér alþjóðlega vernd.

Ákvæði 1. mgr. gildir þó ekki um:

- a. flóttamann sem fellur undir D- eða E-lið 1. gr. flóttamannasamningsins,
- b. flóttamann þegar ríkar ástæður eru til að ætla að:
  1. hann hafi framið glæp gegn friði, stríðsglæp eða glæp gegn mannkyninu, eins og skilgreint er í alþjóðlegum samningum sem gerðir eru til þess að setja ákvæði um slíka glæpi,
  2. hann hafi framið alvarlegan ópólitískan glæp áður en honum var veitt viðtaka sem flóttamanni,
  3. hann hafi orðið sekur um athafnir sem brjóta í bága við tilgang og meginreglur Sameinuðu þjóðanna,
- c. flóttamann skv. 2. mgr. 37. gr., ef skynsamlegar ástæður eru til að álíta hann hættulegan öryggi ríkisins eða hann hefur hlotið endanlegan dóm fyrir mjög alvarlegt afbrot og er af þeim sökum hættulegur samfélaginu,
- d. flóttamann skv. 2. mgr. 37. gr. ef hann hefur yfirgefið heimaland sitt eða land þar sem hann hafði síðast fasta búsetu í þeim eina tilgangi að komast hjá refsingu fyrir eitt eða fleiri brot sem varða fangelsisrefsingu samkvæmt íslenskum hegningarlögum.

Um útlendinga, sem falla undir 2. mgr. en ekki er heimilt að vísa brott vegna ákvæða 42. gr. fer eftir ákvæðum þeirrar greinar.

41. gr.

Útilokun frá réttarstöðu ríkisfangslausra einstaklinga

- Ákvæði 39. gr. um alþjóðlega vernd ríkisfangslausra einstaklinga gildir þó ekki um:
- a. einstaklinga sem njóta nú þegar verndar eða aðstoðar hjá stofnunum Sameinuðu þjóðanna annarra en Flóttamannastofnunar SP meðan þeir njóta slíkrar verndar eða aðstoðar,

- b. einstaklinga sem þar til bær stjórnvöld þess lands, þar sem þeir eru búsettir hafa viðurkennt að njóti þeirra réttinda og beri þær skyldur sem fylgja ríkisfangi í því landi,
- c. einstaklinga ef ríkar ástæður eru til að ætla:
  - i. að þeir hafi framið glæp gegn friði, stríðsglæp eða glæp gegn mannúð, eins og það er skilgreint í alþjóðlegum gerningum sem gerðir eru til þess að setja ákvæði um slíka glæpi,
  - ii. að þeir hafi framið alvarlegan ópólitískan glæp utan búsetulands síns áður en þeim er veitt leyfi til að koma til landsins eða
- iii. að þeir hafi gerst sekir um athafnir sem ganga gegn tilgangi og reglum Sameinuðu þjóðanna.

42. gr.

Grundvallarreglan um bann við að vísa fólki brott eða endursenda þangað sem líf þess eða frelsi kann að vera í hættu.

Ekki er heimilt samkvæmt lögnum að senda útlending eða ríkisfangslausan einstakling til svæðis þar sem hann hefur ástæðu til að óttast ofsóknir sbr. 37. og 38. gr. eða vegna svipaðra aðstæðna og greinir í flóttamannahugtakinu er í yfirvofandi hættu á að láta lífið eða verða fyrir ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð. Hið sama skal gilda um þá einstaklinga sem eru útilokaðir frá réttarstöðu flóttafólks skv. 40. gr.

1. mgr. á einnig við um sendingu útlendinga til svæðis þar sem ekki er tryggt að hann verði ekki sendur áfram til slíks svæðis sem greinir í 1. mgr.

Vernd skv. 1. og 2. mgr. á við um hvers konar ákvarðanir samkvæmt lögum þessum.

Séu aðstæður með þeim hætti að 1. mgr. eigi við en viðkomandi er undanskilinn alþjóðlegri vernd skv. 40. og 41. gr. er heimilt að veita útlendingi bráðabirgðadvalarleyfi skv. 77. gr. með sérstökum skilyrðum sem koma fram í því ákvæði.

43. gr.

Koma hópa flóttafólks í boði stjórnvalda.

Útlendingastofnun heimilar komu hópa flóttafólks til landsins að fenginni tillögu flóttamannanefndar, skv. 9. gr., og í samvinnu við Flóttamannastofnun Sameinuðu þjóðanna. Sama gildir um útlendinga sem ekki hafa verið skilgreindir sem flóttamenn en koma þaðan sem vopnuð átök fara fram og/eða frá hamfarasvæði og uppfylla ákveðin skilyrði sett af stjórnvöldum hverju sinni.

Útlendingastofnun veitir útlendingi sem kemur til landsins á grundvelli þessa ákvæðis réttarstöðu flóttamanns. Útlendingastofnun getur einnig tekið ákvörðun um hvort öðrum útlendingum sem koma til landsins á grundvelli þessa ákvæðis skuli veitt réttarstaða flóttamanns eða dvalarleyfi af mannúðarástæðum.

Ákvæði IV. og V. kafla stjórnsýslulaga um andmælarétt og um birtingu ákvörðunar, rökstuðning o.fl., og viðeigandi ákvæði III. kafla laga þessara gilda ekki um ákvarðanir skv. 1. mgr. Ákvörðun verður einungis kærð af þeim sem bein afstaða er tekin til í máli.

44. gr.

Sameiginleg vernd vegna fjöldaflotta.

Þegar um er að ræða fjöldaflotta getur ráðherra ákveðið að beita skuli ákvæðum greinar þessarar. Ráðherra ákveður einnig hvenær heimild til að veita sameiginlega vernd skv. 2. og 3. mgr. skuli falla niður.

Útlendingi, sem er hluti af hópi sem flýr tiltekið landsvæði og kemur til landsins eða er hér þegar ákvæðum greinarinnar er beitt, má að fenginni umsókn um alþjóðlega vernd, veita

vernd á grundvelli hóp mats (sameiginlega vernd). Felur það í sér að útlendingnum verður veitt dvalarleyfi skv. 74. gr. Leyfið getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

Leyfið er heimilt að endurnýja eða framlengja í allt að þrjú ár frá því að umsækjandi fékk fyrst leyfi. Eftir það má veita leyfi skv. 74. gr. sem getur verið grundvöllur búsetuleyfis. Að liðnu einu ári með slíkt leyfi er heimilt að gefa út ótímabundið dvalarleyfi enda séu skilyrðin fyrir því að halda leyfinu enn fyrir hendi og skilyrðum að öðru leyti fullnægt, sbr. 58. gr.

Umsókn útlendinga, sem fellur undir 2. mgr., um alþjóðlega vernd má leggja til hliðar í allt að þrjú ár frá því að umsækjandinn fékk fyrst leyfi. Þegar heimildin til að veita sameiginlega vernd er niður fallin, sbr. 1. mgr., eða þegar liðin eru þrjú ár frá því að umsækjandinn fékk fyrst leyfi skal tilkynna umsækjandanum að umsóknin um alþjóðlega vernd verði því aðeins tekin til meðferðar að hann láti í ljós ótvíræða ósk um það innan tiltekins frests.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um leyfi og um að leggja umsókn til hliðar.

45. gr.

Réttaráhrif alþjóðlegrar verndar.

Alþjóðleg vernd eða viðurkenning á ríkisfangsleysi einstaklings skv. 37. og 39. gr. hefur í för með sér að útlendingurinn fær réttarstöðu flóttamanns eða ríkisfangslauss einstaklings og skal honum veitt ótímabundið dvalarleyfi skv. 58. gr. Hann hefur þá réttarstöðu sem leiðir af íslenskum lögum og flóttamannasamningnum, samningi um ríkisfangsleysi eða öðrum þjóðréttarsamningum um flóttamenn.

Maki eða sambúðarmaki útlendinga, sem nýtur alþjóðlegrar verndar skv. kafla þessum, afkvæmi hans yngri en 21 árs án maka eða sambúðarmaka og foreldrar hans sem eru 67 ára og eldri eiga einnig rétt á alþjóðlegri vernd nema sérstakar ástæður mæli því í mót. Einnig eiga rétt á alþjóðlegri vernd foreldrar flóttamanns og börn sem stödd eru á landinu þegar umsókn um alþjóðlega vernd er lögð fram eða þegar ákvörðun um veitingu verndar er birt.

Nú nýtur barn yngra en 18 ára alþjóðlegrar verndar samkvæmt kafla þessum og eiga foreldrar þess jafnframt rétt til verndar enda þyki sýnt að þeir hafi farið með forsjá barnsins og hyggist búa með barninu hér á landi. Nú hefur annað foreldri farið með forsjá barns og nýtur það þessa réttar. Þá njóta þessa réttar systkini barnsins sem eru yngri en 21 árs, án maka og búa hjá foreldrunum eða foreldrinu.

Þegar fylgdarlausu barni er veitt alþjóðleg vernd skal barnaverndarnefnd þegar í stað taka til sín forsjá barnsins og tryggja öryggi þess í samræmi við barnaverndarlög og eftir atvikum ráðstafa barninu í fóstur eða aðra vistun.

Ákveða skal á grundvelli reglugerðar sem ráðherra setur í samráði við viðeigandi fagráðherra hvaða reglur, m.a. viðvíkjandi menntun, samfélagsfræðslu og starfsþjálfun, skuli setja um stuðning við þá einstaklinga sem koma í boði íslenskra stjórnvalda, skv. 43. gr. við þá sem fengið hafa alþjóðlega vernd hér á landi samkvæmt kafla þessum, sem og við þá er fengið hafa dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða skv. 74. gr., m.a. menntun, samfélagsfræðslu og starfsþjálfun. Ráðherra getur einnig í reglugerð kveðið á um að leggja megi bráðabirgðadvalarleyfi skv. 77. gr. eða skráningarskírteini umsækjanda um alþjóðlega vernd að jöfnu við dvalarleyfi veittu samkvæmt þessari grein.

46. gr.

Ferðaskírteini fyrir handhafa alþjóðlegrar verndar og vegabréf fyrir útlendinga.

Handhafa alþjóðlegrar verndar, sem dvelst eða fær að dveljast löglega í landinu, skal að fenginni umsókn veita ferðaskírteini fyrir flóttamenn til ferða til útlanda. Heimilt er að synja um útgáfu ferðaskírteinis þegar:

- a. þær aðstæður eru fyrir hendi sem leiða myndu til þess að íslenskum ríkisborgara yrði ekki veitt vegabréf skv. 5. gr. laga um vegabréf,

- b. þær aðstæður eru fyrir hendi að foreldrar fara saman með forsjá barns og annað þeirra hyggst fara með barnið úr landi án samþykkis hins, sbr. 3. mgr. 28. gr. a barnalaga,
- c. þær aðstæður eru fyrir hendi sem lýst er í F-lið 1. gr. flóttamannasamningsins,
- d. útlendingurinn hefur hlotið endanlegan dóm fyrir mjög alvarlegt afbrot og er talinn hættulegur samfélaginu,
- e. ekki er staðfest hver útlendingurinn er eða vafi leikur á um hver útlendingurinn er,
- f. ástæður sem varða öryggi ríkisins eða stefnu stjórnvalda í utanríkismálum mæla gegn því.

Nú hefur flóttamaður ferðaskilríki gefið út af öðru ríki og skal hann þá því aðeins fá skírteini gefið út að honum hafi verið veitt hér alþjóðleg vernd eða ótímabundið dvalarleyfi eða skylt sé að gefa hér á landi út ferðaskírteini fyrir flóttamenn í samræmi við þjóðréttarsamning.

Útlendingur, sem hefur eða fær dvalarleyfi hér á landi á grundvelli umsóknar um alþjóðlega vernd en án þess að vera veitt alþjóðleg vernd, skal fá vegabréf fyrir útlendinga til ferða til útlanda samkvæmt nánari reglum sem ráðherra setur með reglugerð. Þar má og heimila útgáfu vegabréfs fyrir útlendinga í öðrum tilvikum ef sérstakar ástæður mæla með.

Með umsókn um ferðaskírteini fyrir flóttamenn eða vegabréf fyrir útlendinga skal umsækjandi afhenda vegabréf eða önnur ferðaskilríki sem hann hefur í fórum sínum.

Ferðaskírteini skal afturkalla þegar:

- a. handhafa þess er vísað frá landi á grundvelli i- eða j-liðar 1. mgr. 106. gr., f-liðar 98. gr., d-liðar 99. gr. eða b-liðar 100. gr.,
- b. handhafi þess útvegar sér ferðaskilríki heimaríkis,
- c. handhafi þess missir réttarstöðu sína sem flóttamaður við það að fá íslenskan ríkisborgararétt eða ríkisborgararétt annars ríkis eða missir hana á annan hátt, sbr. 48. gr.,
- d. handhafa þess er samkvæmt lögum bannað að yfirgefa landið,
- e. brottför frá landinu myndi fara í bága við dóm, úrskurð eða ákvörðun stjórnvalda,
- f. útliti eða efni þess hefur verið breytt á ólögumæt看 hátt.

Heimilt er að afturkalla ferðaskírteini þegar:

- a. aðstæður þær sem um getur í a-, b- eða e-lið 1. mgr. eru fyrir hendi,
- b. það hefur skemmst eða er ónothæft af öðrum ástæðum,
- c. ljósmynd eða upplýsingar í því svara ekki lengur til auðkenna handhafa,
- d. það finnst í vörslu óviðkomandi aðila,
- e. handhafi þess hefur ekki lengur leyfi til dvalar hér á landi.

Lögreglan eða starfsmenn utanríkisþjónustunnar geta haldlagt ferðaskírteini til bráðabirgða en skulu senda Útlendingastofnun málið til meðferðar og ákvörðunar um afturköllun eftir atvikum.

Þegar ferðaskírteini er afturkallað skv. d- og f-lið 5. mgr. eða a-e-lið 6. mgr. skráir Útlendingastofnun ákvörðun um afturköllun í vegabréfaskrá.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði m.a. um útgáfu, gildissvið og endurnýjun ferðaskírteinis fyrir flóttamenn og vegabréfs fyrir útlendinga og nánari skilyrði í þessu sambandi.

47. gr.

Gildi erlendra ákvarðana um stöðu flóttamanns.

Útlendingur, sem veitt hefur verið alþjóðleg vernd eða ferðaskírteini fyrir flóttamenn í öðru ríki en Íslandi, skal talinn flóttamaður með fasta búsetu í því ríki. Sama á við um einstakling sem staðfest hefur verið að sé ríkisfangslaus. Fyrri ákvörðun um stöðu hans sem flóttamanns eða ríkisfangslaus einstaklings skal ekki véfengd nema sú ákvörðun sé röng eða aðrar ástæður liggi til þess.

48. gr.

Afturköllun alþjóðlegrar verndar.

Heimilt er að afturkalla veitingu alþjóðlegrar verndar ef flóttamaður eða ríkisfangslaus einstaklingur fellur ekki lengur undir skilyrði 37. og 39. gr., þ.e. ef:

- a. hann hefur sjálfviljugur notfært sér á ný vernd heimalands síns,
- b. hann hefur sjálfviljugur endurheimt ríkisfang sitt sem hann hafði glatað,
- c. hann hefur öðlast nýtt ríkisfang og nýtur verndar hins nýja heimalands síns,
- d. hann hefur sjálfviljugur sest að á ný í landi því sem hann yfirgaf eða dvaldist ekki í vegna ótta við ofsóknir,
- e. hann getur ekki lengur neitað að hagnýta sér vernd heimalands síns vegna þess að aðstæður þær sem höfðu í för með sér að hann var viðurkenndur flóttamaður eru ekki lengur fyrir hendi,
- f. hann getur horfið aftur til landsins sem hann áður hafði reglulegt aðsetur í vegna þess að aðstæður þær sem leiddu til þess að hann var viðurkenndur flóttamaður eru ekki lengur fyrir hendi, ef um ríkisfangslausan mann er að ræða.

Ekki skal afturkalla veitingu alþjóðlegrar verndar skv. e- eða f-lið 1. mgr. ef útlendingurinn getur borið fyrir sig ríkar ástæður til þess að neita að hverfa aftur til landsins, sem hann áður hafði fast aðsetur í, vegna fyrri ofsókna.

Heimilt er að afturkalla veitingu alþjóðlegrar verndar ef í ljós kemur að útlendingi sem fellur undir ákvæði 1. eða 2. tölul. b-liðar 2. mgr. 40. gr. og 1. eða 2. tölul. c-liðar 2. mgr. 41. gr. hefur verið veitt alþjóðleg vernd hér á landi.

Útlendingastofnun skal tilkynna flóttamanni um það fyrir fram þegar til greina kemur að afturkalla veitingu alþjóðlegrar verndar og hvers vegna það kemur til greina. Ef veiting alþjóðlegrar verndar er afturkölluð skal stjórnvald taka til athugunar hvort veita eigi dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða skv. 74. gr. eða hvort 42. gr. eigi við.

V. KAFLI

Dvöl og búseta

49. gr.

Dvöl án dvalarleyfis.

Útlendingi, sem þarf vegabréfsáritun til landgöngu, er ekki heimilt að dveljast hér á landi lengur en áritunin segir til um nema sérstakt leyfi komi til. Öðrum útlendingum er óheimilt án sérstaks leyfis að dveljast hér lengur en 90 daga frá komu til landsins. Dvöl í öðru ríki, sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu, telst jafngilda dvöl hér á landi.

Dönskum, finnskum, norskum og sænskum ríkisborgurum er heimilt að dveljast hér á landi án dvalarleyfis.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um dvöl umfram þrjá mánuði ef það leiðir af þjóðréttarsamningi, svo og nánari reglur um hvernig reikna skuli dvalartíma.

Ráðherra er ennfremur heimilt að setja reglugerð um frekari undanþágur frá kröfu um dvalarleyfi.

50. gr.

Hverjir þurfa dvalarleyfi.

Útlendingur, sem hyggst dveljast hér á landi lengur en honum er heimilt skv. 49. gr. þarf að hafa dvalarleyfi.

Útlendingur sem hyggst ráða sig til starfa hér á landi, fyrir endurgjald eða án þess, þarf að hafa dvalarleyfi auk atvinnuleyfis þar sem það er áskilið í lögum um atvinnuréttindi

útlendinga. Útlendingi er óheimilt að starfa hér á landi sem sjálfstætt starfandi einstaklingur nema viðkomandi hafi verið veitt ótímabundið dvalarleyfi.

51. gr.

Skylda til að sækja um dvalarleyfi áður en komið er til landsins.

Útlendingur, sem sækir um dvalarleyfi í fyrsta skipti, skal sækja um leyfið áður en hann kemur til landsins og er honum óheimilt að koma til landsins fyrr en umsóknin hefur verið samþykkt. Frá þessu er heimilt að víkja ef umsækjandi um dvalarleyfi er undanþeginn áritunarskyldu eða hann er staddur hér á landi og er:

a. maki, sambúðarmaki íslensks eða norræns ríkisborgara eða útlendingss sem dvelst löglega í landinu samkvæmt ótímabundnu dvalarleyfi eða dvalarleyfi sem getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis,

b. barn íslensks eða norræns ríkisborgara eða útlendingss sem dvelst eða fær að dveljast löglega í landinu samkvæmt ótímabundnu dvalarleyfi eða dvalarleyfi sem getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis, þegar barnið er yngra en 18 ára.

c. umsækjandi um dvalarleyfi vegna starfs sem krefst sérfræðipækkingar skv. 61. gr., eða dvalarleyfa fyrir sérhæfða starfsmenn á grundvelli samstarfs- eða þjónustusamnings skv. 64. gr.

Undantekningar c-liðar 1. mgr. gilda meðan umsækjandi hefur heimild til dvalar á grundvelli gildrar vegabréfsáritunar eða á meðan umsækjandi hefur heimild til dvalar án áritunar.

Heimilt er að víkja frá 1. mgr. í öðrum tilvikum en þar eru upptalin ef ríkar sanngirnissástæður mæla með því.

Ef umsækjandi um dvalarleyfi sem dvelur hér á landi sækir um dvalarleyfi án þess að vera undanþeginn því að sækja um leyfi áður en hann kemur til landsins skv. 1. og 2. mgr. skal synja umsókninni á þeim grundvelli. Það sama á við ef umsækjandi kemur til landsins áður en umsókn er samþykkt.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyrirmæli um undanþágur skv. 2. og 3. mgr.

52. gr.

Umsókn um dvalarleyfi.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um veitingu dvalarleyfis. Umsækjandi skal undirrita umsókn um dvalarleyfi eigin hendi þar sem m.a. komi fram að hann samþykki að gangast undir læknisskoðun innan tveggja vikna frá komu til landsins í samræmi við gildandi lög og fyrirmæli heilbrigðisyfirvalda.

Umsókninni skulu fylgja öll þau gögn og vottorð sem Útlendingastofnun gerir kröfu um til staðfestingar á að umsækjandi uppfylli skilyrði sem lög, reglugerðir og önnur stjórnvaldsfyrirmæli kveða á um.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur nánari ákvæði um framkvæmd þessa ákvæðis, m.a. hvaða gögn og vottorð umsækjandi skuli leggja fram, hvaða kröfur skuli gerðar til framlagðra gagna, hver skuli leggja mat á gildi skjala og um undanþágu frá kröfu um gögn.

53. gr.

Forgangs- og flýtiafgreiðsla umsókna um dvalarleyfi

Útlendingastofnun er heimilt að forgangsraða afgreiðslu umsókna um dvalarleyfi.

Útlendingastofnun má einnig taka umsóknir um dvalar- og atvinnuleyfi til flýtimeðferðar gegn sérstöku þjónustugjaldi.

Í undantekningartilvikum er Útlendingastofnun heimilt að flýta meðferð annarra fullbúinna dvalarleyfisumsókna þegar óviðráðanlegar ytri aðstæður krefjast eða vegna annarra sérstakra aðstæðna.

Ráðherra setur í reglugerð nánari reglur um beitingu heimildar um flýtimeðferð þar á meðal hvaða dvalarleyfi um ræðir og þau skilyrði sem atvinnurekendur þurfa að uppfylla.

Þjónustugjöld samkvæmt þessari grein renna óskipt til Útlendingastofnunar sem annast innheimtu gjalda samkvæmt þessari grein.

54. gr.

Útgáfa dvalarleyfis.

Dvalarleyfi verður ekki gefið út fyrr en umsókn um dvalarleyfi hefur verið samþykkt, útlendingur er kominn til landsins, hefur gengist undir læknisskoðun samkvæmt vottorði heilbrigðisstofnunar og tilkynnt dvalarstað sinn hér á landi til skráningar. Útlendingastofnun gefur út skírteini til staðfestingar á veitingu dvalarleyfis. Skírteini er gefið út á nafn útlendingans sem er handhafi dvalarleyfisins. Í því skyni að unnt sé að bera kennsl á rétthafa dvalarleyfis og staðreyna að handhafi þess sé sá sem hann kveðst vera skal tekin stafræn mynd af umsækjanda og prentuð á skírteinið. Í sama tilgangi er ráðherra heimilt að ákveða að dvalarleyfisskírteini skuli innihalda örflögu með þeim upplýsingum sem skráðar eru á kortið auk fingrafara handhafa. Í skírteininu skal m.a. koma fram nafn útlendinga, ríkisfang hans, nafn atvinnurekanda þegar það á við og gildistími dvalarleyfisins.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur gjald fyrir endurútgáfu dvalarleyfisskírteinis.

55. gr.

Grunnskilyrði dvalarleyfis.

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi í samræmi við ákvæði VI.-IX. kafla samkvæmt umsókn uppfylli hann eftirtalin grunnskilyrði:

- a. framfærsla hans skv. 56. gr. og sjúkratrygging sé örugg
- b. skilyrði fyrir dvalarleyfi sem fram koma í lögum þessum,
- c. hann samþykki að gangast undir læknisskoðun innan tveggja vikna frá komu til landsins í samræmi við gildandi lög og fyrirmæli heilbrigðisyfirvalda,
- d. ekki liggi fyrir atvik sem valdið geta því að honum verði meinuð landganga hér á landi eða dvöl samkvæmt öðrum ákvæðum laganna.

Tilgangur umsækjanda með dvöl hér á landi skal vera í samræmi við það dvalarleyfi sem sótt er um.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyrirmæli um skilyrði skv. a–d-lið 1. mgr.

56. gr.

Trygg framfærsla útlendinga sem sækir um dvalarleyfi.

Útlendingur, sem er eldri en 18 ára og sækir um dvalarleyfi, skal sýna fram á að framfærsla hans sé trygg þann tíma sem hann sækir um að fá að dveljast hér á landi.

Sýna þarf fram á framfærslu í gjaldmiðli sem skráður er hjá Seðlabanka Íslands.

Greiðslur í formi félagslegrar aðstoðar ríkis eða sveitarfélags teljast ekki til tryggrar framfærslu samkvæmt þessu ákvæði.

Í undantekningartilfellum er heimilt að víkja frá framfærsluskilyrðum samkvæmt ákvæði þessu við veitingu dvalarleyfis á grundvelli VIII. kafla.

Ráðherra er heimilt, í samráði við ráðherra sem fer með félagsmál, að setja í reglugerð nánari reglur um kröfu um trygga framfærslu, þ.m.t. um hvað telst trygg framfærsla, hvernig framfærslu skuli háttáð svo og í hvaða tilvikum heimilt er að víkja frá þeim kröfum.

57. gr.

Endurnýjun dvalarleyfis.

Útlendingastofnun er heimilt að endurnýja dvalarleyfi útlendinga að fenginni umsókn ef skilyrðum leyfisins er áfram fullnægt. Ef sérstaklega stendur á er þó heimilt að víkja frá

skilyrði um tryggja framfærslu skv. a-lið 1. mgr. 55. gr., sbr. 56. gr., hafi framfærsla verið ótrygg um skamma hríð vegna atvinnuleysis, slyss eða veikinda eða vegna sambærilegra ástæðna eins og ef ríkar sanngirnisástæður mæla með því.

Útlendingur, sem óskar eftir endurnýjun dvalarleyfis, skal sækja um hana eigi síðar en fjórum vikum áður en dvalarleyfi fellur úr gildi. Sé sótt um endurnýjun innan tilskilins frests er útlendingi heimilt að dveljast hér á landi samkvæmt fyrra dvalarleyfi þar til ákvörðun hefur verið tekin um umsókn hans. Að öðrum kosti skal útlendingur yfirgefa landið áður en gildistími fyrra dvalarleyfis hans rennur út.

Sé ekki sótt um endurnýjun dvalarleyfis innan gildistíma fyrra dvalarleyfis skal réttur til dvalar falla niður og líta skal á umsókn um endurnýjun líkt og um fyrstu umsókn um dvalarleyfi hér á landi sé að ræða og skal útlendingur yfirgefa landið skv. 4. mgr. 51. gr.

Útlendingastofnun getur heimilað útlendingi að dveljast hér á landi samkvæmt fyrra leyfi þar til ákvörðun hefur verið tekin á grundvelli umsóknar um endurnýjun leyfis sem borist hefur eftir þann frest sem um getur í 2. mgr. ef ríkar sanngirnisástæður mæla með því.

Útlendingastofnun getur heimilað útlendingi, sem dvalist hefur hér á landi á grundvelli dvalarleyfis annarra en þeirra sem um getur í 64., 66., 67. eða 68. gr. og sækir um dvalarleyfi á nýjum grundvelli, áframhaldandi dvöl þar til endanleg ákvörðun um umsókn liggur fyrir enda sæki útlendingur um nýtt leyfi eigi síðar en fjórum vikum áður en fyrra dvalarleyfi fellur úr gildi og hefur verið í löglegri dvöl a.m.k. síðustu níu mánuði.

Sæki útlendingur um dvalarleyfi á nýjum grundvelli hér á landi án þess að uppfylla skilyrði 5. mgr. skal synja umsókn af þeirri ástæðu. Í undantekningartilvikum getur Útlendingastofnun þó heimilað umsækjanda, sem ekki uppfyllir fyrrgreind skilyrði, að dveljast hér á landi þar til ákvörðun hefur verið tekin um umsókn hans ef ríkar sanngirnisástæður mæla með því.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um hvort fella skuli dvalarleyfi niður þegar leyfishafi hefur dvalist erlendis samfelld lengur en þrjá mánuði. Dvalarleyfi útlendinga fellur sjálfkrafa niður þegar lögheimili hans, sem skráð var hér á landi, hefur verið skráð erlendis í þrjá mánuði. Þótt dvalarleyfi falli niður kemur það ekki í veg fyrir að útlendingur geti sótt um endurnýjun samkvæmt ákvæði þessu ef það er gert innan gildistíma fyrra dvalarleyfis og sanngirnisástæður mæla með því.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um skilyrði fyrir endurnýjun dvalarleyfis.

58. gr.

Ótímabundið dvalarleyfi.

Ótímabundið dvalarleyfi felur í sér rétt til ótímabundinnar dvalar hér á landi. Heimilt er að veita útlendingi ótímabundið dvalarleyfi hafi hann dvalist hér á landi samfelld síðustu fjögur ár samkvæmt dvalarleyfi sem getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

Skilyrði fyrir veitingu ótímabundins dvalarleyfis eru eftirfarandi:

a. útlendingur uppfyllir áfram skilyrði dvalarleyfis þegar hann sækir um ótímabundið dvalarleyfi

b. útlendingur sýnir fram á að framfærsla hans hafi verið trygg á dvalartíma hans og að hann hafi getað og geti áfram framfleytt sér hér á landi með löglegum hætti.

Útlendingastofnun er m.a. heimilt að afla skattframtala og gagna frá skattyfirvöldum því til staðfestingar. Greiðslur í formi félagslegrar aðstoðar ríkis eða sveitarfélags teljast ekki til tryggrar framfærslu samkvæmt þessu ákvæði. Ákvæði þessa liðar eiga ekki við hafi umsækjandi haft dvalarleyfi á grundvelli manúðarsjónarmiða skv. 74. gr.

c. útlendingur hefur sótt námskeið í íslensku fyrir útlendinga sbr. þó 8. mgr.

d. ekki eru til meðferðar mál sem valdið geta því að útlendingi verði vísað úr landi, sbr. 1. mgr. 98. gr. eða 1. mgr. 99. gr.

e. útlendingur á ekki ólokið máli í refsivörslukerfinu þar sem hann er grunaður eða sakaður um refsiverða háttsemi.

Í undantekningartilvikum er heimilt að víkja frá kröfu um að tiltekin skilyrði skv. 1. mgr. séu uppfyllt:

a. skilyrði um framfærslu, sbr. b-lið ef hún hefur verið ótrygg um skamma hríð og ríkar sanngirniasátæður mæla með því.

b. skilyrði um að útlendingur hafi dvalist hér á landi síðustu fjögur ár, samkvæmt dvalarleyfi sem getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis, þegar útlendingur hefur haft slíkt dvalarleyfi í a.m.k. tvö ár og hefur áður í samfelldri dvöl dvalist samkvæmt dvalarleyfi hér á landi vegna náms skv. 65. gr. þannig að heildardvöl sé a.m.k. fjögur ár eða í þeim tilvikum þegar doktorsnemi hefur dvalið hér á landi á grv. dvalarleyfi sérfræðings skv. 61. gr. í að minnsta kosti þrjú ár og lokið doktorsnámi hér á landi.

Heimilt er í vissum tilvikum að veita útlendingi ótímabundið dvalarleyfi hér á landi án þess að skilyrði um fyrri dvöl skv. 1. mgr. og b-lið 2. mgr. séu uppfyllt:

- a. útlendingi sem á íslenskan ríkisborgara að foreldri ef hann hefur haft dvalarleyfi hér á landi samfelt í tvö ár og foreldri hafi haft íslenskan ríkisborgararétt ekki skemur en fimm ár.
- b. útlendingi sem er í hjúskap með íslenskum ríkisborgara og hefur búið með hinum íslenska ríkisborgara hér á landi og haft dvalarleyfi samfelt í þrjú ár eftir stofnun hjúskapar. Sama gildir um útlendinga sem hafa verið í skráðri sambúð með íslenskum ríkisborgara enda sé hvorugur aðila giftur.
- c. útlendingi sem öðlaðist íslenskan ríkisborgararétt við fæðingu en hefur misst hann eða afsalað sér honum.
- d. ungmenni sem náð hefur 18 ára aldri og dvalið hér á landi á grundvelli fjölskyldusameiningar í fjögur ár eða lengur og hefur stundað nám eða störf hér á landi.

Heimilt er að veita barni sem fæðist eftir að forsjárforeldri kemur til landsins ótímabundið dvalarleyfi enda hafi foreldrið ótímabundið dvalarleyfi hér á landi.

Skilyrði 1. mgr. eiga ekki við um þá sem fá ótímabundið dvalarleyfi á grundvelli alþjóðlegrar verndar hér á landi.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um ótímabundið dvalarleyfi. Útlendingur, sem óskar eftir ótímabundnu dvalarleyfi, skal sækja um leyfið til Útlendingastofnunar eigi síðar en fjórum vikum áður en dvalarleyfi fellur úr gildi. Honum er heimilt að dveljast hér á landi þar til ákvörðun hefur verið tekin um umsókn hans enda hafi umsóknin borist Útlendingastofnun innan tilskilins frests. Ákvæði 3. og 4. mgr. 57. gr. eiga við um umsóknir sem síðar berast.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um hvort fella skuli niður ótímabundið dvalarleyfi þegar leyfishafi hefur dvalist erlendis samfelt lengur en 18 mánuði. Ótímabundið dvalarleyfi útlendinga fellur sjálfkrafa niður þegar lögheimili hans, sem skráð var hér á landi, hefur verið skráð í útlöndum samfelt í 18 mánuði. Að fenginni umsókn má heimila útlendingi lengri dvöl erlendis án þess að ótímabundið dvalarleyfi falli úr gildi.

Við veitingu ótímabundins dvalarleyfis gefur Útlendingastofnun út skírteini því til staðfestingar skv. 54. gr. Skírteini er gefið út á nafn útlendinga sem er handhafi leyfisins.

Ráðherra setur með reglugerð nánari reglur um ótímabundin dvalarleyfi, þar á meðal um lengri dvöl erlendis skv. 6. mgr. og um námskeið í íslensku fyrir útlendinga skv. 1. mgr. Þar skal kveðið á um lengd námskeiðs, lágmarkstímasókn og vottorð til staðfestingar á þátttöku. Einnig er heimilt að kveða þar á um undanþágu frá þátttöku í námskeiði fyrir útlendinga sem náð hafa viðhlítandi þekkingu í íslensku og um próf því til staðfestingar. Þá er í reglugerðinni heimilt að kveða á um undanþágur frá skyldu til þátttöku í námskeiði og um gjald vegna þátttöku í námskeiði eða prófi.

59. gr.

Afturköllun.

Útlendingastofnun er heimilt að afturkalla dvalarleyfi og ótímabundið dvalarleyfi ef útlendingur hefur við umsókn, gegn betri vitund, veitt rangar upplýsingar eða leynt atvikum sem hefðu getað haft verulega þýðingu við leyfisveitinguna eða að ekki eru lengur uppfyllt skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis eða ótímabundins dvalarleyfis, eða það leiðir að öðru leyti af almennum stjórnisýslureglum.

Eftir afturköllun leyfis á grundvelli rangra upplýsinga eða þess að leynt var atvikum sem verulega þýðingu gátu haft við útgáfu þess leyfis skal réttarstaða útlendingins samkvæmt lögum þessum vera eins og hann hefði aldrei fengið útgefið það leyfi og önnur leyfi byggð á sömu forsendum.

60. gr.

Tilkynningarskylda.

Útlendingur, sem fengið hefur dvalarleyfi áður en hann kom til landsins, skal innan viku frá komu gefa sig fram við Útlendingastofnun eða embætti sýslumanns utan Reykjavíkur. Sama á við um útlending sem kemur til landsins og hyggst sækja um dvalarleyfi eða að öðru leyti þarfnast slíks leyfis.

FLOKKAR DVALARLEYFA

VI. KAFLI

Dvalarleyfi vegna atvinnuþátttöku

61. gr.

Dvalarleyfi vegna starfs sem krefst sérfræðipækkingar.

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi vegna starfs hér á landi sem krefst sérfræðipækkingar. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. Útlendingur fullnægir skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Tímabundið atvinnuleyfi vegna starfs sem krefst sérfræðipækkingar hefur verið veitt á grundvelli laga um atvinnuréttindi útlendinga.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu er heimilt að veita til allt að tveggja ára en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfið í allt að tvö ár í senn en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis enda séu uppfyllt skilyrði 1. mgr.

Heimilt er að endurnýja leyfi útlendinga sem hefur fengið útgefið dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu og misst starf sitt, í allt að þrjú mánuði frá því að hann missti starf sitt eða uppsagnarfrestur er liðinn, til þess að hann geti leitað sér annars starfs á grundvelli sérþækkingar sinnar. Þarf þá skilyrði b-liðar 1. mgr. ekki að vera uppfyllt.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis .

62. gr.

Dvalarleyfi vegna skorts á starfsfólki.

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi vegna starfs þegar um er að ræða skort á starfsfólki hér á landi. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. Útlendingur fullnægir skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Tímabundið atvinnuleyfi vegna skorts á starfsfólki hefur verið veitt á grundvelli laga

um atvinnuréttindi útlendinga.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal í fyrsta skipti eigi veitt til lengri tíma en eins árs en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfið í allt að eitt ár til viðbótar en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis.

Heimilt er að endurnýja leyfi til lengri tíma en skv. 2. mgr. þegar um er að ræða skýrt afmarkaða og tímabundna verkframkvæmd sem tekur lengri tíma en þar greinir. Er þá heimilt að veita dvalarleyfi til þess tíma sem atvinnuleyfið gildir.

Óheimilt er að veita útlendingi, sem haft hefur dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu, leyfi samkvæmt ákvæðinu að nýju fyrir en að lokinni tveggja ára samfelldri dvöl erlendis, frá lokum gildistíma leyfisins. Ákvæði þetta á þó ekki við þegar útlendingur starfar hér á landi skemur en átta mánuði á hverju tólf mánaða tímabili.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

63. gr.

Dvalarleyfi fyrir íþróttafólk.

Heimilt er að veita dvalarleyfi vegna starfa íþróttafólkshjá íþróttafélagi innan Íþrótt- og Ólympíusambands Íslands. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. Útlendingur uppfyllir skilyrði 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Tímabundið atvinnuleyfi fyrir íþróttafólk hefur verið veitt á grundvelli laga um atvinnuréttindi útlendinga.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal í fyrsta skipti eigi veitt til lengri tíma en eins árs en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis. Heimilt er að endurnýja það um allt að tvö ár í senn en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis enda séu uppfyllt skilyrði 1. mgr.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

64. gr.

Dvalarleyfi fyrir sérhæfða starfsmenn á grundvelli samstarfs- eða þjónustusamninga.

Heimilt er við sérstakar aðstæður að veita útlendingi, sem fyrirhugað er að senda hingað til lands til sérhæfðra starfa á vegum atvinnurekanda sem ekki hefur starfsstöð hér á landi, dvalarleyfi. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. Útlendingur fullnægir skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Tímabundið atvinnuleyfi til sérhæfðra starfsmanna á grundvelli samstarfs- eða þjónustusamnings hefur verið veitt í samræmi við lög um atvinnuréttindi útlendinga.

Leyfi samkvæmt ákvæði þessu skal að jafnaði ekki veitt til lengri tíma en sex mánaða á grundvelli sama samnings en þó aldrei til lengri tíma en sem nemur gildistíma atvinnuleyfis.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

VII. KAFLI

Dvalarleyfi vegna menntunar, rannsókna og menningarskipta

65. gr.

Dvalarleyfi vegna náms.

Heimilt er að veita útlendingi, sem ætlar að stunda fullt nám hér á landi, dvalarleyfi enda sé hann eldri en 18 ára og fullnægir þeim kröfum sem gerðar eru í viðkomandi námi.

Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. Útlendingur fullnægir skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Útlendingur stundar fullt nám hér á landi samkvæmt staðfestingu eða vottorði frá hlutaðeigandi skóla.

Námið skal vera samfellt nám á háskólastigi, eða annað það nám sem gerir sambærilegar kröfur til undirbúningsmenntunar og nám á háskólastigi. Einstök námskeið teljast ekki til náms.

Heimilt er að veita erlendum skiptinimum dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu komi þeir til landsins á vegum viðurkenndra skiptinemasamtaka og má þá víkja frá aldurskilyrðum 1. mgr.

Heimilt að veita útlendingi dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu vegna starfsnáms hér á landi enda séu m.a. eftirfarandi skilyrði uppfyllt:

- a. skilyrði a-liðar 2. mgr., og
- b. tímabundið atvinnuleyfi vegna náms hafi verið veitt á grundvelli laga um atvinnuréttindi útlendinga.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal að jafnaði ekki veitt til lengri tíma en tólf mánaða í senn. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu á námstíma ef útlendingur fullnægir áfram skilyrðum 1. og 2. mgr. og getur sýnt fram á viðunandi námsárangur. Við fyrstu endurnýjun dvalarleyfis telst námsárangur viðunandi hafi útlendingur lokið samanlagt a.m.k. 75% af fullu af námi á námsárinu. Heimilt er að víkja frá kröfunni um viðunandi námsárangur ef um er að ræða óviðráðanlegar ytri aðstæður, svo sem slys eða veikindi.

Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi meistara- og doktorsnema sem vinna að lokaverkefni þrátt fyrir að engum einingum hafi verið lokið á leyfistíma liggi fyrir staðfesting á námsframvindu frá viðkomandi skóla.

Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi útlendings sem lokið hefur háskólanámi hér á landi í allt að sex mánuði frá útskriftardegi til þess að leita atvinnu á grundvelli sérfræðipækkingar sinnar, þrátt fyrir að skilyrði 2. mgr. séu ekki uppfyllt..

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis sbr. þó 2. mgr. 57. gr.

66. gr.

Dvalarleyfi vegna samninga Íslands við erlend ríki.

Heimilt er að veita ríkisborgurum tiltekinna ríkja á aldursbilinu 18-26 ára dvalarleyfi hér á landi á grundvelli samnings sem íslensk stjórnvöld hafa gert við heimaland viðkomandi útlendings um dvöl ríkisborgara þess hér á landi í þeim tilgangi að kynna sér landið og menningu þess.

Forsenda fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu er m.a. að skilyrði 1. og 2. mgr. 55. gr. séu uppfyllt og að útlendingi hafi ekki áður verið veitt dvalarleyfi á grundvelli slíks samnings hér á landi.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal að hámarki veitt til 12 mánaða og er óheimilt að endurnýja slíkt dvalarleyfi.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

67. gr.

Dvalarleyfi fyrir sjálfboðaliða og trúboða

Heimilt er að veita útlendingum, sem eru eldri en 18 ára og hingað vilja koma til þess að starfa fyrir frjáls félagasamtök sem starfa að góðgerðar- eða mannúðarmálum, og ekki eru

rekin í hagnaðarskyni auk þess að vera undanþegin skattskyldu skv. 4. gr. laga nr. 90/2003 um tekjuskatt, sem og útlendingum sem koma til dvalar í trúarlegum tilgangi fyrir skráð trúfélög eða þjóðkirkjuna, dvalarleyfi hér á landi samkvæmt ákvæði þessu.

Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftifarandi:

- a. Útlendingur fullnægir skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr.
- b. Farmiði frá Íslandi í lok tímabils liggi fyrir.
- c. Fyrirliggjandi er boð frá innlendum samtökum eða trúfélagi sbr. 1. mgr. um að koma hingað til lands og starfa á þeirra vegum og skýrt kemur fram hvaða störfum viðkomandi útlendingur muni sinna. Koma skal fram í boði samtaka eða trúfélags um hve langa dvöl er að ræða og hver tilgangur dvalar er.
- d. Tengsl skulu vera á milli þess starfs sem útlendingurinn innir af hendi og þeirra samtaka eða trúfélags sbr. 1. mgr. sem hann starfar fyrir.

Útlendingi, sem fær útgefið dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu, er óheimilt að ráða sig til starfa á íslenskum vinnumarkaði gegn endurgjaldi meðan á dvöl stendur.

Hámarksdvöl samkvæmt ákvæði þessu er tólf mánuðir og er almennt óheimilt að endurnýja dvalarleyfið. Þegar um er að ræða dvöl á vegum skráðs trúfélags eða þjóðkirkjunnar er þó heimilt að endurnýja dvalarleyfið um allt að eitt ár í senn séu skilyrði ákvæðisins enn uppfyllt.

Heimilt er að víkja frá kröfu 1. mgr. að um samtök sé að ræða ef markmið tiltekins verkefnis er sannarlega í mannúðar- eða góðgerðarskyni.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki orðið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis nema dvalarleyfi sem veitt er í tengslum við dvöl á vegum skráð trúfélags eða þjóðkirkjunnar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu, m.a. um kröfur til framfærslu, hvaða skilyrði samtök skuli uppfylla til að teljast viðurkennd samtök og hvaða störfum útlendingi er heimilt að sinna.

68. gr.

Dvalarleyfi vegna vistráðninga.

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi á grundvelli samnings um vistráðningu á heimili fjölskyldu hér á landi. Umsækjandi þarf að fullnægja skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr. og má ekki vera yngri en 18 ára eða eldri en 25 ára þegar umsókn er lögð fram.

Vistfjölskylda skal samanstanda af hjónum eða sambúðarmökum með barni eða börnum eða einstæðu foreldri með barn eða börn. Ef vistfjölskylda samanstandur af aðilum sem ekki eru íslenskir ríkisborgarar þarf a.m.k. annað hjóna eða sambúðarmaka að vera komið með ótímabundið dvalarleyfi. Ekki mega vera fjölskyldutengsl milli umsækjanda og vistfjölskyldu.

Hver vistfjölskylda getur aðeins haft einn útlending í einu í vistráðningu og skal útvega hinum vistráðna fæði og sérherbergi til afnota á heimili fjölskyldunnar. Útlendingastofnun er heimilt að óska eftir upplýsingum um vistfjölskyldu, m.a. um fjárhagsaðstoð og aðra veitta aðstoð hjá félagsþjónustu viðkomandi sveitarfélags, auk upplýsinga um sakarferil, innanlands og erlendis ef stofnunin telur ástæðu til.

Umsókn um dvalarleyfi, skv. ákvæði þessu, skal synjað ef líklegt er talið að umsækjandi muni ekki yfirgefa landið þegar leyfi hans rennur út. Við mat Útlendingastofnunar er m.a. heimilt að byggja á upplýsingum um umsækjanda sjálfan, heimaríki hans, almennrar reynslu af umsækjendum í sömu eða svipaðri stöðu og umsækjandi, tilgang umsóknar, reynslu af vistfjölskyldu og hvort umsækjandi hafi áður sótt um alþjóðlega vernd eða dvalarleyfi á öðrum forsendum hér á landi. Dvalarleyfi skal jafnframt synjað ef rökstuddur grunur er um að vistráðning sé notuð til að fá útlending til landsins í þeim tilgangi að misnota starfskrafta hans eða í öðrum ólögætum tilgangi..

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal eigi veitt til lengri tíma en eins árs en þó aldrei til lengri tíma en þess tíma sem hlutaðeigandi samningur um vistráðningu gerir ráð fyrir. Óheimilt er að endurnýja dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu. Jafnframt er óheimilt að veita útlendingi dvalarleyfi á grundvelli atvinnuþátttöku skv. VI. kafla fyrr en að lokinni tveggja ára samfelldri dvöl erlendis frá lokum gildistíma leyfisins.

Verði slit á vistráðningu áður en vistráðningartíma samkvæmt samningi aðila er lokið skulu bæði hinn vistráðni og vistfjölskyldan tilkynna það til Útlendingastofnunar og/eða þess aðila sem hafði milligöngu um gerð samningsins ef við á. Hinum vistráðna er heimilt að gera samning um nýja vistráðningu við nýja vistfjölskyldu að uppfylltum öllum skilyrðum ákvæðis þessa. Samanlagður dvalartími hjá vistfjölskyldum skal ekki vera lengri en eitt ár.

Útlendingur, sem dvelst hér á landi samkvæmt ákvæði þessu, hefur ekki heimild til atvinnuþátttöku utan heimilis vistfjölskyldu á dvalartíma, hvorki til að sinna launuðum né ólaunuðum störfum.

Lögregla skal að beiðni Útlendingastofnunar fara á heimili hins vistráðna og kanna aðstæður, sbr. 110. gr.

Leyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

Útlendingastofnun skal láta í té nauðsynleg eyðublöð vegna samninga um vistráðningu og er henni heimilt að fela stofnun eða fyrirtæki milligöngu og umsjón með vistráðningum. Hlutverk slíkrar stofnunar eða fyrirtækis skal nánar útfært í reglugerð.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur hvaða reglur skuli gilda um dvöl samkvæmt ákvæði þessu, þar á meðal um það sem fram skal koma í samningi um vistráðningu, skilyrði sem útlendingur og viðkomandi vistfjölskylda þurfa að uppfylla vegna dvalarinnar, svo sem um ábyrgð vistfjölskyldu á heimferð, vasapeninga hins vistráðna, frítíma og vinnutíma sem að hámarki má vera 30 klst. á viku.

VIII. KAFLI

Dvalarleyfi vegna fjölskyldusameiningar.

69. gr.

Grunnskilyrði dvalarleyfis vegna fjölskyldusameiningar.

Nánustu fjölskyldumeðlimir íslensks ríkisborgara eða annars norræns ríkisborgara, maki, sambúðarmaki, börn viðkomandi yngri en 18 ára á framfæri hans og í forsjá hans og foreldrar í beinan legg 67 ára eða eldri, sem er með fasta búsetu hér á landi eða útlendingur sem dvelst hér á landi á grundvelli dvalarleyfis skv. 61., 63., 70., 72., 73., 74., og 78. gr. eða á grundvelli ótímabundins dvalarleyfis geta samkvæmt umsókn og að öðrum skilyrðum laganna uppfylltum fengið dvalarleyfi á grundvelli fjölskyldusameiningar. Sama gildir um nánustu fjölskyldumeðlimi þeirra sem stunda framhaldsnám á háskólastigi, doktorsnám og rannsóknir hér á landi á grundvelli 65. gr.

Dvalarleyfi skv. 70., 71. og 73. gr. verða ekki veitt ef sá fjölskyldumeðlimur sem umsækjandi byggir umsókn á hefur á síðustu fimm árum hlotið dóm eða verið látinn sæta öryggisráðstöfunum fyrir brot á ákvæðum XXI.-XXIV. kafla almennra hegningarlaga nema synjun um dvalarleyfi myndi fela í sér ósanngjarna ráðstöfun gagnvart honum eða nánustu fjölskyldumeðlimum hans. Ef það brýtur í bága við forsendur dvalarleyfis fjölskyldumeðlimar hér á landi að veita umsækjanda dvalarleyfi skv. 70.-73. gr. er heimilt að synja um dvalarleyfi.

Umsókn um fyrsta dvalarleyfi skv. 70.-73. gr. skal synjað ef samþykki fjölskyldumeðlims fyrir útgáfu þess leyfis liggur ekki fyrir.

Dvalarleyfi skv. 70.-73. gr. skulu eigi veitt til lengri tíma en eins árs nema þegar fjölskyldumeðlimur sá er umsækjandi byggir umsókn á dvelur hér á landi á grundvelli dvalarleyfis vegna starfs sem krefst sérfræðipækkingar skv. 61 sem veita má til allt að tveggja

ára í senn. Dvalarleyfi fjölskyldumeðlims útlending, sem dvelst hér á landi á grundvelli dvalarleyfis eða ótímabundins dvalarleyfis getur þó aldrei gilt lengur en leyfi þess sem hann leiðir rétt sinn af. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi á grundvelli ákvæða 70.-73. gr. samkvæmt umsókn ef skilyrði leyfisins eru enn uppfyllt.

Dvalarleyfi skv. 70.-73. gr. geta verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis nema sá fjölskyldumeðlimur sem dvalarleyfishafi leiðir rétt sinn af, hafi dvalarleyfi sem skapar ekki slíkan grundvöll.

70. gr.

Dvalarleyfi á grundvelli hjúskapar eða sambúðar

Heimilt er að veita útlendingi sem hefur verið í hjúskap eða samfelldri og skráðri sambúð sem varað hefur í a.m.k. eitt ár, með einstaklingi sem hefur rétt á fjölskyldusameiningu samkvæmt kafla þessum, dvalarleyfi hér á landi þegar aðilar hyggjast búa saman hér á landi. Hvorugur aðili í sambúð má vera í hjúskap og þarf skráð sambúð að uppfylla skilyrði sambúðar samkvæmt lögheimilislögum.

Heimilt er að víkja frá skilyrði um lengdar skráðrar sambúðar þegar sérstakar ástæður mæla með því sem og skráningu sambúðar erlendis ef sérstakar ástæður mæla með því og hægt er að sýna fram á sambúð með öðrum hætti.

Byggi umsækjandi rétt sinn á útlendingi sem er með dvalarleyfi hér á landi á grundvelli mannúðarsjónarmiða skv. 74. gr., sérstakra tengsla við landið skv. 78. gr. eða fjölskyldusameiningar skv. 72. og 73. gr. þarf sá aðili að hafa starfað eða stundað nám hér á landi í löglegri dvöl síðustu fjögur ár fyrir framlagningu umsóknar.

2. mgr. á ekki við, með fyrirvara um önnur ákvæði þessarar greinar, þegar:

- a. aðilar voru í hjúskap áður en maki búsettur á Íslandi fluttist hingað til lands eða
- b. aðilar gengu í hjúskap meðan báðir aðilar höfðu dvalarleyfi hér á landi eða
- c. aðilar eiga saman barn eða eiga von á barni saman.

Hægt er að veita frekari undanþágu frá skilyrðum 2. mgr. ef sérstakar aðstæður standa til þess. Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um framkvæmd 2. og 3. mgr., þ.m.t um viðmið varðandi nám og störf hér á landi.

Makar og sambúðarmakar skulu eiga sama lögheimili og hafa fasta búsetu á sama stað í samræmi við ákvæði laga um lögheimili. Heimilt er að víkja frá þessu ákvæði ef sérstakar tímabundnar ástæður eru fyrir hendi.

Nú er rökstuddur grunur um að til hjúskapar eða sambúðar hafi verið stofnað í þeim tilgangi að afla dvalarleyfis og ekki er sýnt fram á annað með óyggjandi hætti veitir það þá ekki rétt til dvalarleyfis. Sama gildir ef rökstuddur grunur er um að ekki hafi verið stofnað til hjúskapar með vilja beggja hjóna eða ef stofnun hjúskapar brýtur í bága við allsherjarreglu og meginreglur íslenskra laga.

Útlendingur, sem hefur haft dvalarleyfi skv. ákvæði þessu, getur ef sérstaklega stendur á og ríkar sanngirnisástæður mæla með því fengið dvalarleyfi á grundvelli sérstakra tengsla við landið skv. 78. gr. ef skilyrði 1. og 2. mgr. 55. gr er fullnægt ásamt einu af eftirfarandi:

- a. sambúð eða hjúskap hefur lokið vegna andláts maka nema sérstakar ástæður mæli gegn því,
- b. hjúskap eða sambúð er slitið vegna þess að útlendingur eða barn hans hefur sætt misnotkun eða ofbeldi af hálfu maka og að það hafi verið tilkynnt til lögreglu, barnaverndaryfirvalda eða önnur gögn bendi til þess. Líta ber til tengsla útlendinga við landið. Í undantekningartilfellum er heimilt að víkja frá ákvæðum 1. og 2. mgr. 55. gr. við útgáfu dvalarleyfis samkvæmt þessum tölulíð ef framfærsla er ótrygg um skamma hríð.
- c. útlendingur sýnir fram á að vegna félagslegra eða menningarlegra ástæðna í heimaríki geti hann átt erfitt uppdráttar þar vegna skilnaðarins eða sambúðarslitanna.

71. gr.

Dvalarleyfi fyrir börn

Heimilt er að veita barni yngra en 18 ára dvalarleyfi á grundvelli dvalarleyfis foreldris eða forsjáraðila eða heimilda þeirra til búsetu.

Barn skal vera í forsjá aðila sem byggja skal rétt á. Samþykki beggja forsjárforeldra þarf að liggja fyrir við umsókn séu þeir fleiri en einn. Heimilt er að víkja frá þessu skilyrði vegna sérstakra aðstæðna, t.d. ef sannanlega ekki næst í forsjáraðila enda mæli hagsmunir barnsins með því.

Sé um ættleiðingu að ræða þarf henni að vera lokið áður en umsókn er lögð fram og vera í samræmi við íslensk lög þess efnis.

Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi fyrir barn skv. þessu ákvæði þrátt fyrir að umsækjandi hafi náð 18 ára aldri enda séu grunnskilyrði dvalarleyfis og fjölskyldusameiningar uppfyllt. Jafnframt er skilyrði að umsækjandi stundi annað hvort nám eða störf hér á landi, sé búsett hjá foreldri og sé hvorki í hjúskap né sambúð.

Heimilt er að víkja frá skilyrðum ákvæðis þessa ef sérstaklega stendur á enda krefjast hagsmunir barnsins þess. Á þetta t.d. við í þeim tilvikum þar sem barnaverndarnefnd hefur tekið yfir forsjá barns eða ef barn er í varanlegu fóstri.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari skilyrði fyrir dvalarleyfi á þessum grundvelli í reglugerð, m.a. um skilyrði þess að fósturbarn geti fengið dvalarleyfi.

72. gr.

Dvalarleyfi fyrir foreldri barns

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi, sem er foreldri íslensks barns yngra en 18 ára og sem búsett er hér á landi ef foreldrið fer með eða deilir forsjá barnsins og fullnægir eftirfarandi skilyrðum:

- a. umsækjandi uppfyllir skilyrði 1. og 2. mgr. 55. gr.,
- b. umsækjandi ætlar að búa með barninu hér á landi,
- c. umsækjandi er ekki í hjúskap eða sambúð með hinu foreldri barns,
- d. það er nauðsynlegt til þess að barn geti búið áfram hér á landi.

Samkvæmt 1. mgr. er heimilt að veita forsjárforeldri erlends barns yngra en 18 ára sem búsett er hér á landi dvalarleyfi ef aðstæður barnsins mæla sérstaklega með því að það þurfi ekki að yfirgefa landið til að vera í forsjá foreldris. Meta skal aðstæður barns í samræmi við barnaverndalög.

Heimilt er að veita foreldri, sem fer með forsjá barns yngra en 18 ára sem býr hér á landi, dvalarleyfi þrátt fyrir að foreldri og barn muni ekki búa saman ef:

- a. umsækjandi uppfyllir skilyrði 1. og 2. mgr. 55. gr.,
- b. barn er annað hvort íslenskur ríkisborgari eða með dvalarleyfi,
- c. umsækjandi var í lögmætri dvöl hér á landi þegar umsókn var lögð fram og
- d. hefur haft dvalarleyfi hér á landi sem ekki er unnt að endurnýja á sama grundvelli
- e. umsækjandi hefur umgengnisrétt við barnið samkvæmt staðfestum samningi og fyrir liggur að umgengni á sér stað samkvæmt honum og
- f. það er nauðsynlegt til að viðhalda umgengni við barnið.

73. gr.

Dvalarleyfi fyrir fjölskyldumeðlimi eldri en 67 ára

Heimilt er að veita útlendingum sem eru 67 ára og eldri og eiga uppkomið barn hér á landi, dvalarleyfi fyrir foreldra. Grunnskilyrði dvalarleyfa skv. 1. og 2. mgr. 55. gr. skulu vera uppfyllt.

Heimilt er að veita undanþágu frá skilyrði um sjálfstæða framfærslu ef fjölskyldumeðlimur hér á landi sem umsækjandi leiðir rétt sinn til sýnir fram á að geta framfleytt umsækjanda.

IX. KAFLI:

Dvalarleyfi vegna mannúðarsjónarmiða og mansals

74. gr.

Dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða.

Í þeim tilvikum sem útlendingur er staddur hér á landi og getur sýnt fram á ríka þörf á vernd, t.d. af heilbrigðisástæðum eða vegna erfiðra félagslegra aðstæðna viðkomandi eða erfiðra almennra aðstæðna í heimaríki eða í landi sem honum yrði vísað til þó svo að ekki séu uppfyllt skilyrði skv. 37. gr. má líta til almennra mannúðarsjónarmiða.

Ákvæði þessu skal ekki beitt nema skorið hafi verið úr um með efnismeðferð að útlendingur uppfylli ekki skilyrði alþjóðlegrar verndar skv. 37. gr. eða 39. gr.

Heimilt er að veita útlendingi, sem sótt hefur um alþjóðlega vernd og ekki fengið niðurstöðu í máli sínu á stjórnsýslustigi innan 18 mánaða eftir að hann sótti fyrst um alþjóðlega vernd hér á landi, dvalarleyfi á grundvelli mannúðarsjónarmiða skv. ákvæði þessu að því tilskildu að skorið hafi verið úr um að útlendingur uppfylli ekki skilyrði skv. 37. og 39. gr. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis í þeim tilvikum eru eftirfarandi:

- a. að tekin hafi verið skýrsla af umsækjanda um alþjóðlega vernd,
- b. að ekki leiki vafi á því hver umsækjandi er,
- c. að ekki liggi fyrir ástæður sem geta leitt til brottvísunar umsækjanda,
- d. að útlendingur hafi veitt upplýsingar og aðstoð við úrlausn máls.

Ákvæði 3. mgr. gilda ekki um útlending sem einn eða fleiri eftirfarandi liða eiga við um:

- a. Útlendingur hefur framvísað fölsuðum skjölum með það að markmiði að styrkja umsókn sína um alþjóðlega vernd.

- b. Útlendingur hefur dvalist á ókunnum stað í meira en tvær vikur eða hefur yfirgefið landið án leyfis.

- c. Útlendingur hefur veitt rangar upplýsingar um fyrri dvöl í ríki sem tekur þátt í Dyflinnarsamstarfinu eða í ríki eða á svæði þar sem hann þurfti ekki að sæta ofsóknum og hafði ekki ástæðu til að óttast að verða sendur aftur til heimalands síns án þess að umsókn hans um alþjóðlega vernd hafi fengið fullnægjandi skoðun.

- d. Útlendingur á sjálfur þátt í því að niðurstaða hafi ekki fengist innan tímamarka.

Heimilt er að víkja frá skilyrðum 3. mgr. þegar sérstaklega stendur á. Dvalarleyfi skv. ákvæði þessu má jafnframt veita þótt ekki sé fullnægt öllum skilyrðum 55. gr.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal eigi veitt til lengri tíma en eins árs. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu í allt að tvö ár í senn enda hafi forsendur fyrir veitingu leyfisins í upphafi ekki breyst.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

75. gr.

Dvalarleyfi fyrir hugsanlegt fórnarlamb mansals.

Heimilt er að veita útlendingi, sem grunur leikur á að sé fórnarlamb mansals, dvalarleyfi í allt að sex mánuði þótt öllum skilyrðum 55. gr. sé ekki fullnægt. Við rannsókn málsins skal lögregla veita Útlendingastofnun aðstoð t.d. við mat á aðstæðum viðkomandi. Þrátt fyrir ákvæði XII. kafla skal ekki vísa viðkomandi einstaklingi brott úr landi á þessu tímabili.

Nú er rökstuddur grunur um að útlendingur geri tilkall til að vera í stöðu fórnarlamb í þeim tilgangi einum að afla dvalarleyfis og ekki er sýnt fram á annað með óyggjandi hætti og veitir það þá ekki rétt til dvalarleyfis. Sama gildir ef veiting dvalarleyfis er andstæð allsherjarreglu.

Ef sótt hefur verið um alþjóðlega vernd skv. 37. gr. eða 39. gr. eða grunur er um að þau ákvæði eigi við skal fyrst skorið úr því hvort skilyrði eru til þess að veita slíka vernd áður en þessu ákvæði er beitt.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

76. gr.

Dvalarleyfi fyrir fórnarlamb mansals.

Heimilt er að veita fórnarlambi mansals endurnýjanlegt dvalarleyfi til eins árs þegar sérstaklega stendur á, þótt skilyrðum 55. gr. sé ekki fullnægt þegar það telst nauðsynlegt og annað tveggja á við:

- a. vegna persónulegra aðstæðna viðkomandi,
- b. að mati lögreglu vegna samvinnu viðkomandi við yfirvöld vegna rannsóknar og meðferðar sakamáls.

Þrátt fyrir ákvæði XII. kafla skal ekki vísa viðkomandi einstaklingi brott úr landi á þessu tímabili.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

77. gr.

Bráðabirgðadvalarleyfi.

Heimilt er, eftir umsókn útlendinga sem sótt hefur um alþjóðlega vernd, að veita honum bráðabirgðadvalarleyfi þar til ákvörðun hefur verið tekin um umsóknina. Einnig er heimilt að beiðni útlendinga, sem hefur fengið endanlega synjun um alþjóðlega vernd eða dvalarleyfi sem kemur ekki til framkvæmda að svo stöddu, að veita honum bráðabirgðadvalarleyfi þar til synjunin kemur til framkvæmda. Skilyrði fyrir veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu eru m.a. eftirfarandi:

- a. að tekin hafi verið skýrsla af umsækjanda um alþjóðlega vernd,
- b. að ekki leiki vafi á því hver umsækjandi er,
- c. að ekki liggi fyrir ástæður sem geta leitt til brottvísunar umsækjanda,
- d. að ekki liggi fyrir beiðni um að annað ríki taki við honum á ný, sbr. 1. mgr. 36. gr.,
- e. að útlendingur hafi veitt upplýsingar og aðstoðað við úrlausn máls.

Heimilt er að víkja frá skilyrðum 1. mgr. þegar sérstaklega stendur á, t.d. þegar ósanngjarnt eða ómögulegt er að ætlast til þess að umsækjandi framvísi fullnægjandi skilríkjum og er Útlendingastofnun skylt að meta í hverju tilviki hvort þannig sé ástatt. Séu liðnir meira 90 dagar frá því að umsókn um alþjóðlega vernd barst íslenskum stjórnvöldum skal dvalarleyfi samkvæmt þessari grein, skv. umsókn, veitt þó svo að d. liður 1. mgr. eigi við.

Séu aðstæður með þeim hætti að 1. mgr. 42. gr. eigi við en viðkomandi sé undanskilinn alþjóðlegri vernd skv. 40. og 41. gr. er heimilt að veita útlendingi bráðabirgðadvalarleyfi skv. ákvæði þessu. Í þeim tilvikum er heimilt að binda leyfið sérstökum skilyrðum sem nauðsynleg þykja eftir atvikum t.d. heimild til þess að undanskilja rétt til atvinnuþátttöku og krefjast þess að viðkomandi sinni tilkynningarskyldu eða haldi sig á tilteknum stað skv. 114. gr. eða gangist undir önnur þvingunarúræði skv. XIII. kafla.

Heimilt er að veita dvalarleyfi samkvæmt þessari grein þótt ekki sé fullnægt öllum skilyrðum 55. gr.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal að jafnaði eigi veitt til lengri tíma en sex mánaða. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu í allt að eitt ár í senn samkvæmt ákvörðun Útlendingastofnunar.

Ákvæði IV., V. og VII. kafla stjórnsýslulaga um andmælarétt, um birtingu ákvörðunar, rökstuðning o.fl. og um stjórnsýslukæru og viðeigandi ákvæði I. og IX. kafla laga þessara gilda ekki um ákvörðun um bráðabirgðadvalarleyfi. Bráðabirgðadvalarleyfi hefur ekki önnur réttaráhrif en þau sem sérstaklega er getið í lögum eða reglugerð.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

X. KAFLI Önnur dvalarleyfi.

78. gr.

Dvalarleyfi á grundvelli sérstakra tengsla við landið

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi á grundvelli þess að hann teljist hafa sérstök tengsl við landið, að uppfylltum skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr. sé hann eldri en 18 ára og falli ekki undir önnur dvalarleyfi samkvæmt lögum þessum eða uppfylli ekki skilyrði þeirra.

Til sérstakra tengsla geta m.a. fallið sérstök tengsl sem útlendingur hefur myndað á þeim tíma sem hann hefur dvalist hér á landi samkvæmt dvalarleyfi en það leyfi fæst ekki endurnýjað eða er afturkallað vegna breyttra aðstæðna eða annarra atvika.

Til sérstakra tengsla við landið skv. 2. mgr. geta ekki talist þau tengsl sem útlendingur myndar við dvöl hér á landi skv. 64., 65., 66., 67., 68., 75., 76. og 77. gr. Með sérstökum tengslum í ákvæði þessu er auk þess hvorki átt við fjölskyldutengsl viðkomandi útlendings en um þau fer skv. VIII. kafla, né dvöl á grundvelli 21. gr. Meta skal tengsl umsækjanda við Ísland í heild og skal m.a. líta til þess hversu langur dvalartími umsækjanda hefur verið og skal að jafnaði eingöngu horft til lögmætrar dvalar á grundvelli dvalarleyfis. Jafnframt er heimilt að líta til:

- a) fjölskyldutengsla, fjölskyldusamsetningar umsækjanda með tilliti til umönnunarsjónarmiða.
- b) félagslegra og menningarlegra tengsla við Ísland á grundvelli atvinnuþátttöku eða annarra sambærilegra tengsla.

Þrátt fyrir að útlendingur hafi ekki haft búsetu hér á landi getur hann í undantekningartilvikum talist hafa sérstök tengsl við landið þegar heildstætt mat á aðstæðum hans leiða til þess t.d. ef rík umönnunarsjónarmið eru til staðar og bersýnilega ósanngjarnt væri að veita umsækjanda ekki dvalarleyfi á grundvelli þeirra.

Hafi dvalarleyfi eða ótímabundið dvalarleyfi útlendings verið afturkallað á grundvelli 59. gr. þar sem útlendingur hefur við umsókn gegn betri vitund veitt rangar upplýsingar eða leynt atvikum sem hefðu getað haft verulega þýðingu við leyfisveitinguna, t.d. ef um málamyndagerning skv. 6. mgr. 70. gr. er að ræða eða ef rökstuddur grunur er um það, geta þau tengsl sem útlendingur hefur myndað við landið á þeim tíma ekki talist til sérstakra tengsla og ber að synja um veitingu dvalarleyfis samkvæmt ákvæði þessu.

Heimilt er að veita dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu þó að útlendingur hafi um skamman tíma ekki uppfyllt skilyrði 55. gr. um framfærslu ef ríkar sanngirnisástæður mæla með því.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu skal eigi veitt til lengri tíma en eins árs. Heimilt er að endurnýja dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu enda hafi forsendur fyrir veitingu leyfisins í upphafi ekki breyst.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur hvaða tilgangur dvalar getur fallið hér undir, hvenær sérstök tengsl við landið teljist vera til staðar og hvenær getur komið til beitingar undantekningarreglu 4. mgr.

79. gr.

Dvalarleyfi á grundvelli lögmæts tilgangs.

Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi á grundvelli lögmæts og sérstaks tilgangs að uppfylltum skilyrðum 1. og 2. mgr. 55. gr. sé hann eldri en 18 ára og falli ekki undir önnur dvalarleyfi samkvæmt lögum þessum. Skilyrði er að tilgangur dvalar sé bæði lögmætur og sérstakur.

Dvalarleyfi þetta skal einungis veitt til eins árs í senn og skal ekki endurnýjað nema að tilgangur dvalar sé enn til staðar.

Dvalarleyfi samkvæmt ákvæði þessu getur ekki verið grundvöllur ótímabundins dvalarleyfis nema útlendingur hafi dvalist á Íslandi samfelt í fjögur ár á grundvelli þessa ákvæðis.

XI. KAFLI

Sérreglur um útlendinga sem falla undir samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (EES) og stofnsamning Fríverslunarsamtaka Evrópu (EFTA).

80. gr.

Gildissvið.

Ákvæði þessa kafla gilda um rétt útlendinga sem eru ríkisborgarar ríkis sem fellur undir samninginn um Evrópska efnahagssvæðið (EES), hér eftir nefndir EES-borgarar, og stofnsamning Fríverslunarsamtaka Evrópu (EFTA), hér eftir nefndir EFTA-borgarar, til að koma til landsins og dveljast hér á landi.

Ákvæði kaflans gilda einnig um aðstandendur EES- og EFTA-borgara sem fylgja EES- eða EFTA-borgara til landsins eða koma til hans. Ákvæði kaflans gilda enn fremur um aðstandendur íslenskra ríkisborgara sem fylgja íslenskum ríkisborgara eða koma til íslenskra ríkisborgara sem snýr aftur til Íslands eftir að hafa nýtt rétt sinn til frjálsrar farar samkvæmt EES-samningnum eða stofnsamningi EFTA í öðru EES- eða EFTA-ríki.

81. gr.

Koma og dvöl.

Réttur til dvalar samkvæmt ákvæðum þessa kafla veitir rétt til að dveljast hvar sem er á Íslandi nema takmarkanir hafi verið settar samkvæmt lögum þessum eða reglum settum samkvæmt þeim.

Réttur til dvalar samkvæmt ákvæðum þessa kafla kemur ekki í veg fyrir að útlendingur skv. 1. mgr. 80. gr. fái dvalarleyfi samkvæmt öðrum ákvæðum laganna.

Útlendingur, sem hvorki er ríkisborgari EES- eða EFTA-ríkis né aðstandandi slíks borgara, má koma til landsins án sérstaks leyfis til að veita þjónustu í allt að 90 starfsdaga á almanaksári sé hann sannanlega starfsmaður þjónustuveitanda á Evrópska efnahagssvæðinu eða í EFTA-ríki.

Ekki má neita EES- eða EFTA-borgara um að fá að njóta réttinda sinna á þeim grundvelli einum að viðkomandi sé ekki handhafi skráningarvottorðs skv. 89. gr., vottorðs eða skírteinis sem staðfestir rétt til ótímabundinnar dvalar skv. 91. gr., skjals sem vottar að umsókn um dvalarskírteini fyrir aðstandendur hafi verið lögð fram eða dvalarskírteinis skv. 90. gr. þar eð viðkomandi getur fært sönnur á rétt með ýmsum öðrum skjölum.

Aðstandendur, sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar, skulu vera undanþegnir kvöð um vegabréfsáritun ef þeir eru handhafar gilds dvalarskírteinis skv. 90. gr. Slíkar vegabréfsáritanir skulu að öðrum kosti gefnar út án endurgjalds eins fljótt og hægt er og hljóta flýtimeðferð samkvæmt almennum reglum þar um.

Hafi EES- eða EFTA-borgari eða aðstandandi, sem er ekki EES- eða EFTA-borgari, ekki nauðsynleg ferðaskilríki eða tilskildar vegabréfsáritanir, sé þeirra krafist, skal áður en slíkum einstaklingum er vísað frá gefa þeim tækifæri til að afla nauðsynlegra skjala eða fá þau send innan sanngjarns tíma eða til að fá framburð sinn staðfestan eða fá viðurkennt á annan hátt að þeir falli undir réttinn til frjálstrar farar og dvalar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð frekari fyrirmæli samkvæmt þessu, m.a. um flýtimeðferð skv. 5. mgr.

82. gr.

Dvöl aðstandenda EES- eða EFTA-borgara.

Aðstandandi EES- eða EFTA-borgara, sem fellur undir ákvæði þessa kafla, hefur rétt til að dveljast með honum hér á landi. Aðstandendur EES- eða EFTA-borgara, sem hafa dvalarrétt eða rétt til ótímabundinnar dvalar hér á landi, skulu óháð ríkisfangi eiga rétt á að stunda atvinnu eða gerast sjálfstætt starfandi einstaklingar hér á landi.

Aðstandandi EES- og EFTA-borgara er:

a. maki og sambúðarmaki ef aðilar eru í skráðri sambúð eða sambúð sem er staðfest með öðrum hætti,

b. niðjar viðkomandi, maka hans eða sambúðarmaka í beinan legg sem eru yngri en 21 árs eða á framfæri EES- eða EFTA-borgarans,

c. ættingjar viðkomandi, maka eða sambúðarmaka hans í beinan legg sem eru á framfæri EES- eða EFTA-borgarans.

83. gr.

Réttur til dvalar í allt að þrjá mánuði.

EES- eða EFTA-borgara, sem framvísar gildu vegabréfi eða kennivottorði, er heimilt að koma til landsins án sérstaks leyfis og dveljast hér á landi í allt að þrjá mánuði frá komu hans til landsins svo lengi sem vera hans verður ekki ósanngjörn byrði á kerfi félagslegrar aðstoðar.

EES- eða EFTA-borgara, sem fellur undir skilgreiningu 1. mgr. og er í atvinnuleit, er heimilt að dveljast hér á landi í allt að sex mánuði frá komu til landsins. Hið sama gildir um aðstandendur EES- eða EFTA-borgarans.

Dvöl í öðru norrænu ríki skal ekki draga frá dvalartímanum.

Ákvæði 1. mgr. gildir einnig um aðstandanda EES- eða EFTA-borgara, sem er ekki EES- eða EFTA-borgari, að því tilskildu að aðstandandinn fylgi eða komi til EES- eða EFTA-borgarans og hafi gilt vegabréf.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð frekari fyrirmæli samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um útreikninga á lengd dvalar. Ráðherra sem fer með félagsmál er heimilt að setja frekari fyrirmæli í reglugerð um skilgreiningu hugtaksins ósanngjörn byrði á kerfi félagslegrar aðstoðar að höfðu samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga.

84. gr.

Réttur til dvalar lengur en í þrjá mánuði fyrir EES- eða EFTA-borgara.

EES- eða EFTA-borgari á rétt til dvalar hér á landi lengur en þrjá mánuði ef hann fullnægir einhverju af eftirtöldum skilyrðum:

- a. er launþegi eða sjálfstætt starfandi einstaklingur hér á landi eða,
- b. ætlar að veita eða njóta þjónustu hér á landi og uppfyllir jafnframt skilyrði c-liðar, eftir því sem við á,
- c. hefur nægilegt fé fyrir sig og aðstandendur sína til að verða ekki byrði á kerfi félagslegrar aðstoðar á meðan á dvöl stendur og fellur undir sjúkratryggingu sem ábyrgist alla áhættu meðan á dvöl hans hér á landi varir,
- d. er innritaður hjá viðurkenndri námsstofnun með það að meginmarkmiði að öðlast þar menntun eða starfsþjálfun, fellur undir sjúkratryggingu sem ábyrgist alla áhættu meðan dvöl hans hér á landi varir og getur sýnt fram á tryggja framfærslu.

Krefja má EES- eða EFTA-borgara um að framvísa fullnægjandi ferðaskilríkjum og gögnum sem staðfesta að hann uppfylli skilyrði a-, b- eða c-liðar 1. mgr., sbr. þó 4. mgr. 81. gr. a. Þá má krefja EES- eða EFTA-borgara um að framvísa fullnægjandi ferðaskilríkjum og sýna fram á með yfirlýsingu eða jafngildum aðferðum að hann uppfylli skilyrði d-liðar 1. mgr., sbr. þó 4. mgr. 81. gr.

EES- eða EFTA-borgari, sem dvelst á landinu, sbr. a-lið 1. mgr., en hættir að vera launþegi eða sjálfstætt starfandi einstaklingur heldur stöðu sinni sem slíkur við eftirfarandi aðstæður:

- a. á meðan hann er tímabundið óvinnufær vegna veikinda eða slyss,
- b. hann staðfestir að hann sé atvinnulaus án eigin atbeina eftir að hafa unnið við launað starf í meira en eitt ár og er jafnframt í virkri atvinnuleit á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar,
- c. hann staðfestir að hann sé atvinnulaus án eigin atbeina eftir að lokið er ráðningarsamningi sem er til skemmri tíma en eins árs eða hefur án eigin atbeina misst atvinnu á því tímabili og er jafnframt í virkri atvinnuleit á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar. Í því tilviki skal hann halda stöðu sinni sem launþegi í a.m.k. sex mánuði,
- d. hefji hann starfsnám; sé ekki um að ræða atvinnuleysi fyrir eigin atbeina skal hann einungis halda stöðu sinni sem launþegi ef starfsnámið tengist fyrra starfi hans.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um gögn skv. 2. mgr., um skilgreiningu á nægilegu fé, sbr. c-lið 1. mgr., um viðurkenndar námsstofnanir skv. d-lið 1. mgr. og um rétt EES- eða EFTA-borgara sem fellur undir a-lið 1. mgr. til áframhaldandi dvalar að loknu starfi, svo og aðstandenda hans.

85. gr.

Réttur til dvalar lengur en í þrjá mánuði fyrir aðstandendur sem eru EES- eða EFTA-borgarar.

EES- eða EFTA-borgara, sem fylgir eða kemur til EES- eða EFTA-borgara sem hefur dvalarrétt skv. a-, b- eða c-lið 1. mgr. 84. gr, er heimilt að dveljast á landinu á meðan réttur EES- eða EFTA-borgarans til dvalar varir. Þetta ákvæði hefur ekki áhrif á sjálfstæðan rétt EES- eða EFTA-borgarans til dvalar skv. 84. gr.

EES- eða EFTA-borgari, sem er maki, sambúðarmaki, barn eða ungmenni yngra en 21 árs og fylgir eða kemur til EES- eða EFTA-borgara sem á rétt til dvalar skv. d-lið 1. mgr. 84. gr., má dveljast á landinu á meðan réttur EES- eða EFTA-borgarans til dvalar varir.

Ef EES- eða EFTA-borgari fer af landi brott eða fellur frá njóta aðstandendur hans sem eru EES- eða EFTA-borgarar réttar til dvalar svo lengi sem þeir uppfylla skilyrði 1. mgr. 84. gr. Barn EES- eða EFTA-borgara og það foreldri sem fer með forsjá þess mega dveljast á landinu svo lengi sem barnið er innritað til náms hjá viðurkenndri námsstofnun.

Þrátt fyrir lögskilnað, ógildinguna hjúskapar eða slit á sambúð heldur aðstandandi EES- eða EFTA-borgara dvalarrétti sínum svo lengi sem hann uppfyllir skilyrði 1. mgr. 84. gr.

86. gr.

Réttur til dvalar lengur en í þrjú mánuði fyrir aðstandendur EES- eða EFTA-borgara og aðra útlendinga sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar.

Ákvæði 1. og 2. mgr. 85. gr. gilda, eftir því sem við á, um útlendinga sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar en eru aðstandendur EES- eða EFTA-borgara sem hafa dvalarrétt skv. a-, b- eða c-lið 1. mgr. 84. gr. Hið sama gildir um maka, sambúðarmaka eða barn eða ungmenni yngra en 21 árs sem fylgir eða kemur til EES- eða EFTA-borgara sem hefur dvalarrétt skv. d-lið 1. mgr. 84. gr.

Við andlát EES- eða EFTA-borgara heldur aðstandandi sem er ekki EES- eða EFTA-borgari dvalarrétti sínum hafi viðkomandi dvalist á landinu sem aðstandandi EES- eða EFTA-borgara í minnst eitt ár fyrir andlát EES- eða EFTA-borgarans svo lengi sem viðkomandi uppfyllir skilyrði a-, b- eða c-liðar 1. mgr. 84. gr. eða dvelst á landinu sem aðstandandi einstaklings sem uppfyllir þau skilyrði. Barn EES- eða EFTA-borgara og það foreldri sem fer með forsjá þess mega dveljast á landinu ef EES- eða EFTA-borgarinn fer af landi brott eða fellur frá, óháð skilyrðum greinarinnar að öðru leyti, svo lengi sem barnið býr hér á landi og er innritað hjá viðurkenndri námsstofnun.

Þrátt fyrir lögskilnað, ógildinguna eða slit á sambúð heldur maki eða sambúðarmaki EES- eða EFTA-borgara sem er ekki EES- eða EFTA-borgari dvalarrétti sínum svo lengi sem hann uppfyllir skilyrði a-, b- eða c-liðar 1. mgr. 84. gr. að því tilskildu að:

- a. hjúskapur eða sambúð hafi varað í minnst þrjú ár, þar af eitt ár hér á landi, þegar skilnaður eða ógilding á sér stað eða sambúð er slitið,
- b. forsjá barns EES- eða EFTA-borgarans hafi með samningi eða dómi verið fengin viðkomandi maka eða sambúðarmaka,
- c. viðkomandi maki, sambúðarmaki eða barn/börn hafi orðið fyrir ofbeldi eða annarri alvarlegri misnotkun í hjúskapnum eða sambúðinni,
- d. viðkomandi maki eða sambúðarmaki fái með samkomulagi eða dómi umgengnisrétt við barn hér á landi.

87. gr.

Réttur EES- eða EFTA-borgara til ótímabundinnar dvalar.

EES- eða EFTA-borgari, sem skv. 84. gr. eða 86. gr. hefur dvalist löglega á landinu samfelld í minnst fimm ár, á rétt til ótímabundinnar dvalar hér á landi. Réttur til ótímabundinnar dvalar er óháður skilyrðum 84. og 86. gr. Réttur til ótímabundinnar dvalar fellur niður dveljist viðkomandi utan landsins lengur en í tvö ár samfelld.

Dvöl erlendis í skemmri tíma en samtals sex mánuði á ári, dvöl erlendis vegna herþjónustu eða dvöl í eitt skipti að hámarki í eitt ár af ríkum ástæðum, svo sem vegna meðgöngu, fæðingar, alvarlegra veikinda, náms eða starfsnáms eða starfa sem viðkomandi er sendur til í öðru landi, telst ekki rof á samfelldri dvöl skv. 1. mgr.

EES- eða EFTA-borgari, sem dvalist hefur hér á landi skv. a-lið 1. mgr. 84. gr., öðlast rétt til ótímabundinnar dvalar þrátt fyrir að hafa ekki haft samfellda búsetu í fimm ár ef hann:

- a. hefur við starfslok náð lögbundnum ellilífeyrisaldri hér á landi eða hættir í launuðu starfi til að fara snemma á eftirlaun að því tilskildu að hafa dvalist á landinu samfelld lengur en í þrjú ár og starfað hér á landi í minnst tólf mánuði samfelld þegar hann hættir störfum,
- b. hefur dvalist hér á landi í meira en tvö ár samfelld en hefur orðið að hætta störfum sökum varanlegrar örorku eða,
- c. hefur starfað í öðru EES- eða EFTA-ríki eftir að hafa starfað og dvalist hér á landi samfelld í þrjú ár og telst hafa dvalist hér áfram enda hafi hann snúið aftur til heimilis síns hér á landi a.m.k. einu sinni í viku.

Ef örorka skv. b-lið 3. mgr. er tilkomin vegna vinnuslyss eða atvinnusjúkdóms sem veitir rétt til bóta úr almannatryggingum, að hluta eða að öllu leyti, falla kröfur um lengd dvalar niður.

EES- eða EFTA-borgari, sem er aðstandandi einstaklings sem nýtur réttar til ótímabundinnar dvalar skv. 3. mgr. og býr hjá honum, öðlast rétt til ótímabundinnar dvalar frá þeim tíma þegar réttur til ótímabundinnar dvalar einstaklings, sem EES- eða EFTA borgarinn leiðir rétt sinn af, hefst skv. 3. mgr.

EES- eða EFTA-borgari, sem er aðstandandi einstaklings sem nýtur réttar til dvalar skv. a-lið 1. mgr. 84. gr. og býr hjá honum, öðlast rétt til ótímabundinnar dvalar við andlát þess fyrrnefnda jafnvel þrátt fyrir að hinn látni hafi ekki öðlast rétt til ótímabundinnar dvalar skv. 1. eða 3. mgr. ef:

- a. hinn látni hafði dvalist á landinu í minnst tvö ár samfelld fyrir andlátið,
- b. hinn látni lést í vinnuslysi eða úr vinnutengdum sjúkdómi.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyriræmi samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um skilgreiningu á samfelldri dvöl.

88. gr.

Réttur aðstandenda sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar til ótímabundinnar dvalar.

Aðstandandi EES- eða EFTA-borgara, sem er ekki EES- eða EFTA-borgari en hefur búið með EES- eða EFTA-borgara, sbr. 1. mgr. 86. gr. og hefur dvalist löglega á landinu samfelld í fimm ár, öðlast rétt til ótímabundinnar dvalar hér á landi. Hið sama á við um aðstandanda sem er ekki EES- eða EFTA-borgari og hefur dvalist löglega á landinu í minnst fimm ár, sbr. 1. málsl. 2. mgr. eða 3. mgr. 86. gr. Réttur til ótímabundinnar dvalar er óháður skilyrðum 84. gr. Réttur til ótímabundinnar dvalar fellur niður dveljist viðkomandi utan landsins lengur en í tvö ár samfelld.

Dvöl erlendis í skemmri tíma en samtals sex mánuði á ári, dvöl erlendis vegna herþjónustu eða dvöl í eitt skipti að hámarki í eitt ár af ríkum ástæðum, svo sem vegna meðgöngu, fæðingar, alvarlegra veikinda, náms eða starfsnáms eða starfa sem viðkomandi er sendur til í öðru landi, telst ekki rof á samfelldri dvöl skv. 1. mgr.

Réttur til ótímabundinnar dvalar skv. 5. og 6. mgr. 87. gr. gildir einnig um aðstandendur sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyriræmi samkvæmt þessu ákvæði, þar á meðal um skilgreiningu á samfelldri dvöl.

89. gr.

Skráningarvottorð.

EES- eða EFTA-borgara og aðstandanda hans sem dvelst hér á landi skv. 84. eða 85. gr. lengur en í þrjú mánuði ber að skrá sig. Frestur til skráningar er þrjú mánuðir frá komu til landsins. Skráningarvottorð skal gefið út eins fljótt og unnt er eftir að viðkomandi leggur fram gögn skv. 2. og 3. mgr.

Við skráningu EES- eða EFTA-borgara skv. 84. gr. er stjórnvöldum heimilt að óska eftir að hann leggi fram, auk gilds kennivottorðs eða vegabréfs:

- a. staðfestingu á ráðningu frá vinnuveitanda eða sönnun þess að hann sé sjálfstætt starfandi eða bjóði upp á þjónustu, sbr. a- eða b-lið 1. mgr. 84. gr.,
- b. staðfestingu á sjúkratryggingu og gögn um að hann hafi nægilegt fjármagn til að framfleyta sjálfum sér og aðstandendum sínum, sbr. c-lið 1. mgr. 84. gr.,
- c. staðfestingu á innritun viðkomandi til náms hjá viðurkenndri menntastofnun, staðfestingu á sjúkratryggingu og gögn um að hann hafi nægilegt fjármagn til að framfleyta sjálfum sér og aðstandendum sínum, sbr. d-lið 1. mgr. 84. gr.

Við skráningu EES- eða EFTA-borgara, sem dvelst á landinu sem aðstandandi skv. 85. gr., er stjórnvöldum heimilt að óska eftir að hann leggi fram, auk gilds kennivottorðs eða vegabréfs:

- a. gögn til staðfestingar á þeim fjölskyldutengslum sem eru grundvöllur dvalarréttar,
- b. skráningarvottorð EES- eða EFTA-borgarans sem útlendingurinn fylgir til landsins eða kemur til,
- c. staðfestingu á framfærslu þegar réttur viðkomandi sem aðstandanda er háður framfærslu EES- eða EFTA-borgarans, sbr. b- og c-lið 2. mgr. 82. gr.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð frekari fyrirsmæli samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um framkvæmd skráningar og útgáfu skráningarvottorðs, um gjald sem heimilt er að taka fyrir útgáfu þess og um skyldu EES- eða EFTA-borgara í atvinnuleit til þess að skrá sig fái hann atvinnu eftir að frestur skv. 1. mgr. rennur út.

90. gr.

Dvalarskírteini fyrir útlendinga sem eru ekki EES- eða EFTA-borgarar og eiga rétt til dvalar skv. 86. gr.

Útlendingur, sem dvelst hér á landi skv. 86. gr. í meira en þrjá mánuði, skal fá útgefið dvalarskírteini. Umsóknarfrestur er þrjú mánuðir frá komu til landsins. Staðfesting á umsókn er gefin út um leið og viðkomandi leggur fram gögn skv. 2. mgr.

Með umsókn um dvalarskírteini fyrir aðstandanda skulu lögð fram eftirtalin gögn:

- a. gilt vegabréf,
- b. gögn til staðfestingar á þeim fjölskyldutengslum sem eru grundvöllur dvalarréttar,
- c. skráningarvottorð EES- eða EFTA-borgarans sem útlendingurinn fylgir til landsins eða kemur til,
- d. staðfesting á framfærslu þegar réttur aðstandanda er háður framfærslu hins, sbr. b- og c-lið 2. mgr. 82. gr.

Umsókn um dvalarskírteini skal afgreidd innan sex mánaða frá því að hún er lögð fram. Gildistími dvalarskírteinis er fimm ár frá útgáfudegi eða jafnlangur dvalartíma EES- eða EFTA-borgarans ef hann er styttri en fimm ár. Skírteinið fellur úr gildi ef viðkomandi dvelst utan landsins lengur en í sex mánuði á ári nema sérstakar ástæður séu fyrir hendi.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um útgáfu skírteinis samkvæmt ákvæði þessu, að fenginni umsókn.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyrirsmæli samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um framkvæmd skráningar og útgáfu dvalarskírteinis, um gjald sem heimilt er að taka fyrir útgáfu þess, um nauðsynleg gögn, sbr. 2. mgr., um gildistíma dvalarskírteinis og um nánari skilyrði þess að tímabundin dvöl erlendis hafi ekki áhrif á samfellda dvöl, sbr. 3. mgr.

91. gr.

Vottorð og skírteini um rétt til ótímabundinnar dvalar skv. 87. gr. og 88. gr.

EES- eða EFTA-borgari, sem á rétt til ótímabundinnar dvalar hér á landi skv. 87. gr., fær eftir umsókn vottorð um rétt til ótímabundinnar dvalar svo fljótt sem verða má.

Útlendingur, sem á rétt til fastrar búsetu á landinu skv. 88. gr., fær skírteini til staðfestingar á rétti til ótímabundinnar dvalar á grundvelli umsóknar. Umsókn um slíkt skírteini skal afgreidd fyrir lok gildistíma dvalarskírteinis skv. 90. gr.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyrirsmæli samkvæmt þessu ákvæði, þar á meðal um framkvæmd skráningar og útgáfu vottorðs og skírteinis um rétt til ótímabundinnar dvalar og um gjald sem heimilt er að taka fyrir útgáfu þeirra.

92. gr.

Brottfall dvalarréttar EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans.

Réttur til dvalar samkvæmt ákvæðum þessa kafla fellur niður ef útlendingur hefur vísitandi veitt rangar upplýsingar eða haldið leyndum upplýsingum sem skipta verulega máli, ef um málamyndagerninga að hætti 6. mgr. 70. gr. er að ræða eða dvöl er í öðrum tilgangi en þeim sem samræmist 84., 85. eða 86. gr. Sama á við ef um aðra misnotkun er að ræða.

Heimilt er að synja um útgáfu dvalarskírteinis ef rökstuddur grunur er um að til hjúskapar eða sambúðar hafi verið stofnað í þeim tilgangi einum að afla dvalarleyfis og ekki er sýnt fram á annað með óyggjandi hætti eða ef rökstuddur grunur er um að ekki hafi verið stofnað til hjúskapar með vilja beggja hjóna eða ef stofnun hjúskapar brýtur í bága við allsherjarreglu og meginreglur íslenskra laga.

Réttur til dvalar hér á landi skv. a- eða b-lið 1. mgr. 84. gr. fellur ekki niður vegna tímabundinna veikinda eða slyss eða ef um er að ræða þvingað atvinnuleysi EES- eða EFTA-borgara eftir að hann hefur starfað hér á landi lengur en eitt ár.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um hvort réttur til dvalar samkvæmt ákvæðum þessa kafla fellur niður.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari fyrirmæli samkvæmt þessu ákvæði, m.a. um takmarkanir á brottfalli dvalarréttar.

93. gr.

Afturköllun dvalarskírteina eða vottorða og skírteina um rétt til ótímabundinnar dvalar.

Á grundvelli 92. gr. er heimilt að afturkalla skráningarvottorð, dvalarskírteini og vottorð og skírteini um rétt til ótímabundinnar dvalar.

Skráningarvottorð og dvalarskírteini er einnig heimilt að afturkalla ef skráning er ógild af öðrum ástæðum.

Vottorð og skírteini, sem nefnd eru í 1. mgr., skulu afturkölluð þegar réttur til dvalar fellur niður skv. 3. másl. 1. mgr. 87. gr. og 4. másl. 1. mgr. 88. gr.

Dvalarskírteini útlendinga, sem er ekki EES- eða EFTA-borgari, skal afturkalla ef útlendingurinn fær dvalarleyfi samkvæmt öðrum köflum laganna.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um afturköllun samkvæmt ákvæði þessu.

94. gr.

Frávísun EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans.

Heimilt er að vísa EES- eða EFTA-borgara og aðstandanda hans frá landi við komu til landsins eða allt að sjö sólarhringum eftir komu ef:

a. viðkomandi fullnægir ekki reglum sem settar eru um ferðaskilríki eða komu til landsins, sbr. þó 6. mgr. 81. gr.,

b. viðkomandi hefur verið vísað úr landi og endurkomubann er enn í gildi og honum hefur ekki verið veitt heimild til að koma til landsins,

c. um er að ræða háttsemi sem greinir í 1. mgr. 95. gr.,

d. það er nauðsynlegt vegna allsherjarreglu, almannaöryggis eða almannaheilbrigðis.

Lögreglustjóri tekur ákvörðun um frávísun skv. a- og b-lið 1. mgr. en Útlendingastofnun skv. c- og d-lið 1. mgr. Nægilegt er að meðferð máls hefjist innan sjö sólarhringa frestsins.

Ef meðferð máls skv. 1. mgr. hefur ekki hafist innan sjö sólarhringa er heimilt að vísa EES- eða EFTA-borgara frá landi með ákvörðun Útlendingastofnunar samkvæmt ákvæðum b-, c- og d-liðar 1. mgr. innan þriggja mánaða frá komu til landsins.

95. gr.

Brottvísun EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans.

Heimilt er að vísa EES- eða EFTA-borgara, eða aðstandanda hans úr landi ef það er nauðsynlegt með skírskotun til allsherjarreglu, almannaöryggis eða almannaheilbrigðis.

Brottvísun skv. 1. mgr. er heimilt að ákveða ef framferði viðkomandi felur í sér raunverulega, yfirvofandi og nægilega alvarlega ógn gagnvart grundvallarhagsmunum samfélagsins. Ákvörðun um brottvísun skal ekki eingöngu byggjast á almennum forvarnaforsendum. Ef viðkomandi hefur verið dæmdur til refsingar eða sérstakar ráðstafanir ákvarðaðar er brottvísun af þessari ástæðu því aðeins heimil að um sé að ræða háttsemi sem getur gefið til kynna að viðkomandi muni fremja refsivert brot á ný. Fyrri refsilagabrot nægja ekki ein og sér til þess að brottvísun sé beitt.

Einnig er heimilt að vísa EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans, úr landi ef hann uppfyllir ekki skilyrði um dvöl skv. 83. gr., 84. gr., 85. gr. eða 86. gr.

Einstaklingi, sem hefur rétt til dvalar skv. 83. gr., er heimilt að vísa á brott ef það er talið nauðsynlegt til verndar almannaheilbrigði og stjórnvöld hafa gert öryggisráðstafanir varðandi heilbrigði eigin borgara.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um brottvísun samkvæmt ákvæði þessu.

96. gr.

Endurkomubann EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans.

Brottvísun skv. 1. og 4. mgr. 95. gr. felur í sér bann við komu inn í landið síðar. Endurkomubann getur verið varanlegt eða tímabundið en þó ekki styttra en tvö ár. Við mat á því skal sérstaklega litið til atriða sem talin eru upp í 1. og 2. mgr. 95. gr.

Samkvæmt umsókn er heimilt að fella endurkomubann úr gildi ef nýjar aðstæður mæla með því og rökstutt er að orðið hafi verulegar breytingar á þeim aðstæðum sem réttlættu ákvörðun um endurkomubann. Taka skal ákvörðun um hvort fella eigi endurkomubann úr gildi innan sex mánaða frá því að umsókn er lögð fram. Sá sem sætir endurkomubanni hefur ekki rétt til að koma til landsins á meðan fjallað er um umsókn hans.

Við sérstakar aðstæður getur sá sem vísað hefur verið á brott, eftir umsókn, fengið heimild til stuttrar heimsóknar til landsins án þess að endurkomubannið verði fellt úr gildi en þó að jafnaði ekki fyrir en að ári liðnu frá brottvísun.

Útlendingastofnun tekur ákvörðun um heimild EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans sem vísað hefur verið úr landi til endurkomu.

97. gr.

Takmarkanir á heimild til brottvísunar skv. 42. gr.

Brottvísun skal þrátt fyrir ákvæði 95. gr. ekki ákveða ef viðkomandi:

a. hefur rétt til ótímabundinnar dvalar skv. 87. gr. eða 88. gr. nema alvarlegar ástæður liggi til þess á grundvelli allsherjarreglu eða almannaöryggis,

b. er EES- eða EFTA-borgari eða aðstandandi hans og hefur haft fasta búsetu hér á landi í tíu ár nema ákvörðun um brottvísun sé tekin á grundvelli brýnna ástæðna er varða almannaöryggi,

c. er EES- eða EFTA-borgari eða aðstandandi hans undir lögaldri nema ákvörðun um brottvísun sé tekin á grundvelli brýnna ástæðna er varða almannaöryggi; þetta gildir þó ekki um barn ef brottvísun þess er nauðsynleg til að gæta hagsmuna þess eins og kveðið er á um í samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins.

Brottvísun skal ekki ákveða ef það með hliðsjón af málsatvikum og tengslum EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans við landið myndi fela í sér ósanngjarna ráðstöfun gagnvart viðkomandi eða nánustu aðstandendum hans. Við matið skal m.a. tekið mið af lengd

dvalar á landinu, aldri, heilsufari, félagslegri og menningarlegri aðlögun, fjölskyldu- og fjárhagsaðstæðum og tengslum viðkomandi við heimaland sitt.

Brottvísun skal ekki vera sjálfkrafa afleiðing þess að EES- eða EFTA-borgari eða aðstandandi hans hafi leitað sér félagslegrar aðstoðar. Þá skal brottvísun aldrei ákveðin af þeirri ástæðu einni að kennivottorð eða vegabréf sé fallið úr gildi.

Með fyrirvara um ákvæði 95. gr. er ekki heimilt að vísa brott EES- eða EFTA-borgara eða aðstandanda hans ef viðkomandi:

- a. uppfyllir skilyrði a-liðar 1. mgr. 84. gr.,
- b. er í atvinnuleit, svo lengi sem viðkomandi getur lagt fram sönnun þess að hann sé í virkri atvinnuleit og hafi raunverulega möguleika á því að fá atvinnu.

XII. KAFLI

Frávísun og brottvísun.

98. gr.

Brottvísun útlendinga án dvalarleyfis.

Heimilt er að vísa útlendingi úr landi sem er án dvalarleyfis ef:

- a. hann dvelst ólöglega í landinu,
- b. hann hefur brotið alvarlega eða margsinnis gegn einu eða fleiri ákvæðum laganna, hefur af ásetningi eða stórkostlegu gáleysi gefið efnislega rangar eða augljóslega villandi upplýsingar í máli samkvæmt lögum þessum eða kemur sér hjá að hlíta ákvörðun sem felur í sér að hann skuli yfirgefa landið,
- c. hann hefur á síðustu fimm árum afplánað refsingu erlendis eða verið dæmdur þar til refsingar fyrir háttsemi sem að íslenskum lögum getur varðað fangelsi lengur en þrjá mánuði; samsvarandi gildir um sérstakar ráðstafanir sem ákvarðaðar eru vegna slíkrar refsiverðrar háttsemi,
- d. hann hefur verið dæmdur hér á landi til refsingar eða til að sæta öryggisráðstöfunum fyrir háttsemi sem getur varðað fangelsi lengur en þrjá mánuði eða oftari en einu sinni verið dæmdur á síðustu þremur árum til fangelsisrefsingar,
- e. stjórnvald í Schengen-ríki hefur tekið endanlega ákvörðun um frávísun hans eða brottvísun fyrir brot gegn ákvæðum laga um komu og dvöl útlendinga,
- f. það er nauðsynlegt vegna öryggis ríkisins eða almannahagsmuna.

Svo framarlega sem 102. gr. á ekki við skal vísa útlendingi úr landi sem er án dvalarleyfis ef:

- a. hann hefur ekki yfirgefið landið innan veitts frests, sbr. 2. mgr. 104. gr.,
- b. honum er ekki veittur frestur til að yfirgefa landið af sjálfsdáðum í samræmi við 2. mgr. 104. gr.:
  1. vegna þess að hætta er á að hann muni koma sér undan framkvæmd ákvörðunar,
  2. vegna þess að umsókn hans um dvalarleyfi eða alþjóðlega vernd hefur verið synjað þar sem hún þykir bersýnilega tilhæfulaus eða vegna þess að veittar voru rangar eða villandi upplýsingar,
  3. vegna þess að hann er talinn ógna allsherjarreglu, öryggi ríkisins eða almannahagsmunum, sbr. 2. mgr. 104. gr.

99. gr.

Brottvísun útlendinga sem hefur dvalarleyfi.

Heimilt er að vísa útlendingi úr landi sem hefur dvalarleyfi ef:

a. hann hefur brotið alvarlega eða margsinnis gegn einu eða fleiri ákvæðum laganna eða af ásetningi eða stórkostlegu gáleysi gefið efnislega rangar eða augljóslega villandi upplýsingar í máli skv. lögum þessum,

b. hann hefur á síðustu fimm árum afplánað refsingu í útlöndum eða verið dæmdur þar til refsingar fyrir háttsemi sem að íslenskum lögum getur varðað fangelsi lengur en eitt ár; samsvarandi gildir um sérstakar ráðstafanir sem ákvarðaðar eru vegna slíkrar refsiverðrar háttsemi,

c. hann hefur verið dæmdur hér á landi til refsingar eða til að sæta öryggisráðstöfunum fyrir háttsemi sem getur varðað fangelsi lengur en eitt ár eða oftár en einu sinni verið dæmdur á síðustu þremur árum til fangelsisrefsingar,

d. það er nauðsynlegt vegna öryggis ríkisins eða almannahagsmuna.
Hafi brotið verið framið áður en útlendingi var veitt dvalarleyfi gilda ákvæði 98. gr.

100. gr.

Brottvísun útlendinga sem hefur ótímabundið dvalarleyfi.

Heimilt er að vísa útlendingi úr landi sem hefur ótímabundið dvalarleyfi ef:

a. hann hefur afplánað refsingu eða verið dæmdur til refsingar fyrir háttsemi sem að íslenskum lögum getur varðað þriggja ára fangelsi eða meira og hefur átt sér stað á síðustu fimm árum erlendis eða á síðasta ári hér á landi; samsvarandi gildir um sérstakar ráðstafanir sem ákvarðaðar eru vegna slíkrar refsiverðrar háttsemi,

b. það er nauðsynlegt vegna öryggis ríkisins eða almannahagsmuna.

Hafi brotið verið framið áður en útlendingi var veitt ótímabundið dvalarleyfi gilda ákvæði 99. gr.

101. gr.

Áhrif brottvísunar og endurkomubanna.

Við endanlega ákvörðun um brottvísun falla útgefin dvalar-, atvinnu- og ótímabundið dvalarleyfi útlendinga úr gildi.

Brottvísun felur í sér bann við komu til landsins síðar. Endurkomubannið getur verið varanlegt eða tímabundið en skal að jafnaði ekki gilda skemur en tvö ár.

Samkvæmt umsókn má fella úr gildi endurkomubann enda hafi aðstæður breyst frá því að ákvörðun um brottvísun var tekin. Þegar sérstaklega stendur á, að jafnaði þó ekki fyrr en að tveimur árum liðnum, má samkvæmt umsókn heimila þeim sem vísað hefur verið brott að heimsækja landið án þess þó að endurkomubann falli úr gildi.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð frekari reglur um endurkomubann, þar á meðal lengd þess.

102. gr.

Vernd gegn frávísun og brottvísun. Takmarkanir við ákvörðun um brottvísun.

Útlendingi, sem fæddur er hér á landi, er óheimilt að vísa frá eða úr landi hafi hann frá fæðingu átt hér óslitið fasta búsetu samkvæmt þjóðskrá.

Norrænum ríkisborgara, sem búsettur hefur verið hér á landi lengur en þrjú mánuði, má því aðeins vísa frá eða úr landi að refsiverð háttsemi hans geti varðað eins árs fangelsi eða meira.

Brottvísun skal ekki ákveða ef hún, með hliðsjón af málsatvikum, alvarleika brots og tengslum útlendinga við landið, felur í sér ósanngjarna ráðstöfun gagnvart útlendingi eða nánustu aðstandendum hans. Sérstaklega skal taka tillit til þess ef um barn eða nánasta aðstandanda barns er að ræða og skal það sem barni er fyrir bestu haft að leiðarljósi við ákvörðun.

Ákvæði 3. mgr. á ekki við þegar brottvísun er nauðsynleg vegna öryggis ríkisins eða almannahagsmuna, sbr. f-lið 1. mgr. 98. gr., d-lið 1. mgr. 99. gr. og b-lið 1. mgr. 100. gr.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um mat á aðstæðum skv. 3. mgr.

103. gr.

Hvenær ákvörðun getur komið til framkvæmda.

Ákvörðun um frávísun skv. 106. gr. má framkvæma þegar í stað. Synjun á umsókn um endurnýjun dvalarleyfis eða um ótímabundið dvalarleyfi sem sótt er um innan frests skv. 2. mgr. 57. gr., má ekki framkvæma fyrr en ákvörðunin er endanleg. Sama gildir um ákvörðun um afturköllun skv. 59. gr. og um ákvörðun um brottvísun útlendings sem hefur dvalarleyfi eða ótímabundið dvalarleyfi, EES- eða EFTA-borgara sem hefur skráð sig hér á landi skv. XI. kafla eða norræns ríkisborgara sem hefur dvalist hér á landi lengur en þrjá mánuði. Að öðru leyti gilda ákvæði 29. gr. stjórnarsýslulaga um frestun réttaráhrifa.

Útlendingastofnun er heimilt að fresta um hæfilegan tíma framkvæmd ákvörðunar sem felur í sér að útlendingur skuli yfirgefa landið ef það telst nauðsynlegt vegna sérstakra aðstæðna hans eða ómögulegt er að framkvæma ákvörðun að svo stöddu.

Áður en ákvörðun er tekin, sem felur í sér að fylgdarlaust barn skuli yfirgefa landið, skal tryggja barninu aðstoð barnaverndarnefndar til að tryggja að það sem barninu er fyrir bestu sé haft að leiðarljósi. Áður en slík ákvörðun kemur til framkvæmda skal Útlendingastofnun ganga úr skugga um það að í ríkinu sem barninu er vísað er til séu ættingjar, forsjáraðilar eða fullnægjandi móttökuaðstaða fyrir börn.

Synjun á umsókn um dvalarleyfi sem sótt er um í fyrsta sinn og á umsókn um endurnýjun sem greinir í 1. mgr. og sótt er um að liðnum fresti skv. 2. mgr. 57. gr. er ekki heimilt að framkvæma fyrr en útlendingnum hefur verið gefinn kostur á að leggja fram kæru.

Um það hvenær framkvæma má ákvarðanir vegna umsókna um alþjóðlega vernd eða vernd gegn ofsóknum fer skv. 35. gr.

104. gr.

Framkvæmd ákvörðunar.

Við synjun á umsókn um dvalarleyfi eða endurnýjun á dvalarleyfi þar sem útlendingur er staddur hér á landi skal skýrt kveðið á um heimild hans til áframhaldandi dvalar hér á landi.

Í málum skv. 1. mgr. og í öðrum tilvikum þar sem útlendingur hefur ekki rétt til dvalar hér á landi eða ákvörðun felur í sér að útlendingur skuli yfirgefa landið skal lagt skriflega fyrir hann að hverfa á brott. Að jafnaði skal Útlendingastofnun veita útlendingi frest í sjö til 30 daga til að yfirgefa landið sjálfviljugur. Heimilt er að veita styttri frest eða fella hann niður ef:

- a) hætta er á að útlendingur muni koma sér undan framkvæmd ákvörðunar, sbr. 3. mgr. 105. gr.,
- b) umsókn útlendings um dvalarleyfi eða alþjóðlega vernd telst bersýnilega tilhæfulaus eða hann hefur vísitandi gefið misvísandi eða rangar upplýsingar við umsókn,
- c) slíkt telst nauðsynlegt vegna öryggis ríkisins eða almannahagsmuna,
- d) útlendingur fellur undir c- eða d-lið 1. mgr. 36. gr. um að umsókn hans um alþjóðlega vernd verði ekki tekin til efnismedferðar hér á landi,
- e) útlendingi er vísað úr landi á grundvelli b-, c- eða d-liðar 1. mgr. 98. gr., 99. gr. eða 100. gr.,
- f) útlendingi er frávísað eða brottvísað á ytri landamærum Schengen-svæðisins.

Þegar það telst nauðsynlegt vegna sanngirnisjónarmiða er Útlendingastofnun heimilt að veita lengri frest en þann sem tilgreindur er í 2. mgr. Við mat á því hvort veittur skuli lengri frestur skal hvert tilvik kannað sérstaklega með hliðsjón af aðstæðum útlendings.

Meðan á fresti skv. 2. mgr. stendur eða þegar framkvæmd ákvörðunar hefur verið frestað skv. 103. gr. skal tryggt að útlendingur fái eins og kostur er að dveljast með fjölskyldu sinni, sé hún til staðar í landinu, og fái nauðsynlega heilbrigðisþjónustu og að tekið sé tillit til sérþarfa hans er kunna að vera fyrir hendi vegna viðkvæmrar stöðu hans. Börnum skal einnig tryggður aðgangur að skyldunámi.

Útlendingur skal tilkynna Útlendingastofnun um fyrirhugaða brottför sína og leggja fram sönnun þess að hann hafi yfirgefið landið. Ef útlendingurinn fer ekki úr landi svo sem fyrir hann er lagt, frestur skv. 2. mgr. er ekki veittur eða líkur eru á að hann muni ekki fara sjálfviljugur má lögregla færa hann úr landi. Ef sérstaklega stendur á má færa útlendinginn til annars lands en þess sem hann kom frá. Ef útlendingur hefur gilda heimild til dvalar í öðru EES- eða EFTA-ríki skal hann fluttur þangað. Ákvarðanir sem varða framkvæmd verða ekki kærðar sérstaklega. Útlendingi, sem fellur undir ákvæðið og ekki hefur gild ferðaskilríki, er skylt að afla sér þeirra.

Málshöfðun fyrir dómstólum til ógildingar á endanlegri ákvörðun á stjórnslustigi um að útlendingur skuli yfirgefa landið frestar ekki framkvæmd hennar. Að kröfu útlendinga getur kærunefnd útlendingamála þó ákveðið að fresta réttaráhrifum endanlegrar ákvörðunar sé talin ástæða til þess. Krafa þess efnis skal gerð ekki síðar en sjö dögum frá birtingu endanlegrar ákvörðunar. Frestun á réttaráhrifum skal bundin því skilyrði að útlendingur beri málið undir dómstóla innan fimm daga frá birtingu ákvörðunar um frestun réttaráhrifa úrskurðar og óski eftir að málið hljóti flýtimeðferð. Nú er beiðni um flýtimeðferð synjað og skal þá mál höfðað innan sjö daga frá því að beiðni um það er synjað. Þó getur kærunefnd útlendingamála tekið ákvörðun um að fresta framkvæmd hennar ef sýnt er fram á að verulega breyttar aðstæður hafi skapast frá því að ákvörðun var tekin.

Lögregla annast framkvæmd ákvarðana um frávísun og brottvísun.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur nánari reglur um eftirlit með framkvæmd brottvísana.

105. gr.

Þvingunarúrræði til að tryggja framkvæmd ákvörðunar.

Til að tryggja að ákvörðun skv. 104. gr. verði framkvæmd og í þeim tilvikum sem ætla má að útlendingur komi sér undan framkvæmd hennar eða útlendingur sýnir af sér hegðun sem gefur til kynna að af honum stafi hætta getur lögregla lagt fyrir útlendinginn að:

- a. tilkynna sig,
- b. afhenda vegabréf eða annað kennivottorð, sbr. 19. gr., og
- c. halda sig á ákveðnu afmörkuðu svæði.

Fyrirmæli sem greinir í 1. mgr. má því aðeins gefa að ástæða sé til að ætla að útlendingur muni koma sér undan framkvæmd ákvörðunar skv. 3. mgr. 105. gr. eða í þeim tilvikum sem útlendingur sýnir af sér hegðun sem gefur til kynna að af honum stafi hætta fyrir samfélagið. Fyrirmælin gilda ekki lengur en í fjórar vikur nema útlendingurinn samþykki það eða dómari ákveði annað samkvæmt reglum um meðferð sakamála.

Við mat á því hvort ástæða sé til að ætla að útlendingur muni koma sér undan framkvæmd ákvörðunar skv. 3. mgr. 105. gr. er heimilt að taka tillit til almennrar reynslu af undankomu. Að öðru leyti ber að taka mið af aðstæðum í sérhverju tilviki. Framkvæma skal heildarmat á aðstæðum í máli útlendinga þar sem m.a. er litið til þess hvort:

- a. útlendingur hefur áður komið sér undan framkvæmd ákvörðunar sem fól í sér að hann skyldi yfirgefa landið, t.d. með því að virða ekki veittan frest skv. 2. mgr. 104. gr.,
- b. útlendingur hefur látið uppi andstöðu sína við að yfirgefa landið sjálfviljugur,
- c. útlendingi hefur verið vísað úr landi,
- d. útlendingur hefur verið dæmdur til refsingar eða annarrar öryggisráðstöfunar hér á landi,
- e. útlendingur hefur ekki verið samstarfsfús við að upplýsa hver hann er,

- f. útlendingur hefur forðast eða hindrað undirbúning heimfarar,
- g. útlendingur hefur gefið stjórnvöldum hér á landi rangar upplýsingar vegna umsóknar um dvalarleyfi eða alþjóðlega vernd,
- h. útlendingur ber ábyrgð á röskun á friði í eða við móttökustöð eða húsnæði umsækjenda um alþjóðlega vernd,
- i. útlendingur er talinn ógna öryggi ríkisins eða almannahagsmunum.

Ef nauðsyn ber til að tryggja framkvæmd er heimilt að handtaka útlendinginn og úrskurða í gæsluvarðhald samkvæmt lögum um meðferð sakamála eftir því sem við á. Samsvarandi gildir ef útlendingur gerir ekki það sem nauðsynlegt er til að afla sér ferðaskilríkja, sbr. 5. mgr. 104. gr., og tilgangurinn er að færa útlendinginn fyrir fulltrúa lands sem við á í því skyni að fá útgefin ferðaskilríki.

Gæsla skal ekki ákveðin lengur en í tvær vikur. Gæslutíma má því aðeins framlengja að útlendingurinn fari ekki sjálfviljugur úr landi og líkur séu á að hann muni annars koma sér undan framkvæmd ákvörðunar skv. 3. mgr. 105. gr. Má þá framlengja frestinn í allt að tvær vikur en þó ekki oftari en tvisvar.

Útlending má hvorki handtaka né úrskurða í gæsluvarðhald ef það með hliðsjón af eðli máls og atvikum að öðru leyti myndi fela í sér ósanngjarna ráðstöfun eða dómurinn telur fullnægjandi að útlendingurinn sæti þess í stað úrræðum skv. 1. mgr.

Þvingunarúrræðum skv. 1. og 4. mgr. má beita þegar ákvörðun um að útlendingur skuli yfirgefa landið er tekin og þegar mál sem getur leitt til slíkrar ákvörðunar er til meðferðar.

106. gr.

Frávísun við komu til landsins.

Heimilt er að vísa útlendingi frá landi við komu til landsins eða allt að sjö sólarhringum frá komu ef:

- a. hann fullnægir ekki reglum sem settar eru um vegabréf, vegabréfsáritun eða komu til landsins,
- b. honum hefur verið vísað úr landi hér á landi eða í öðru norrænu ríki, endurkomubann er enn í gildi og honum hefur ekki verið veitt heimild til að koma til landsins,
- c. hann hefur ekki tilskilið leyfi til dvalar eða vinnu eða getur ekki leitt líkur að þeim tilgangi sem gefinn er upp fyrir dvölinni,
- d. hann getur ekki sýnt fram á að hann hafi eða eigi tryggð nægileg fjárráð til dvalar hér á landi og til heimferðar,
- e. hann hefur hlotið refsingu eins og greinir í c- eða d-lið 1. mgr. 98. gr. eða b- eða c-lið 1. mgr. 99. gr. eða sérstök ástæða er til af öðrum ástæðum að óttast að hann muni fremja hér á landi eða í öðru norrænu landi refsiverðan verknað sem varðað getur fangelsi lengur en þrjá mánuði,
- f. reglur 6. gr. norræna vegabréfaeftirlitssamningsins eiga við og ætla má að útlendingurinn muni fara til annars norræns ríkis og að honum muni að öllum líkindum verða vísað þar frá vegna þess að ekki er fullnægt reglum um vegabréf eða vegabréfsáritun eða frávísun er heimil af öðrum ástæðum í viðkomandi ríki,
- g. hann getur ekki samkvæmt mati læknis ráðið persónulegum högum sínum sjálfur meðan á dvöl hans hér stendur, hætta er á að hann muni með framkomu sinni valda sér eða öðrum tjóni eða hann er haldinn alvarlegum smitsjúkdómi,
- h. hann hefur ekki greitt kostnað hins opinbera við fyrri færslu hans úr landi, sbr. 1. mgr. 107. gr., eða sekt sem honum var gert að greiða meðan á fyrri dvöl hans stóð,
- i. hann er skráður í Schengen-upplýsingakerfið í því skyni að honum verði synjað um komu,
- j. endanleg ákvörðun stjórnvalds í Schengen-ríki um brottvísun eða frávísun liggur fyrir á grundvelli þess að ástæða sé til að ætla að hann hafi framið alvarlega glæpi eða vegna

raunverulegra vísbendinga um að hann ætli að fremja slíka glæpi innan Schengen-svæðisins.

k. Það er nauðsynlegt vegna allsherjarreglu, þjóðaröryggis eða alþjóðasamskipta ríkisins eða annars ríkis sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu.

Nægjanlegt er að meðferð máls hefjist innan sjö sólarhringa frestsins. .

Nú ber útlendingur að hann sé flóttamaður skv. 37. gr., ríkisfangslaus einstaklingur skv. 39. gr. eða veitir að öðru leyti upplýsingar sem benda til að ákvæði 1. mgr. 42. gr. eigi við og skal þá leggja málið fyrir Útlendingastofnun til meðferðar og ákvörðunar.

Ráðherra getur sett reglur um undanþágu frá ákvæðum 1. mgr. að því er varðar þann sem hefur vegabréfsáritun eða dvalarleyfi gefið út af ríki sem tekur þátt í Schengen-samstarfinu.

Heimilt er að vísa útlendingi frá landi eftir reglum 1. mgr. þótt sjö sólarhringa fresturinn sé liðinn. Þó verður meðferð máls að hefjast innan níu mánaða frá komu hans til landsins.

Ekki er heimilt að vísa útlendingi, sem hefur dvalarleyfi eða ótímabundið dvalarleyfi, frá landi skv. 5. mgr.

107. gr.

Ábyrgð á kostnaði.

Útlendingur, sem færður er úr landi samkvæmt lögnum, skal greiða kostnað af brottför sinni. Útlendingurinn skal einnig greiða kostnað af gæslu þegar hennar er þörf vegna þess að hann fer ekki úr landi af sjálfsdáðum. Krafan er aðfararhæf og hún getur auk þess verið grundvöllur frávísunar við síðari komu til landsins, sbr. h-lið 1. mgr. 106. gr. Lögreglunni er heimilt að leggja hald á farseðla sem finnast í fórum útlendingans til notkunar við brottför. Sama gildir um fjármuni til greiðslu á kröfu vegna kostnaðar við brottför og gæslu samkvæmt ákvæði þessu.

Ákvæði 1. mgr. á ekki við í þeim tilvikum þegar umsækjandi um hæli er fluttur til annars ríkis sem tekur þátt í samstarfi á grundvelli samninga sem Ísland hefur gert um viðmiðanir og fyrirkomulag við að ákvarða hvaða ríki skuli fara með beiðni um hæli sem lögð er fram á Íslandi eða í einhverju samningsríkjanna, um að taka við umsækjanda, sbr. c-lið 1. mgr. 36. gr.

Nú er útlendingi, sem komið hefur með skipi eða loftfari, vísað frá landi skv. 106. eða 94. gr. og skal þá eigandi farsins eða leigutaki, og á þeirra vegum stjórnandi þess eða umboðsmaður hér á landi, annaðhvort taka útlendinginn um borð á ný eða flytja hann úr landi á annan hátt eða greiða kostnað sem hið opinbera hefur af því að færa útlendinginn úr landi. Á sama hátt er þeim skylt að taka fylgdarmenn um borð og greiða kostnað af fylgd með útlendingnum úr landi ef lögregla telur þess þörf.

Kostnaður við að færa útlending úr landi, sem ekki fæst greiddur skv. 1. eða 2. mgr., greiðist úr ríkissjóði.

Nú gengur útlendingur, sem þarf leyfi lögreglunnar skv. 22. gr., á land án þess að hafa fengið slíkt leyfi og fer þá eftir reglum 2. mgr. um ábyrgð á kostnaði. Sama gildir þá að jafnaði einnig um kostnað sem hið opinbera kann að hafa af dvöl útlendingans hér á landi í allt að þrjá mánuði.

Ábyrgð skv. 2. og 4. mgr. gildir ekki við komu yfir innri landamæri Schengen-svæðisins.

XIII. KAFLI:

Þvingunar- og rannsóknarúrræði.

108. gr.

Almennt um rannsókn og rannsóknarúrræði.

Útlendingi er skylt að veita aðstoð sína til að upplýsa hver hann er, að því marki sem stjórnvald skv. 2. mgr. 4. gr. krefst þess.

Um rannsóknarræði samkvæmt kafla þessum skal fara samkvæmt ákvæðum laga um meðferð sakamála.

Ráðherra kveður nánar á um í reglugerð hvað skylda má útlending til að gera til að fullnægja skyldu skv. 1. mgr.

109. gr.

Haldlagning.

Ef vafi leikur á hver útlendingur er við komu til landsins eða síðar getur lögregla lagt hald á ferðaskilríki, farseðla og annað sem getur gefið upplýsingar um hver hann er. Sama gildir þegar vafi er um fyrri dvalarstað og það skiptir máli um rétt til dvalar hér á landi.

Lögregla getur lagt fyrir útlending að afhenda vegabréf eða annað kennivottorð ef ástæða er til að ætla að útlendingur muni koma sér undan því að framfylgja ákvörðun um brottvísun skv. 3. mgr. 105. gr. eða í þeim tilvikum sem útlendingur sýnir af sér hegðun sem gefur til kynna að hann sé talinn ógna allsherjarreglu, öryggi ríkisins eða almannahagsmunum. Við mat á því hvort ástæða sé til að ætla að útlendingur muni koma sér undan því að framfylgja ákvörðun er heimilt að taka tillit til almennrar reynslu af undankomu.

Lögregla skal leiðbeina útlendingi um að hann geti borið réttmæti haldlagningar undir dómara samkvæmt reglum laga um meðferð sakamála.

110. gr.

Leit á útlendingi, heimili hans eða í hirslum og hjá samverkamanni.

Ef rökstuddur grunur leikur á að útlendingur, í bága við fyrirmæli sem greinir í 1. mgr. 108. gr., haldi eftir eða leyni upplýsingum um hver hann er eða, í bága við fyrirmæli sem greinir í 14. gr., haldi eftir eða leyni upplýsingum um fyrri dvalarstað eða reyni að halda eftir gögnum eða leyni upplýsingum til þess að reyna að koma í veg fyrir að framfylgt verði ákvörðun um brottvísun á grundvelli 2. mgr. 104. gr., skv. 3. mgr. 105. gr., er lögreglu heimilt að leita á útlendingnum, á heimili hans, í herbergi eða hirslum samkvæmt reglum laga um meðferð sakamála. Sama gildir ef rökstuddur grunur leikur á að til hjúskapar hafi verið stofnað í þeim tilgangi einum að afla dvalarleyfis eða ekki með vilja beggja, sbr. 6. mgr. 70. gr. Sama gildir jafnframt um aðila sem rökstuddur grunur er um að aðstoði útlending við að halda slíkum gögnum leyndum eða leyni upplýsingum um hver útlendingurinn er.

Leit skal ákveðin með úrskurði dómara nema sá sem í hlut á samþykki hana eða að brýn hætta sé á að bið eftir úrskurði dómara valdi sakarspjöllum.

111. gr.

Taka ljósmynda eða fingrafara.

Í þágu máls er heimilt að taka ljósmyndir og fingraför af útlendingi sem:

- a. getur ekki fært sönnur á hver hann er eða ef ástæða er til að ætla að útlendingurinn gefi rangar upplýsingar um það hver hann er,
- b. leitar alþjóðlegrar verndar eða sækir um leyfi samkvæmt lögnum,
- c. hefur verið synjað um alþjóðlega vernd eða leyfi samkvæmt lögnum,
- d. hefur verið vísað frá landi eða úr landi eða ætla má að dveljist hér ólöglega.

Fingraför, sem tekin eru skv. 1. mgr., er heimilt að færa í tölvufærða fingrafaraskrá. Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um færslu og notkun gagnagrunna fyrir fingraför, í samræmi við lög um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga.

112. gr.

Rannsókn á erfðaeftni.

Við ákvörðun í málum þar sem sýna þarf fram á fjölskyldutengsl er Útlendingastofnun heimilt að óska eftir því við umsækjanda um alþjóðlega vernd eða dvalarleyfi að hann gangist undir rannsókn á erfðaeftni og töku lífsýnis í því skyni til að

staðfesta að um skyldleika sé að ræða ef fyrirbyggjandi gögn í því efni eru ekki talin veita fullnægjandi sönnun um skyldleika sem byggt er á eða hefur vægi í málinu. Neiti útlendingur án fullnægjandi ástæðu að gangast undir slíkar rannsóknir skal honum gert ljóst að slíkt kunni að hafa áhrif á stöðu hans og meðferð máls.

Heimilt er að taka gjald vegna rannsóknar á erfðaefni og skal ráðherra í reglugerð kveða nánar á um skiptingu kostnaðar og um framkvæmd rannsóknar á erfðaefni. Heimilt er að krefja umsækjanda um fulla endurgreiðslu vegna kostnaðar við lífsýnistöku og rannsóknar á erfðaefni komi í ljós að viðkomandi hafi gefið upp rangar upplýsingar.

113. gr.

Aldursgreining.

Ef grunur leikur á um að umsækjandi um alþjóðlega vernd eða umsækjandi um dvalarleyfi vegna fjölskyldusameiningar villi á sér heimildir við meðferð máls eða segi rangt til um aldur við meðferð máls getur viðkomandi stjórnvald lagt fyrir útlending að hann gangist undir líkamsrannsókn til þess að ákvarða aldur hans. Niðurstaða úr slíkri líkamsrannsókn skal metin í samhengi við önnur atriði málsins og vafi metinn umsækjanda í hag.

Óheimilt er að þvinga viðkomandi að gangast undir slíka rannsókn. Neiti útlendingur án fullnægjandi ástæðu að gangast undir slíka rannsókn skal honum gerð grein fyrir því hvaða áhrif slík neitun getur haft á meðferð málsins. Synjun á umsókn um alþjóðlega vernd getur ekki byggst á því eingöngu að viðkomandi hafi neitað að gangast undir aldursgreiningu.

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur nánari reglur um framkvæmd aldursgreiningar.

114. gr.

Skylda til að tilkynna sig eða dveljast á tilteknum stað.

Heimilt er að skylda útlending til að sinna reglulegri tilkynningarskyldu um veru sína hér á landi eða dveljast á ákveðnum stað í tilvikum þar sem:

- a. ekki liggur fyrir hver útlendingurinn er, útlendingurinn neitar að gefa upp hver hann er eða ef rökstuddur grunur er um að hann gefi rangar upplýsingar um hver hann er,
- b. útlendingur sýnir af sér hegðun sem gefur til kynna að hann sé talinn ógna allsherjarreglu, öryggi ríkisins eða almannahagsmunum,
- c. það þykir nauðsynlegt til þess að tryggja framkvæmd þegar tekin hefur verið ákvörðun um að útlendingur skuli yfirgefa landið og þegar mál sem getur leitt til slíkrar ákvörðunar er til meðferðar,
- d. útlendingurinn hefur hlotið dóm fyrir glæp sem varðar meira en sex mánaða fangelsisvist eða að rökstuddur grunur liggur fyrir um slíkan glæp,
- e. eini grundvöllur dvalar útlendinga hér á landi er bann við endursendingu skv. 42. gr.,
- f. ætla má að útlendingurinn sé ógn við öryggi ríkisins eða hann af öðrum ástæðum en þeim er nefndar eru í d-lið hefur ekki virt ákvörðun um að hann skuli hverfa úr landi eða hann getur ekki farið úr landi.

Ákvarðanir um kröfu um að tilkynna sig eða dveljast á ákveðnum stað skulu teknar af lögreglustjóra.

Útlendingurinn á rétt á að fá skorið úr því fyrir dómstólum hvort skilyrðin fyrir slíkri ákvörðun séu til staðar og hvort grundvöllur sé fyrir að framfylgja ákvörðuninni. Lögreglan skal leiðbeina útlendingi sem hefur verið skyldaður til þess að tilkynna sig og/eða dveljast á ákveðnum stað um þennan rétt. Um slíka meðferð máls vísast til XV. kafla laga um meðferð sakamála.

Fyrirmæli skv. c-lið 1. mgr. er því aðeins heimilt að gefa að ástæða sé til að ætla að útlendingur muni koma sér undan því að ákvörðun um brottvísun skv. 3. mgr. 105. gr. verði

framfylgt. Við mat á því hvort ástæða sé til að ætla að útlendingur muni koma sér undan því að ákvörðun verði framfylgt er heimilt að taka tillit til almennrar reynslu af undankomu. Fyrirmælin gilda ekki lengur en í fjórar vikur nema útlendingurinn samþykki það eða dómari ákveði samkvæmt reglum um meðferð sakamála.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð frekari reglur um framkvæmd þessa ákvæðis.

115. gr.

Handtaka og gæsluvarðhald.

Heimilt er að handtaka útlending og færa í gæsluvarðhald ef:

- a. ekki liggur fyrir hver útlendingurinn er, útlendingurinn neitar að gefa upp hver hann er eða ef rökstuddur grunur er um að hann gefi rangar upplýsingar um hver hann er,
- b. útlendingur sýnir af sér hegðun sem gefur til kynna að hann sé talinn ógna allsherjarreglu, öryggi ríkisins eða almannahagsmunir séu í hættu,
- c. útlendingurinn hefur ekki sinnt kröfu um tilkynningarskyldu eða skyldu til dvalar á ákveðnum stað skv. 114. gr. og mál hans er enn til meðferðar hjá stjórnvöldum,
- d. endanleg ákvörðun hefur verið tekin um brottvísun, réttaráhrifum hefur ekki verið frestað og tilgangur handtöku er að flytja hann úr landi. Skilyrði er að brottvísunin sé vegna brots og út frá aðstæðum útlendingsins megi telja líkur til að hann fremji frekari brot,
- e. útlendingurinn er á íslenskum flugvelli og ætlunin er að senda hann úr landi,
- f. útlendingurinn telst ógn við þjóðaröryggi samkvæmt mati lögreglu, sbr. 2. mgr. 26. gr., og ætlunin er að senda hann úr landi,
- g. nauðsynlegt þykir til að tryggja framkvæmd þegar ákvörðun er tekin um að útlendingur skuli yfirgefa landið og þegar mál sem getur leitt til slíkrar ákvörðunar er til meðferðar,
- h. útlendingur gerir ekki það sem nauðsynlegt er til að afla sér ferðaskilríkja, sbr. 5. mgr. 104. gr., og tilgangurinn er að færa útlendinginn fyrir fulltrúa þess lands sem við á í því skyni að fá útgefin ferðaskilríki.

Ekki skal beita þessu ákvæði ef tilkynningarskylda eða krafa um að dveljast á ákveðnum stað skv. 114. gr. er talin nægjanleg til að ná því markmiði sem að er stefnt.

Þegar þvingunarúrræði skv. d-, e-, g- eða h-liðum 1. mgr. er beitt skal gæsluvarðhald ekki ákveðið lengra en tvær vikur. Gæsluvarðhald samkvæmt þessum liðum má því aðeins framlengja að útlendingurinn fari ekki sjálfviljugur úr landi og líkur séu á að hann muni annars koma sér undan því að ákvörðun verði framfylgt skv. 3. mgr. 105. gr. Er þá heimilt að framlengja gæsluvarðhald í allt að tvær vikur en þó ekki oftari en tvisvar.

Útlendingur er hvorki heimilt að handtaka né úrskurða í gæsluvarðhald ef það með hliðsjón af eðli máls og atvikum að öðru leyti myndi fela í sér ósanngjarna ráðstöfun eða fullnægjandi er að útlendingurinn sæti þess í stað öðrum vægari úrræðum þessa kafla.

Umsækjanda um alþjóðlega vernd, sem er yngri en 18 ára en eldri en 15 ára, er þá aðeins heimilt að úrskurða í gæsluvarðhald þegar hann hefur sýnt af sér hegðun sem gefur til kynna að hann sé talinn ógna allsherjarreglu, öryggi ríkisins eða almannahagsmunum. Úrræði þessu skal einungis beitt þegar önnur vægari úrræði samkvæmt lögum þessum eða sem mælt er fyrir um í barnaverndarlögum koma ekki til greina eða ná ekki því markmiði sem að er stefnt. Við beitingu þessa ákvæðis skal ávallt taka tillit til aldurs umsækjanda og þarfa hans hverju sinni.

Lög um meðferð sakamála gilda um handtöku og gæsluvarðhald samkvæmt þessari grein, eftir því sem við á.

116. gr.

Refsiákvæði.

Það varðar sektum eða fangelsi allt að sex mánuðum ef maður:

- a. af ásetningi eða gáleysi brýtur gegn lögnum eða reglum, banni, boði eða skilyrðum

sem sett eru samkvæmt lögumum eða

b. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi veitir í máli samkvæmt lögumum upplýsingar sem eru í verulegum atriðum rangar eða augljóslega villandi.

Það varðar sektum eða fangelsi allt að tveimur árum ef maður:

a. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi nýtir starfskrafta útlendings sem ekki hefur tilskilið leyfi lögum samkvæmt eða

b. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi hefur milligöngu um vinnu eða húsnæði fyrir útlending eða gefur út eða miðlar yfirlýsingum, umsögnum eða skjölum til notkunar í máli samkvæmt lögumum ef hann með því notfærir sér ótilhlýðilega aðstæður útlendingsins eða

c. af ásetningi með því að vekja, styrkja eða hagnýta sér ranga eða óljósa hugmynd eða á annan ótilhlýðilegan hátt tælir útlending til að koma til landsins í því skyni að setjast þar að eða stunda atvinnu, eða

d. lætur öðrum í té vegabréf, ferðaskírteini fyrir flóttamenn, önnur ferðaskilríki eða svipuð skilríki sem heimilt er að nota sem ferðaskilríki og hlutaðeigandi veit eða má vita að útlendingur getur notað þau til að koma til landsins eða til annars ríkis eða

e. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi aðstoðar útlending við að dveljast ólöglega hér á landi eða í öðru ríki eða

f. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi aðstoðar útlending við að koma ólöglega hingað til lands eða annars ríkis eða

g. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi aflar eða reynir að afla dvalarleyfis á grundvelli hjúskapar skv. 6. mgr. 70. gr. eða

h. hefur í vörslum sínum falsað vegabréf, fölsuð skilríki eða falsaða vegabréfsáritun.

Það varðar sektum eða fangelsi allt að sex árum að standa að skipulagðri starfsemi til að aðstoða útlendinga við að koma ólöglega til landsins eða til annars ríkis, hvort sem starfsemin er rekin í hagnaðarskyni eða ekki.

Nú er útlendingur fluttur til landsins með skipi eða loftfari án þess að hafa fullnægjandi ferðaskilríki og stjórnandi skips eða loftfars hefur ekki gengið úr skugga um að hann beri gild ferðaskilríki, sbr. 3. mgr. 18. gr., og er þá heimilt að gera stjórnanda farartækis sekt.

Þegar brot er framið í starfsemi lögaðila er heimilt að gera lögaðilanum sekt skv. II. kafla A almennra hegningarlaga.

Tilraun eða hlutdeild í brotum á lögum þessum er refsiverð eftir því sem segir í III. kafla almennra hegningarlaga.

117. gr.

Heimflutningur.

Sá sem hefur milligöngu um að útlendingur flytjist til landsins án tilskilinna leyfa skal greiða allan kostnað við að flytja útlending úr landi.

XIV. KAFLI

Ýmis ákvæði.

118. gr.

Sérákvæði vegna öryggis ríkisins o.fl.

Heimilt er að meina útlendingi landgöngu og synja um útgáfu dvalarleyfis og ótímabundins dvalarleyfis eða setja takmarkanir eða skilyrði ef nauðsynlegt þykir vegna utanríkisstefnu ríkisins, öryggis ríkisins eða mikilvægra þjóðarhagsmuna. Af sömu ástæðum er heimilt að framfylgja ákvörðun fyrr en greinir í 103. og 35. gr. Útlendingastofnun tekur ákvörðun samkvæmt þessari málsgrein.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð ef nauðsynlegt þykir vegna öryggis ríkisins nánari reglur um tilkynningarskyldu en segir í 60. gr. eða reglum skv. 119. gr.

119. gr.

Tilkynningarskylda annarra.

Ráðherra getur sett reglur um:

- a. að sá sem rekur gististað, af hvers kyns tagi, eða heldur tjaldsvæði og þess háttar skuli halda skrá yfir þá sem þar gista og tilkynna lögreglunni um þá, svo og að aðrir skuli einnig veita lögreglunni upplýsingar um útlendinga sem hjá þeim gista ef ástæða þykir til vegna öryggissjónarmiða eða sérstaks viðbúnaðar,
  - b. að flugrekandi eða stjórnandi loftfars, sem kemur frá útlöndum eða fer til útlanda, skuli láta lögreglunni í té skrá um farþega og áhöfn,
  - c. að stjórnandi skips, sem siglir yfir mörk landhelginnar á leið til eða frá íslenskri höfn, skuli láta lögreglunni í té skrá um farþega og áhöfn,
  - d. að sá sem fær útlending í þjónustu sína eða ræður útlending í launaða atvinnu skuli tilkynna það Útlendingastofnun áður en vinnan hefst,
  - e. að atvinnumiðlanir skuli tilkynna Útlendingastofnun um útlendinga sem leita eða fá atvinnu,
  - f. að Þjóðskrá Íslands skuli tilkynna Útlendingastofnun um útlendinga sem skráðir eru í þjóðskrá,
  - g. að menntastofnanir skuli samkvæmt beiðni láta Útlendingastofnun í té skrá um erlenda námsmenn,
  - h. að stjórnvöld skuli samkvæmt beiðni láta Útlendingastofnun eða lögreglunni í té upplýsingar um nafn útlending og heimili til nota í máli samkvæmt lögum þrátt fyrir reglur um þagnarskyldu í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga og barnaverndarlögum.
- Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um hvaða upplýsingar skrár skv. 1. mgr. skuli hafa að geyma.
- Þeim sem tilkynna á um er skylt að láta í té þær upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að tilkynningarskyldunni verði fullnægt.

XV. KAFLI:

Reglugerð, samráð, innleiðing og gildistaka.

120. gr.

Reglugerð.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um framkvæmd laganna.

121. gr.

Samráð

Tillögur að breytingum á lögum þessum skulu unnar í nánú samstarfi við hlutaðeigandi ráðherra sem fer með yfirstjórn mála samkvæmt lögum um atvinnuréttindi útlendinga.

122. gr.

Innleiðing.

Innleiddir eru vissir þættir samnings Evrópuráðsins um forvarnir og baráttu gegn ofbeldi gegn konum og heimilisofbeldi (CETS nr. 210, undirritaður í Ístanbúl í maí 2011), vissir hlutar

samnings um stöðu fólks án ríkisfangs frá 1954 og samnings um að draga úr ríkisfangsleysi frá árinu 1961 og hlutar Barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

123. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi ..., sbr. þó 2., 3. og 4. mgr.

Ákvæði XIII. kafla og XIV. kafla öðlast þegar gildi og falla þá jafnframt úr gildi ákvæði IV. og VI. kafla laga um útlendinga nr. 96 15. maí 2002 með síðari breytingum.

Frá 1. janúar 2016 falla úr gildi lög um útlendinga nr. 96 15. maí 2002, með síðari breytingum, sbr. lög nr. 27 20. mars 2003, nr. 20 30. apríl 2004, nr. 106 22. júní 2007, nr. 86 12. júní 2008, nr. 154 23. desember 2008, nr. 65 22. júní 2010, nr. 114 20. september 2010, nr. 115 20. september 2010, nr. 116 20. september 2010, nr. 162 28. desember 2010 og nr. 83. 29. júní 2012.

124. gr.

Breytingar á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara breytast eftirfarandi ákvæði laga sem hér segir:

1. *Lög um atvinnuréttindi útlendinga, nr. 97 10. maí 2002, með síðari breytingum:*
  - a.
  - b.
2. *Barnaverndarlög, nr. 80 10. maí 2002, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „hæli“ í 6. mgr. 15. gr. og e-lið 1. mgr. 65. gr. laganna kemur: alþjóðleg vernd.
3. *Lög um sjúkratryggingar, nr. 112 16. september 2008, með síðari breytingum:* Í stað orðsins „hæli“ í 1. mgr. 16. gr. laganna kemur: alþjóðleg vernd.